Copiii pun cele mai uimitoare întrebări despre bine și rău, nu-i așa?

E bine să-i părăsc pe alți copii?

Dacă am spus o minciună fără să fi știut? Se consideră tot minciună?

De ce nu ne lasă Dumnezeu să ne distrăm cum vrem noi?

Ar fi bine ca astfel de întrebări încuietoare să nu vă prindă cu garda descoperită. Așa că, înarmați-vă cu răspunsuri corecte înainte să vă crească odraslele sau... să o apuce pe drumul sinuos al grădiniței și școlii.

Cartea de față conține răspunsuri bine gândite la tot soiul de întrebări esențiale care vin în totalitate de la copii ca și ai dumneavoastră, cuprinși între 3 și 12 ani. Pentru fiecare întrebare, am căutat în Biblie cel mai relevant pasaj și apoi am extins aplicarea lui și la alte posibile întrebări.

Autorii se pricep la copii și la studiul Bibliei.

James C. Wilhoit este profesor de Educație creștină la Wheaton College și tată a doi profesorași.

Daryl J. Lucas are masteratul în Educație creștină, dar și doi băieți plini de întrebări.

David R. Veerman este un cunoscut expert în lucrarea cu tinerii și un tată veteran.

James C. Galvin are doi copii micuți și curioși precum și un doctorat în Studii universitare.

Rick Osborne este pastor, autor a multor cărți pentru copii și tată a două fete.

103 întrebări pe care le pun copiii despre BINE și RĂU

INTRODUCERE DE JOSH MCDOWELL

103 întrebări pe care le pun copiii despre BINE și RĂU

Dacă am spus o minciună fără să fi știut – se consideră tot minciună?

conține răspunsuri din Biblie

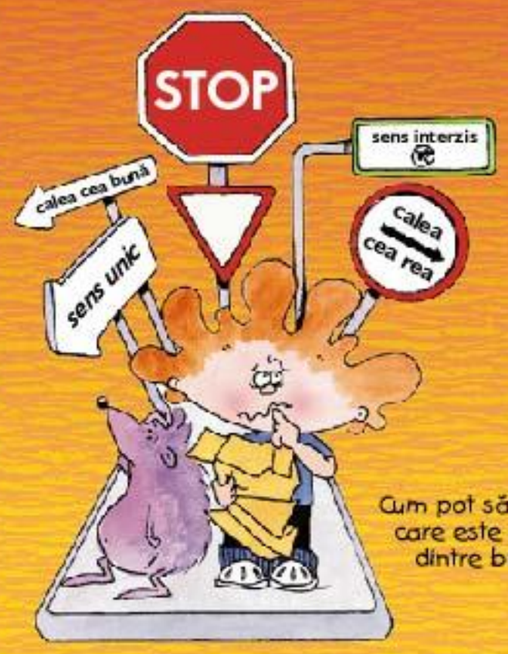

Cum pot să spun care este diferența dintre bine și rău?

Ce este conștiința?

103 întrebări pe care le pun copiii despre

James C. Wilhoit
Daryl J. Lucas
David R. Veerman
James C. Galvin
Rick Osborne

Traducere *Kitty Bojan*

Traducerea a fost făcută după originalul
din limba engleză *103 Questions Children Ask about Right from Wrong*
Toate drepturile rezervate.

Originally published in English as
103 Questions Children Ask about Right from Wrong
by David R. Veerman, ...
©1995 Tyndale House Publishers, Inc. Wheaton, Illinois.

Translated in Romanian by permission of Tyndale House Publishers.
© 1998 Josh McDowell Ministries and Operation Mobilisation.
All rights reserved.

Cuprins

INTRODUCERE DE JOSH MCDOWELL

CUVÂNTUL AUTORILOR

BINE SAU RĂU?

Cum putem afla ce este bine și ce este rău? 1
De ce oamenii aleg să facă răul când știu că ceea ce fac este greșit? 2
De ce nu e bine să fii rău? 3
Cum a hotărât Dumnezeu ce este bun și ce este rău? 4
Lucrurile sunt întotdeauna ori rele, ori bune? 5
Dacă trăim într-o țară liberă, de ce trebuie să plătim impozite? 6
Cum procedăm când o lege a țării ne dă voie să facem un anumit lucru, iar Dumnezeu nu? 7
Ce sunt legile morale? 8
Cum pot să deosebesc binele de rău? 9

DUMNEZEU, BIBLIA ȘI CONȘTIINȚA

Ce spun legile lui Dumnezeu despre bine și rău? 10
De ce când te întreb ceva, îmi răspunzi întotdeaunacu versete din Biblie? 11
E un pcat să continui să faci un lucru de care nu ești sigur că este rău? 12
Ce este conștiința? 13
Trebuie să-i las pe cei mici să se joace în camera mea chiar și cu jucăriile mai speciale? 14
Cum pot să mă apropii mai mult de Dumnezeu? 15
Dacă a minți e un păcat, de ce unele personaje din Biblie spun minciuni? 16

ADEVĂR SAU CONSECINȚE

De ce ne-a dat Dumnezeu legile? 17
De ce Dumnezeu nu ne dă voie să ne distrăm? 18
Se supără Dumnezeu când fac ceva rău? 19
Cum primim permisiunea de a ajunge în rai? 20
Vei merge în cer chiar dacă, fiind creștin, vorbești urât? 21
De ce nu mă simt bine când fac un lucru rău? 22
Ce vrea Dumnezeu să fac atunci când greșesc? 23

A SPUNE ADEVĂRUL

Poți să mai spui câte o minciună din când în când? 24
Ai voie să minți atunci când te simți jenat sau te temi să spui adevărul? 25
E bine când mama și tata nu ne spun adevărul despre cadourile de Crăciun? 26
Dacă am stricat un lucru ce aparține altcuiva, dar îl repar,trebuie să îi mai spun? 27
Toată lumea minte? 28
Este rău să spui că părinții sunt acasă când de fapt ei sunt plecați? 29
Este bine să spui o minciună știind că mai târziu vei spune adevărul? 30
E bine să minți când vrei să nu-ți superi un prieten? 31
Ce trebuie să faci când cineva te minte? 32
E bine să ai secrete față de prietenii tăi? 33
Trebuie să spun cuiva adevărul, chiar și atunci când știu că l-aș supăra? 34
Dacă nu-ți place cum s-a îmbrăcat o persoană, iar ea îți cere părerea, trebuie să-i spui adevărul? 35

ZILELE DE ȘCOALĂ ȘI AMEȚITORUL TV

Este rău să te uiți la videoclipuri? 36
De ce unii compun muzică folosind cuvinte urâte? 37
Poți să asculți muzică cu versuri urâte dacă nu ești atent la cuvinte? 38
De ce nu mă lași să mă uit la anumite emisiuni TV? 39
Ce fac când unul din părinți îmi spune că pot să văd un anumit film, iar celălalt nu îmi dă voie? 40
Este bine să râdem de glumele "fără perdea"? 41
E rău să-ți lași temele pentru mai târziu ca să te poți uita la TV? 42
Dacă spui "Isuse" când ești nervos, e un fel de rugăciune? 43

PROBLEME FAMILIALE

De ce ne căsătorim? 44
De ce oamenii care nu sunt căsătoriți trăiesc împreună, așa cum poți vedea la TV? 45
Sărutul este rău? 46
De ce trebuie să-mi ascult părinții? 47
E rău să-mi pun degetele în urechi ca să nu aud ce-mi cer părinții? 48
De ce este rău să ne plângem când mama ne roagă să facem ceva? 49
Dacă părinții mei se ceartă, este bine să intervin? 50

E bine să le spui părinților secretele tale? 51
E bine să-l lovesc pe fratele meu dacă el a dat primul? 52
E bine să o necăjesc pe sora mea? 53
Trebuie să mănânc toate legumele sau doar să nu las mâncare în farfurie? 54

PRIETENI ȘI DUȘMANI

Poți avea, pe lângă "cel mai bun prieten", și alți prieteni? 55
Cum pot să-mi iubesc dușmanii? 56
E rău să-i urăști pe oameni dacă sunt "ticăloși"? 57
Este bine să stai seara până târziu dacă și prietenii tăi o fac? 58
De ce este așa de rău să îți dorești să porți haine la modă? 59
Dacă tot trebuie să-i iubesc pe toți, de ce nu e bine să mă joc cu anumiți copii? 60
E bine să le spun prietenilor mei despre Isus chiar și atunci când ei nu mă ascultă? 61
Dacă unii din prietenii mei fac ceva rău, trebuie să le spun părinților? 62
E bine să te crezi mai bun decât oricine altcineva, dacă într-adevăr ești așa? 63

CINSTIT ȘI DREPT (TRIȘATUL)

Când joci "mâța" e rău să spui că ai atins pe cineva când, de fapt, nu ai reușit? 64
E bine să trișezi la jocul numit "De-a trișatul"? 65
De ce nu e bine să copiezi de la colegi în timpul examenelor? 66
De ce e așa rău să trișezi la jocurile sportive? 67
Trișatul rămâne trișat și atunci când lași cealaltă echipă să câștige pentru că este mai slabă? 68
Dacă ai câștigat trișând, trebuie să le spui celorlați? 69
Când joci un joc e bine să-i păcălești pe ceilalți jucători? 70
De ce unii oameni trișează pentru a câștiga niște jocuri stupide? 71
Ce trebuie să fac când cineva mă duce de nas? 72

CE-I AL TĂU E ȘI AL MEU (FURATUL)

De ce e rău să furi? 73
Dacă cineva îți fură un lucru, e bine să-l furi înapoi? 74
E bine să păstrezi o jucărie dacă proprietarul nu o mai cere înapoi? 75
E rău dacă un prieten îți spune că ceva este gratuit, și după ce îl iei afli că, de fapt, nu era pe gratis? 76

Dacă e rău să furi,
de ce în basebal se vorbește de "furatul liniei de fund"? 77
E rău să copiezi jocurile pentru computer? 78
E rău să păstrezi banii pe care îi găsești pe stradă? 79
Tot a fura se numește și când o persoană săracă ia mâncarea altuia? 80
Tot furt este și când împrumuți un lucru ai altcuiva fără să-i ceri voie? 81
Ce trebuie să faci
când cineva fură din magazin, iar acela e chiar prietenul tău? 82
Dar ce se întâmplă
când găsești ceva ce nu e al tău, dar nu știi a cui e — tot furt este? 83

LA URMĂ, DAR NU ÎN ULTIMUL RÂND

E bine să arunci cu pietre în cineva care aruncă în tine? 84
Poți să spui vorbe urâte când știi că nu te aude nimeni? 85
Când cresc mare pot face tot ce vreau? 86
A gândi un lucru este la fel de rău ca și a-l spune sau a-l face? 87
De ce e rău să fac și eu ce fac toți copiii? 88
E frumos să îi pârăsc pe ceilalți copii? 89
De ce unii oamenii fac mizerie? 90
De ce nu e bine să vorbesc cu oameni necunoscuți? 91
E bine să mă milogesc când vreau să obțin ceva de la părinții mei? 92
E bine să trântești ușa când ești nervos? 93
De ce trebuie să ajut la treburile casei? 94
De ce trebuie să mă spăl pe dinți? 95
E bine să-i spui cuiva "să-și țină gura" dacă o merită? 96
De ce oamenii spun în reclame
lucruri neadevărate despre produse pe care vor să le vândă? 97
De ce trebuie să nu luăm droguri? 98
De ce albii și negrii se urăsc unii pe alții? 99
Dacă văd un om sărac trebuie să-i dau bani? 100
E bine să împrăștii zvonuri? 101
E bine să conduc mașina tatălui meu, măcar pentru patru secunde? 102
Dacă spun ceva fără să știu că e o minciună, sunt totuși un mincinos? 103

INTRODUCERE *de Josh McDowell*

Când fiica mea, Kelly, era în clasa a patra, câțiva dintre colegii ei de clasă au șterpelit un obiect de pe catedră în timp ce profesorul era plecat din clasă. Copiii doriseră doar să se joace puțin cu obiectul respectiv, însă, nu după mult timp, l-au stricat și l-au pus discret înapoi pe catedră. Când a observat stricăciunea, profesorul a întrebat-o pe una din colegele lui Kelly ce se întîmplase. Fata a căzut în plasa presiunii exercitate de colegi și a mințit. Apoi profesorul a întrebat-o același lucru pe Kelly și ea a explicat în linii mari toată tărășenia.

A doua zi am luat-o pe Kelly cu mine la o cofetărie și i-am spus că făcuse exact ce trebuia, în ciuda ironiei și răutăților pe care avea să le primească de la colegii ei de clasă.

"Draga mea", am întrebat-o mai apoi, "de ce nu este bine să minți?"

"Pentru că Biblia spune că e rău", mi-a răspuns.

"Dar de ce spune Biblia că e rău?"

"Pentru că așa a poruncit Dumnezeu".

"De ce a poruncit Dumnezeu acest lucru?"

"Asta nu mai știu", mi-a răspuns Kelly.

I-am cuprins mâinile într-ale mele și am privit-o adânc în ochi. "Pentru că Dumnezeu este adevăr, Kelly. Adevărul este tocmai esența naturii Lui și orice este împotriva naturii lui Dumnezeu este păcat."

Pentru Kelly nu era destul să știe că a minți este rău și că până și Biblia ne spune că este rău. Dacă vrem să nu lăsăm cultura în care trăim să ne corupă copiii și dacă dorim să le inoculăm valorile biblice, ei trebuie să știe cu precizie *de ce* anumite lucruri sunt bune și *de ce* altele sunt rele.

Să fiu mai clar. Trăim vremuri tulburi. Știrile din ziare sună cam așa: "Droguri vândute de copii", "Violență în sălile de clasă", "Rata criminalității crește pe străzi". Revistele de știri vorbesc în statistici: "Fragilitatea moralei americane a devenit o obsesie națională; 76 % dintre americani cred că trăiesc un declin moral și spiritual, conform celui mai recent sondaj *Newsweek*". Și comunitatea creștinilor se află sub același semn al fricii: "potrivit unui recent

sondaj, frica numărul unu pe care o au părinții creștini, pastorii și liderii de tineret este că nu vor putea să transmită generației următoare valorile în care cred ei".

Iată de ce colaborăm cu mai mult de 40 de lideri din toate cultele creștine "**pentru a lansa o campanie națională într-un efort comun de a-i ajuta pe părinți, pe bunici, pe pastori, pe cei care lucrează cu copiii și, în general, pe educatorii creștini să reușească să transmită tinerilor și copiilor o cât mai clară distincție între bine și rău, care să le permită să facă alegerile corecte**".

Confuzia copiilor privitoare la adevăr

Mulți tineri se luptă să înțeleagă conceptul de adevăr și lucrurile care îl definesc. Studiile indică faptul că odraslele noastre sunt confuze când e vorba de adevăruri absolute întrebându-se ce le face să fie absolute. Și dacă acest lucru este valabil la adolescenți, puteți fi siguri că nici cei mai mici nu stau mai bine la capitolul confuzie. În consecință, hotărârile pe care le iau sunt condiționate, ei alegând ceea ce le reprezintă cel mai bine interesele la un anumit moment, fără să facă vreo referire la un anumit principiu care le guvernează comportamentul.

Ce este adevărul absolut?

Mulți dintre copiii noștri pur și simplu nu înțeleg și nu acceptă ideea de adevăr absolut — respectiv faptul că un anumit lucru este **valabil pentru toți oamenii, din toate timpurile și din toate locurile**. Adevărul absolut este un adevăr care este obiectiv, universal și constant.

Fiecare dintre noi stabilim anumite reguli și îndrumări după care ne guvernăm familia. De exemplu, eu am hotărât că ora limită de venit acasă pentru fiica mea de treisprezece ani să nu fie mai târziu de 11 seara. I-am spun deci, "Nu este bine să te întorci acasă mai târziu de ora 11". Am stabilit un set de reguli ferme care trebuie urmate. Dacă le urmează întocmai, e bine; dacă le încalcă, e rău. Doresc ca fiica mea să ia foarte în serios aceste reguli și, în cele mai multe din cazuri, le respectă întocmai.

Dar oare se cuvine să considerăm o astfel de recomandare — cum ar fi să fii acasă până la ora 11 seara după un concert — ca fiind un

adevăr *absolut*? Nu. Această regulă nu se aplică tuturor oamenilor din orice loc și timp. Părinții, comunitățile, statele și guvernele pot institui felurite ordonanțe, reguli sau legi care trebuie urmate, dar care nu au în mod necesar atributul de *absolut*. Ordonanțele se schimbă, regulile expiră și unele legi se aplică doar în anumite țări. De fapt, chiar și regula orei limită de întoarcere a fiicei mele acasă poate fi uneori schimbată. Pe de altă parte, un adevăr absolut este, așa cum spuneam, obiectiv, universal și constant.

Dacă vrem ca propriii noștri copii să învețe să discearnă binele de rău, trebuie să știe care adevăruri sunt absolute și de ce. Trebuie să știe ce standarde de comportament sunt valabile pentru toți oamenii, din orice loc și orice timp și mai ales, trebuie să știe ce determină adevărul și de ce.

De ce este important adevărul?

Mi-ați putea spune, "Haide, las-o baltă, Josh, toată discuția asta despre absoluturi pare atît de abstractă. Chiar crezi că părerile copiilor mei despre adevăr ar putea duce la o schimbare a comportamentului lor?" În această întrebare stă unul din punctele cele mai fierbinți ale cercetării noastre. Studiul indică faptul că atunci când copiii noștri nu acceptă un standard obiectiv de adevăr devin:

— cu 36 % mai dispuși să-și mintă părinții
— cu 48 % mai dispuși să copieze
— cu 2 % mai dispuși să rănească fizic pe cineva
— cu 2 % mai dispuși să se uite la un film porno
— cu 2 % mai dispuși să fure
— cu 3 % mai dispuși să folosească droguri
— cu 6 % mai dispuși să încerce să se sinucidă.

Dacă acești copii ezită să îmbrățișeze adevărul ca și obiectiv standard pentru viața lor, studiul ne arată în continuare că acest lucru îi va face:

— cu 65 % mai dispuși să nu aibă încredere în nimeni
— de 2 ori mai dispuși să se lasă pradă dezamăgirii
— de 2 ori mai dispuși să se certe cu toată lumea
— de 2 ori mai dispuși să aibă resentimente de tot felul.

Modul în care copiii noștri văd adevărul are un efect direct și bine definit asupra comportamentului lor, asupra alegerilor pe care le fac și asupra atitudinilor pe care le adoptă.

Există speranță

Este într-adevăr o perspectivă înfricoșătoare să-ți crești copiii "în mijlocul unui neam ticălos și stricat" (Filipeni 2:15). Soluțiile nu sunt tocmai ușoare, dar mai există speranță. Niciodată nu este prea târziu să reinstaurăm niște fundamente esențiale. Cred că putem vorbi de speranță dacă dorim din toată inima să înlăturăm din viața copiilor noștri mentalitatea după care este guvernată lumea noastră și acesteia să-i opunem realitatea adevărată a ceea ce ne guvernează ca și creștini angajați să-l urmăm pe Hristos.

Care sunt cei patru pași?

Am găsit patru pași care ar putea duce la alegeri corecte. Speranța constă în faptul că acești pași vor duce la un nou mod de gândire și de acțiune pe măsură ce copilul învață să facă alegeri corecte bazate pe Dumnezeu și pe Cuvântul Său ca și standarde pentru ceea ce este bine și rău. Iată succesiunea acestor pași:

1. Ia în considerare alternativa. Dorim ca atunci când sunt confruntați cu o opțiune morală, copiii să se oprească și să se întrebe ce determină ca un lucru să fie bun sau rău.

Cultura în care trăim îi condiționează pe oameni să creadă că indivizii au dreptul de a determina pentru ei înșisi ceea ce este bine și ce este rău. Din această perspectivă, adevărul este subiectiv și personal; nu există bine sau rău absolut care să guverneze viața unei persoane. Cu alte cuvinte este la îndemâna individului să determine ceea ce este bine și ceea ce este rău cu privire la atitudinile și acțiunile în care este angajat.

În acest prim pas trebuie să ne punem următoarea întrebare: "Cine determină ceea ce este bine sau rău într-o anumită situație?" Acest pas duce la un indicator de STOP, care nu face decât să îi avertizeze pe copii că atitudinile și acțiunile le sunt judecate de cineva mai presus de ei înșiși, și că propriul lor comportament nu se poate ghida doar după interese egoiste.

2. Compară-te cu judecata lui Dumnezeu. Pasul următor răspunde la întrebarea: "Cine determină în mod absolut ce este bine sau ce este rău?" Cu alte cuvinte, am vrea ca propriii copii să recunoască faptul că există un Dumnezeu absolut și drept și că trebuie să-și compare atitudinile și acțiunile cu Cuvântul Său pentru a vedea dacă sunt bune sau rele.

Acest pas îi trimite la revelația lui Dumnezeu pe care o găsim în Cuvântul Său. Acest Cuvânt, Biblia, ne oferă toate îndrumările absolute și specifice pentru a determina ce este bun sau ce este rău într-o anumită faptă, la un moment dat. Iar aceste îndrumări nu se rezumă la simplele "fă asta" și "nu fă cealaltă", pe care le găsim în lege — ci ele sunt reflectarea naturii intime și caracterului lui Dumnezeu Însuși.

3. Urmează calea lui Dumnezeu. Acest pas ține de partea practică a lucrurilor — respectiv de luarea unei decizii. A lua în considerare alternativa și a o pune în cîntar cu natura lui Dumnezeu sunt pași necesari pentru a le arăta copiilor că modul lor de a acționa nu coincide cu cel al lui Dumnezeu. Acest lucru ne arată nouă, tuturor, că suntem înclinați să ne justificăm, să raționalizăm excesiv și să ne găsim scuze, toate într-o încercare de a ne legifera propriile interese și plăceri. Când comparăm aceste atitudini și acțiuni cu cele ale lui Dumnezeu, nu putem decât *recunoaște* că natura și caracterul Său sunt cele care definesc în mod absolut binele și răul. Atitudinile și acțiunile care sunt asemenea Lui sunt considerate bune, iar acelea care nu sunt asemeni chipului Său sunt considerate rele.

Astfel că, atunci când ne hotărâm să urmăm calea lui Dumnezeu, înseamnă să întoarcem spatele propriului egoism precum și acelor gânduri și fapte care nu sunt asemenea Lui. Cu această ocazie, îl declarăm Domn al vieților noastre și ne încredințăm că puterea Sa se va face vizibilă în modul în care trăim.

4. Bazează-te pe protecția Lui. Abia atunci când cu umilință *recunoaștem* suveranitatea lui Dumnezeu și în mod sincer *ne supunem* autorității Sale pline de dragoste, putem nu doar să începem să vedem cu claritate care este distincția între bine și rău, dar putem și să ne bazăm pe protecția pe care ne-o oferă Dumnezeu. În acest al patrulea pas am vrea ca acești copii să ajungă să-i

mulțumească lui Dumnezeu pentru liniștea și protecția Sa plină de dragoste. Acest lucru nu înseamnă că toate lucrurile din jurul nostru vor fi roze; de fapt, Dumnezeu spune că uneori s-ar putea să suferim de dragul dreptății Sale, însă, o astfel de suferință duce la o mare răsplată. A trăi conform căii lui Dumnezeu și a lăsa ca Duhul Său Sfânt să trăiască prin noi ne aduce multe binecuvântări spirituale cum ar fi eliberarea de vină, conștiința curată, bucuria de a-l mărturisi pe Hristos și — mai mult decât orice — dragostea și zâmbetul lui Dumnezeu în viețile noastre. Pe lângă acestea, atunci când ne hotărâm să fim ascultători lui Dumnezeu, avem parte de multe bucurii fizice și spirituale. Câtă vreme protecția pe care ne-o oferă Dumnezeu nu este motivația principală a copiilor de a-l asculta, ea duce la o întărire a efortului de a alege binele și de a respinge răul.

Copiii trebuie să știe că lui Dumnezeu îi pasă de alegerile pe care le fac. "Căci Eu știu gândurile pe care le am cu privire la voi, zice Domnul, gânduri de pace și nu de nenorocire, ca să vă dau un viitor și o nădejde" (Ieremia 29:11). În ultimă instanță, faptul de a face alegeri morale corecte bazate pe Dumnezeu și Cuvântul Său ca și standarde absolute pentru bine și rău, vine dintr-o încredințare puternică în El. Credem oare cu adevărat că Dumnezeu are un plan care este spre binele nostru? Dacă are — și vă asigur că îl are — atunci trăirea într-o strânsă relație cu El nu este doar bună, ci este ideală pentru folosul nostru pe termen lung.

Această carte vă va permite să vă îndrumați copiii să descopere că o relație personală cu Dumnezeu nu este numai posibilă, ci și absolut necesară dacă vor să facă alegerile corecte în viață. Un părinte joacă un rol vital ajutându-și copilul să înțeleagă mecanismul acestei relații. Împreună, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne putem ajuta copiii să învețe cum să facă alegerile corecte din punct de vedere moral și astfel să-i ajutăm să descopere o nouă și proaspătă relație cu Cel ce ține toate lucrurile în mâna Sa.

CUVÂNTUL AUTORILOR

Cartea de față este o rampă de lansare, un punct de pornire, mai degrabă decât o listă completă a tuturor întrebărilor pe care copilul dumneavoastră le va pune vreodată despre moralitate. Ea nu conține o compilație a tuturor răspunsurilor de care aveți nevoie, ci este doar o colecție de întrebări esențiale pe care le puteți auzi de la copiii dumneavoastră dacă stați îndeajuns timp împreună cu ei și aveți răbdarea de a-i asculta cu atenție.

Întrebările vin în totalitate de la copii reali cuprinși între vârsta de 3 și 12 ani. Am colectat nedumeririle lor, apoi le-am sortat până am ajuns să identificăm sub un numitor comun 103 din cele mai frecvente și cele mai importante. Dacă sunteți părinte sau dacă lucrați foarte des în compania copiilor, mai devreme sau mai târziu, veți auzi multe din întrebările puse aici.

Răspunsurile vin în totalitate din Scriptură. Pentru fiecare întrebare, am căutat în Biblie cel mai relevant pasaj și apoi am extins aplicarea lui și la alte posibile întrebări la problemele ridicate de întrebare. Vă sfătuim să studiați pasajele din Scriptură care însoțesc fiecare întrebare, deoarece Biblia este autoritatea noastră finală. Cuvântul lui Dumnezeu e cel care ne descoperă voia Lui cu privire la noi, iar voia lui Dumnezeu vine în întregime din perfecțiunea și sfințenia naturii Sale.

Am scris această carte pentru a vă ajuta să puteți răspunde întrebărilor copiilor privitoare la bine și rău. Sperăm sincer și ne rugăm să vă ajute într-adevăr.

Dar, mai devreme sau mai târziu, orice copil va trebui să învețe cum să facă anumite alegeri atunci când nu este nimeni prin preajmă care să-l ajute. În acest scop, avem explicația atât de clară a celor patru pași pe care Josh McDowell îi amintește în introducere. Această cale, care conține patru pași pentru abordarea unei anumite decizii, ar trebui știută de orice copil. Învățați-o la rândul dumneavoastră și încercați să o transmiteți copilului pe măsură ce discutați despre întrebările și răspunsurile conținute în această carte. Fie ca Dumnezeu să vă binecuvânteze în încercarea de a-l ajuta pe copilul dumneavoastră să facă alegerea corectă între bine și rău.

— Dave Veerman, Jim Galvin, Jim Wilhoit,
Daryl Lucas, Rick Osborne, Lil Crump

BINE SAU RĂU?

?• CUM PUTEM AFLA CE ESTE BINE ȘI CE ESTE RĂU?

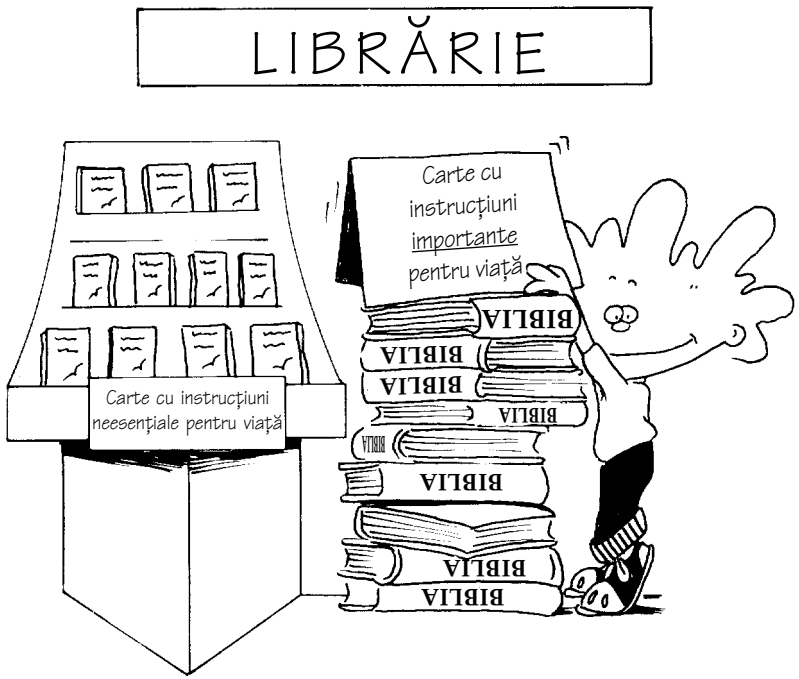

1

R: Putem afla ce este bine cunoscându-l pe Dumnezeu. Dumnezeu este perfect și întotdeauna drept, de aceea tot ce este "bine" se potrivește cu El. De exemplu, știm că este bine să fim iubitori și buni pentru că Dumnezeu este dragoste. Tot ceea ce este rău este împotriva lui Dumnezeu. Putem învăța cum este Dumnezeu citind Cuvântul Lui, Biblia. Biblia ne ajută să știm cum să fim ca Dumnezeu și cum să ne comportăm așa cum o face El. Dumnezeu ne-a dat reguli și îndrumări pentru a ști cum să trăim. Toate acestea sunt în Biblie. Când citim reguli ca și cele 10 porunci, știm cum vrea Dumnezeu să trăim.

VERSETUL CHEIE: *Păzește și ascultă toate aceste lucruri pe care ți le poruncesc, ca să fii fericit, tu și copiii tăi după tine, pe vecie, făcând ce este bine și ce este plăcut înaintea Domnului, Dumnezeului tău. (Deuteronom 12:28)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exodul 20:1–17, Deuteronom 5:6–22, Ioan 14:6, Timotei 3:16–17*

ÎNTREBĂRI: *Cum putem afla ce este bine și ce este rău? Prietenii mei fac lucruri pe care eu le consider rele — cum știu dacă ele sunt bune sau nu? Pot să fac un lucru rău și totuși să cred că e bun? De ce New Age este un lucru rău?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Copiii ar putea folosi aceste întrebări ca pe o scuză pentru a nu vă asculta sau a nu-i respecta pe profesori sau pe alții. "Cum știi că una sau alta este greșită?" Dumnezeu a precizat ce este bine și ce este rău și i-a sfătuit pe copii să-și respecte, să-și asculte părinții și să respecte autoritățile. Încurajați-vă copiii să creadă în Dumnezeu și în Cuvântul Lui, pentru că El ne vrea binele.*

?: DE CE OAMENII ALEG SĂ FACĂ RĂUL CÂND ȘTIU CĂ CEEA CE FAC ESTE GREȘIT?

R: Oamenii aleg greșit pentru că natura umană este păcătoasă. Cu mulți, mulți ani în urmă, Dumnezeu a creat primul om și prima femeie, Adam și Eva. Dar curând după aceea Adam și Eva au comis primul păcat — ei nu au ascultat de Dumnezeu. Poți să citești despre asta în Geneza 3:1–24. Înainte de acest incident lumea era perfectă, fără păcat sau vină. Dar când Adam și Eva nu au ascultat de Dumnezeu, păcatul a intrat în lume și de atunci toți oamenii se nasc cu o natură păcătoasă. Cu alte cuvinte, oamenii cred că e natural să faci lucruri rele; ei cred că e mai ușor să faci răul. Aceasta este o slăbiciune pe care toți oamenii o au. Uneori oamenii aleg să facă anumite lucruri chiar dacă știu că sunt rele, pentru că se tem de ceea ce ar putea spune ceilalți dacă ar face binele. Poate se simt constrânși de prietenii lor să facă răul. Sau poate au un obicei rău. Nu înseamnă că tot ce fac este rău; în același timp pot să facă lucruri bune și să ia decizii corecte. Dar pentru ei e mai ușor să aleagă greșit. La fel ca Adam și Eva, oamenii astăzi au de făcut aceeași alegere. Putem să credem în Dumnezeu și să urmăm calea Lui, sau putem decide pentru noi înșine ce este bine și ce este rău, și să ne vedem de calea noastră, care este cea rea.

VERSETUL CHEIE: *De aceea, după cum printr-un singur om a intrat păcatul în lume, și prin păcat a intrat moartea, și astfel moartea a trecut asupra tuturor oamenilor, din pricină că toți au păcătuit... (Romani 5:12)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Geneza 3:1–24, Isaia 53:6, Matei 26:41, Marcu 14:38, Romani 6:23.*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Simțiți-vă încurajați de faptul că și copilul vostru poate face lucruri bune; faptul că există păcatul nu înseamnă că orice persoană greșește. Acesta poate fi momentul pentru a explica de ce Isus a venit să moară pentru noi și cum prin credința în El putem fi eliberați de puterea păcatului.*

DE CE NU E BINE SĂ FII RĂU?

R: Este greșit să fii rău pentru că Dumnezeu ne-a creat să fim buni. Gândește-te la bicicleta ta. Ea a fost inventată pentru a te plimba pe ea, pentru a te ajuta să ajungi dintr-un loc în altul mai repede și mai ușor decât pe jos. Dacă încerci să cureți cu ea zăpada de pe trotuar sau să traveresezi un lac, nu va merge — și în plus, vei strica bicicleta. Nu pentru așa ceva a fost făcută bicicleta. Tot așa, Dumnezeu ne-a conceput să facem lucruri bune și drepte, care să-l onoreze. Când facem lucruri rele, nu le facem pe cele pentru care am fost creați. Dumnezeu a creat toate lucrurile; El știe ce merge și ce nu, și El știe ce ne poate face fericiți și ce ne poate rău. Și El ne iubește! Dacă ne încredem în El, vom ajunge să facem totul în spiritul dragostei Lui.

VERSETUL CHEIE: *Căci noi suntem lucrarea Lui, și am fost zidiți în Hristos Isus pentru faptele bune, pe care le-a pregătit Dumnezeu mai dinainte, ca să umblăm în ele. (Efeseni 2:10)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Romani 3:23, Efeseni 1:5–6*

ÎNTREBĂRI: *De ce este rău să faci lucruri rele? De ce am voie să fac unele lucruri și altele nu? De ce este rău să fac anumite lucruri și altele nu? De ce trebuie să fiu bun?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Ar fi folositor să dați cuvântului "rău" un sens moral. Puteți evita să spuneți, de exemplu, că e rău să porți haine cu dungi împreună cu altele cu buline. Obiceiurile neobișnuite sau asortarea hainelor pot să atragă critici de la apropiați, dar din punct de vedere moral nu reprezintă o greșeală. Trebuie făcută o distincție clară între lucrurile rele și prostul gust.*

?• CUM A HOTĂRÂT DUMNEZEU CE ESTE BUN ȘI CE ESTE RĂU?

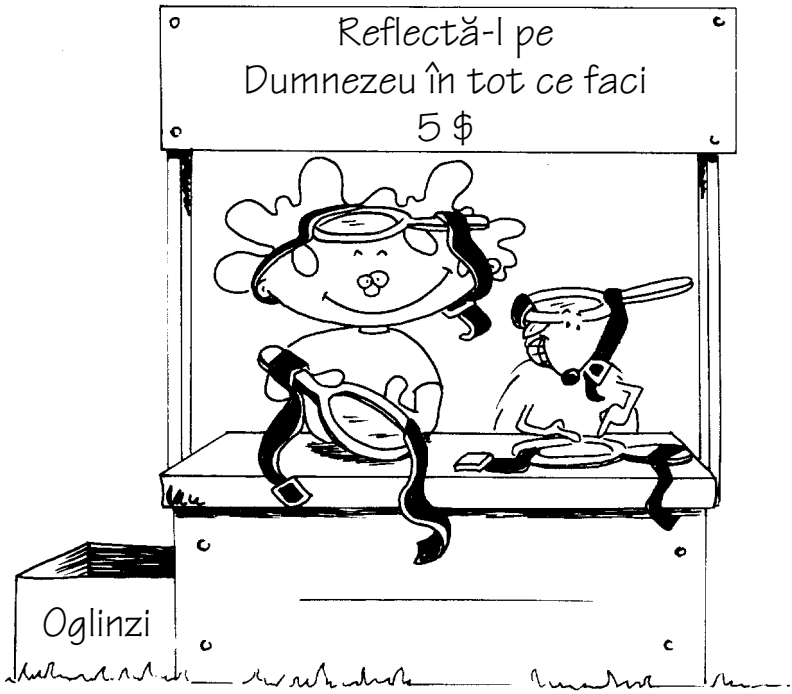

R: Dumnezeu nu a organizat o întâlnire cu toți îngerii ca să anunțe care fapte sunt bune și care sunt rele. El este tocmai întruchiparea perfecțiunii și bunătății. Natura intimă a lui Dumnezeu este bună, și de aceea, tot ceea ce face este bun. În același timp, tot ceea ce este împotriva lui Dumnezeu este rău. Legile lui Dumnezeu pe care le găsim în Biblie ne dezvăluie care este natura lui Dumnezeu.

Amintiți-vă că Dumnezeu ne arată ce este bine și ce este rău pentru că ne iubește. Legile lui ne protejează și ne îndrumă. E ca și cum i-am spune unui bebeluș să nu atingă o sobă fierbinte. Vrem să-l ferim să nu se ardă. Și îi spunem această regulă pentru că îl iubim. Același motiv îl are Dumnezeu când ne spune ce să facem. El vrea să aibă grijă de noi, să fim plini de bucurie și să ne ajute să trăim.

VERSETUL CHEIE: Voi fiți dar desăvârșiți, după cum și Tatăl vostru cel ceresc este desăvârșit. (Matei 5:48)

VERSETE ÎNRUDITE: Psalm 118:29; Ieremia 33:11; Mica 6:8; Naum 1:7; Ioan 14:6; 1 Petru 1:15–16

ÎNTREBĂRI: De unde știu dacă o persoană e bună sau rea? De ce binele și răul sunt diferite?

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: Puteți să explicați la ce ajută regulile, ilustrând câteva exemple de reguli cu care adulții îi "chinuie" pe cei mici. De exemplu, nu-i putem lăsa pe cei mici să se joace în baie, sau să spargă ceva, sau să zburde pe stradă pentru că îi iubim și vrem să-i protejăm. Necazul e că bebelușii nu înțeleg aceste reguli. Ei trebuie doar să le urmeze pur și simplu. Chiar și un copil de 4–5 ani poate înțelege că regulile lui Dumnezeu, într-un mod similar, sunt produsul dragostei Lui și a grijii Lui pentru noi — chiar dacă noi uneori nu înțelegem acest lucru.

?• LUCRURILE SUNT ÎNTOTDEAUNA ORI RELE, ORI BUNE?

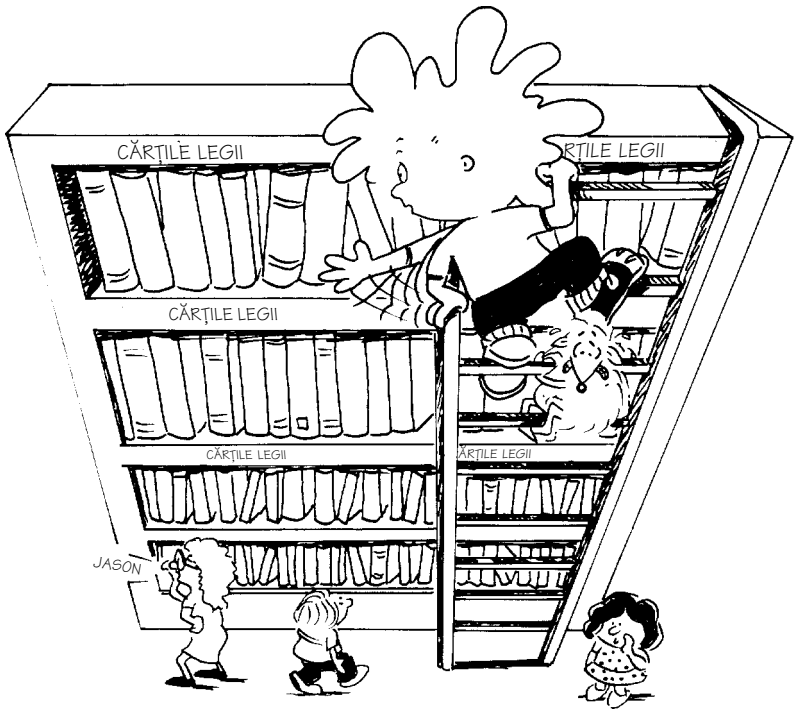

R: Nu orice decizie pe care o luăm este totalmente rea sau bună. Uneori ne plac anumite lucruri mai mult decât altele — cum ar fi o anumită aromă de înghețată. Dacă îți place înghețata de căpșuni, nu este nici rău, nici bine — e doar ceva pe gustul tău. Sau poate că ai două jucării cu care te joci și o alegi pe una mai des decât pe cealaltă. Amândouă sunt bune, dar tu o alegi pe una din ele. Alteori trebuie să alegem între ceva bun, mai bun și cel mai bun. Nici una din aceste alegeri nu este în mod necesar rea sau bună, dar trebuie să fim înțelepți să alegem ceea ce este cel mai bun. În alegeri de felul acesta, părinții sau alte persoane ne pot da sfaturi înțelepte. Nu toate deciziile pe care trebuie să luăm, sunt ori bune, ori rele.

VERSETUL CHEIE: *Toate lucrurile sunt îngăduite, dar nu toate sunt de folos. Toate lucrurile sunt îngăduite, dar nu toate zidesc. Nimeni să nu-și caute folosul lui, ci fiecare să caute folosul altuia. (1 Corinteni 10:23–24)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Galateni 5:1, 13–26; Iacov 1:5*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Din nou, fiți atenți cum folosiți cuvântul rău. Un rău moral absolut, cum ar fi furatul, nu conține același grad de "răutate" cum ar fi, vorbind despre politețe, să-i spui unei persoane că nu-ți place mâncarea pe care a făcut-o. Un rău sau un bine absolut este ceva ce este bine sau rău pentru toți oamenii, indiferent de timp și spațiu.*

?• DACĂ TRĂIM ÎNTR-O ȚARĂ LIBERĂ, DE CE TREBUIE SĂ PLĂTIM IMPOZITE?

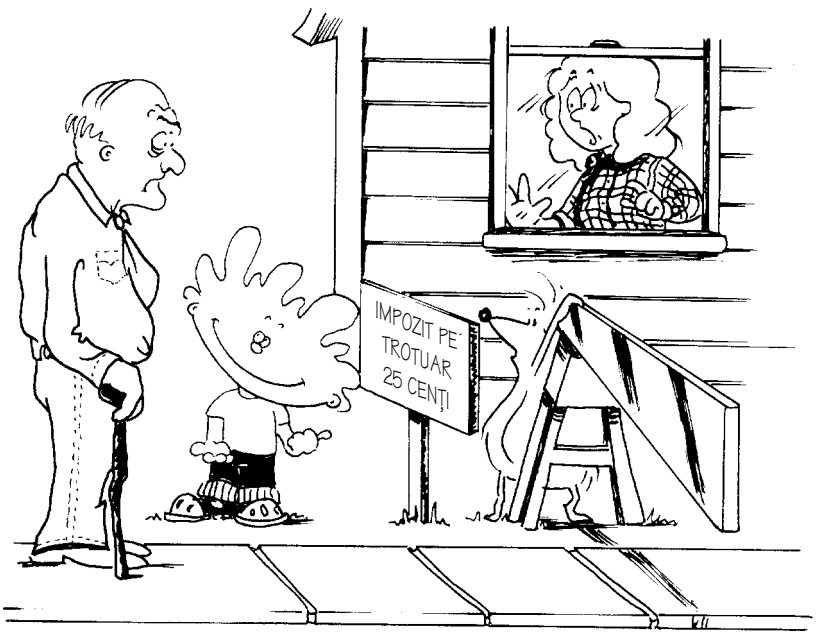

R: A trăi într-o "țară liberă" înseamnă că drepturile noastre de a vorbi sau de a face anumite lucruri ne sunt garantate de cele mai înalte legi, dar aceste lucruri nu ne sunt oferite gratuit. De exemplu, avem libertatea de a vorbi, libertatea presei și libertatea religiei. Asta înseamnă că putem vorbi, putem publica, ne putem închina aproape oriunde vrem. Dar nu avem libertate totală, pentru că țara noastră are nevoie de anumite legi și reguli pentru ca totul să decurgă normal. Asta e, libertatea pe care o avem funcționează pentru că avem anumite limite. Guvernul are nevoie de bani pentru a plăti conducătorii, ofițerii de poliție, pompierii, profesorii și alți lucrători, și de asemenea, are nevoie de bani pentru construirea și repararea drumurilor și podurilor. Cetățenii asigură acești bani, plătind taxe și impozite. Legile unei țări nu sunt aceleași cu legile lui Dumnezeu, dar Dumnezeu ne spune să respectăm conducerea țării și legile ei. Așa că plătim impozite, purtăm centură de siguranță, ne oprim la semnul roșu al semaforului și respectăm limitele de viteză.

VERSETUL CHEIE: *Fiți supuși oricărei stăpâniri omenești, pentru Domnul: atât împăratului, ca înalt stăpânitor. (1 Petru 2:13)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Romani 13:1–3; Coloseni 2:10; 1 Timotei 2:1–2; 1 Petru 2:13–17*

ÎNTREBĂRI: *De ce trebuie să port centura de siguranță? De ce unii copii ies cu bicicleta pe autostradă?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Puteți să-i explicați copilului vostru că Dumnezeu vrea ca noi să respectăm conducerea țării pentru că El a stabilit-o. Legile impuse de conducerea țării au rolul de a ne proteja.*

?: CUM PROCEDĂM CÂND O LEGE A ȚĂRII NE DĂ VOIE SĂ FACEM UN ANUMIT LUCRU, IAR DUMNEZEU NU?

R: În Biblie ni se spune să ascultăm de conducerea țării. Dar când legile guvernamentale sunt împotriva a ceea ce ne cere Dumnezeu, atunci trebuie să ascultăm de El. Dumnezeu este răspunzător de conducerea țării și nu invers. De exemplu, dacă guvernarea ar face o lege prin care ar fi ilegal să ne rugăm, atunci va trebui să încălcăm legea și totuși să ne rugăm. Acest lucru e valabil și pentru închinare, citirea Bibliei sau vestirea lui Isus altora (evanghelizare). Chiar dacă legile țării ne-ar da voie să furăm sau să mințim, nu putem face aceste lucruri pentru că sunt împotriva legii lui Dumnezeu. Dumnezeu a creat și dirijează universul. Nu este nimeni mai presus de El. Deci, trebuie să ascultăm în primul rând de Dumnezeu.

VERSETUL CHEIE: *Petru și apostolii ceilalți, drept răspuns, i-au zis: "Trebuie să ascultăm mai mult de Dumnezeu decât de oameni!" (Fapte 5:29)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Daniel 3:5–23; 6:1–28; Romani 13:1–3; 1 Petru 2:13–17*

ÎNTREBĂRI: *De ce conducerea țării face legi așa de stupide? De ce adulții pot să înjure și să fumeze, iar eu nu pot?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Aceasta e o bună ocazie să-i explicați copilului că Dumnezeu este autoritatea supremă care stabilește ce este "bun". Standardele lui sunt bune pentru toți oamenii, indiferent de timp și spațiu — chiar dacă guvernarea este de acord sau nu.*

?: CE SUNT LEGILE MORALE?

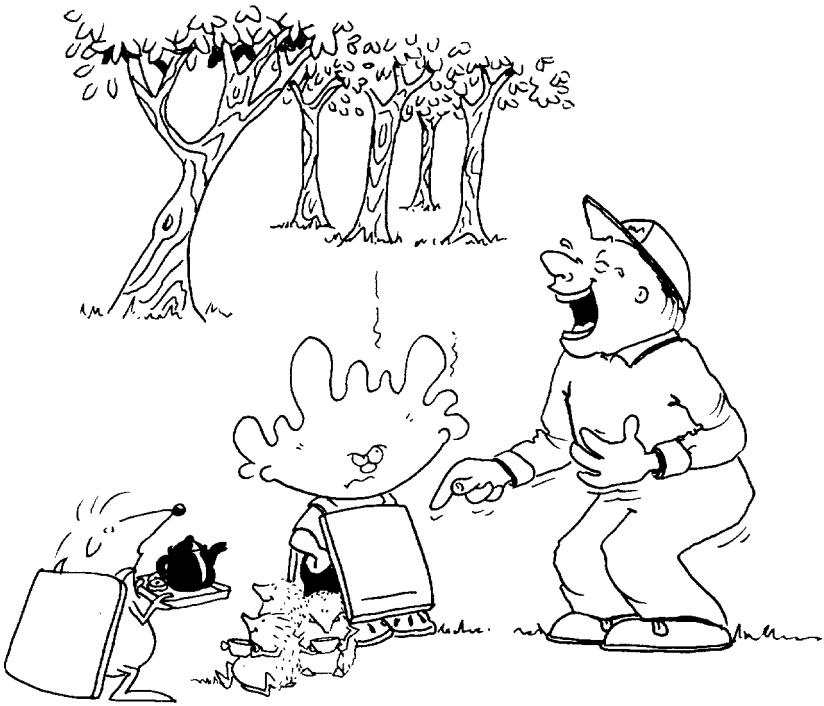

R: Legile morale reprezintă standardele pentru o viață trăită corect sau greșit. Ele sunt reprezentate de reguli pe care trebuie să le urmăm dacă vrem să facem un anume lucru și nu altul. Oameni diferiți trăiesc după legi morale diferite — și anume după ce cred ei că ar fi cel mai bine, cel mai cinstit ori cel mai corect lucru. Însă numai ce spune Dumnezeu despre aceste lucruri este în mod necesar bun, oricând și oriunde. El are doar un singur set de legi morale pe care vrea ca toți să le urmeze. Un om care trăiește conform legilor morale impuse de Dumnezeu refuză să fure nu pentru că nu i-ar plăcea, ci fiindcă acesta este standardul impus de Cel de Sus.

VERSETUL CHEIE: *Nu știți că cei nedrepți nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu? Nu vă înșelați în privința aceasta: nici curvarii, nici închinătorii la idoli, nici preacurvarii, nici malahii, nici sodomiții. (1 Corinteni 6:9)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Efeseni 5:1; Iacov 1:21*

ÎNTREBĂRI: *Ce înseamnă etică? Are vreo legătură cu eticheta de pe caietul meu de desen? Legile morale sunt animăluțele acelea care fac mușuroaie prin grădină?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *S-ar putea să vă fie cam greu să le explicați diferența între un om bun, drăguț și unul călăuzit după legile morale creștine. O persoană drăguță este mereu preocupată de ceea ce cred ceilalți oameni și care se ferește să-i rănească pe cei din jur. O persoană morală este preocupată de ceea ce crede Dumnezeu și își dorește mai mult decât orice să urmeze legile Sale bune în gândire, vorbire și faptă.*

?. CUM POT SĂ DEOSEBESC BINELE DE RĂU?

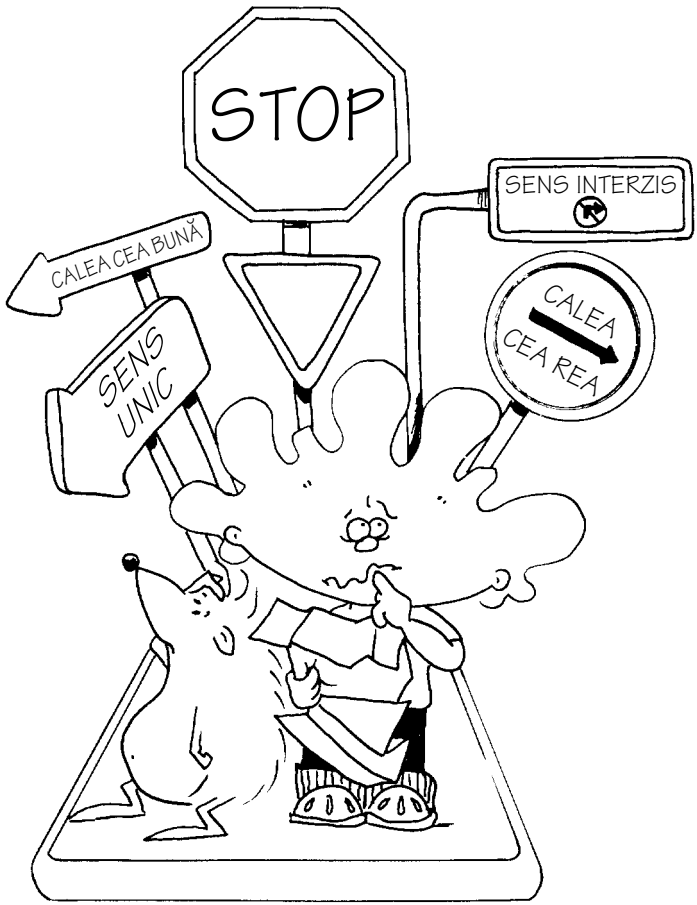

R: Răul a fost întotdeauna împotriva lui Dumnezeu. Dar pentru a ști ce este împotriva Lui, trebuie să-l cunoaștem mai întâi pe Dumnezeu, iar acest lucru îl putem face citind Biblia, Cuvântul Lui. Ea ne spune și ceea ce vrea Dumnezeu de la noi. Deci putem deosebi binele de rău întrebându-ne: încalcă acesta vreo lege pe care ne-a dat-o Dumnezeu? (De exemplu, "nu fura", "nu minți", "iubește-ți aproapele" sau "cinstește-ți mama și tatăl") Orice încalcă vreuna din legile lui Dumnezeu este rău.

Dacă ne confruntăm cu o situație pentru care Dumnezeu nu ne-a dat o lege (sau dacă nu știm unde să căutăm în Biblie), ne putem întreba: Este împotriva conștiinței mele? Sau ne putem întreba: Va suferi cineva? Dacă răspunsul e "da" la vreuna din întrebări, atunci mai mult ca sigur că ar trebui să nu faci acel lucru.

O altă întrebare pe care poți să ți-o pui este: De ce fac acest lucru? Dacă îl faci doar pentru că te obligă prietenii sau de frică, atunci nu e un lucru bun. Așa se întâmplă când suntem serioși cu decizia pe care trebuie să o luăm. Trebuie să ne gândim la caracterul lui Dumnezeu, să ne rugăm pentru înțelepciune și să luăm cea mai bună decizie.

VERSETUL CHEIE: *Omul bun scoate lucruri bune din visteria bună a inimii lui, iar omul rău scoate lucruri rele din visteria rea a inimii lui; căci din prisosul inimii vorbește gura. (Luca 6:45)*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Noi trebuie să contribuim la dezvoltarea caracterul copiilor noștri și nu doar să le dăm reguli de comportament, pentru că multe din acțiunile noastre morale se nasc din tot soiul de înclinații și obiceiuri. Așa că trebuie să-i învățăm pe copiii noștri principiile din spatele perceptelor și în final să le arătăm persoana care le întruchipează, Dumnezeu Însuși. Astfel, copilul vostru va învăța să deosebească într-adevăr binele de rău.*

DUMNEZEU, BIBLIA ȘI CONȘTIINȚA

?. CE SPUN LEGILE LUI DUMNEZEU DESPRE BINE ȘI RĂU?

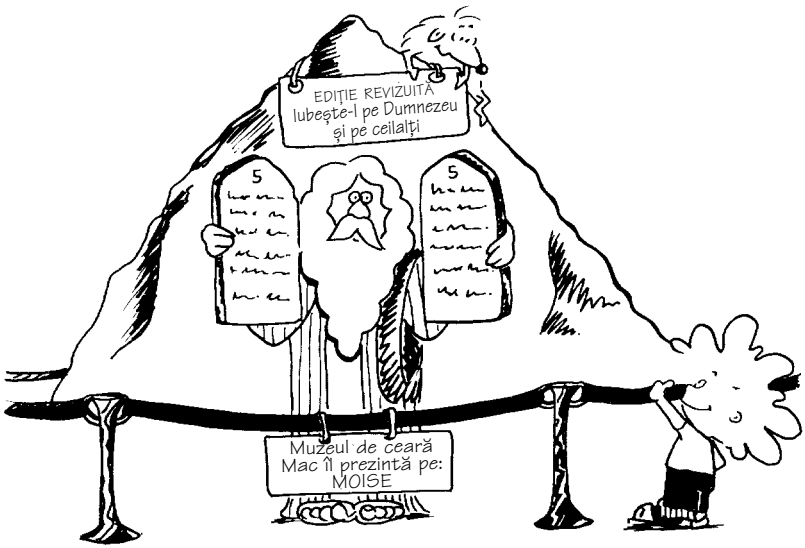

R: Dumnezeu ne-a dat Cuvântul Lui, Biblia, unde ni se spune cum este El și cum vrea să ne trăim viața. Deci trebuie să ne străduim să facem ceea ce ne spune Dumnezeu în Cuvântul Lui. Isus ne-a spus că cea mai importantă regulă (numită lege) este: "Să iubești pe Domnul, Dumnezeu tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău". Aceasta este cea dintîi și cea mai mare poruncă. Iar a doua, asemenea ei, este: "Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți" (Matei 22:37–39). În primul rând trebuie să-l iubim pe Dumnezeu, iar apoi pe ceilalți oameni. Dacă vom face așa, vom face ce este bine.

De asemenea, Dumnezeu vrea să ne dorim să facem ceea ce este "cel mai bun", nu doar ceva "bun". Unele activități nu sunt rele, dar pot să nu fie cele mai bune pentru noi. Noi trebuie să facem ceea ce este "cel mai bine" și nu să ne mulțumim cu mai puțin. A lua decizii bune și morale nu înseamnă doar a spune 'nu' lucrurilor rele, ci și a spune 'da' la tot ce este bun și folositor.

VERSETUL CHEIE: *Isus i-a răspuns: "Să iubești pe Domnul, Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, și cu tot cugetul tău". Aceasta este cea dintâi, și cea mai mare poruncă. Iar a doua, asemenea ei, este: "Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți". (Matei 22:37–39)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:1–17; Deuteronom 5:6–22*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Un copil ar putea crede că a fi bun înseamnă doar a evita lucrurile rele. Ajutați-vă copilul să vadă că a fi bun înseamnă a lua decizii pozitive, pentru a-i face plăcere lui Dumnezeu în tot ce facem. Și încercăm să facem așa pentru că știm că Dumnezeu ne vrea binele.*

?• DE CE CÂND TE ÎNTREB CEVA, ÎMI RĂSPUNZI ÎNTOTDEAUNA CU VERSETE DIN BIBLIE?

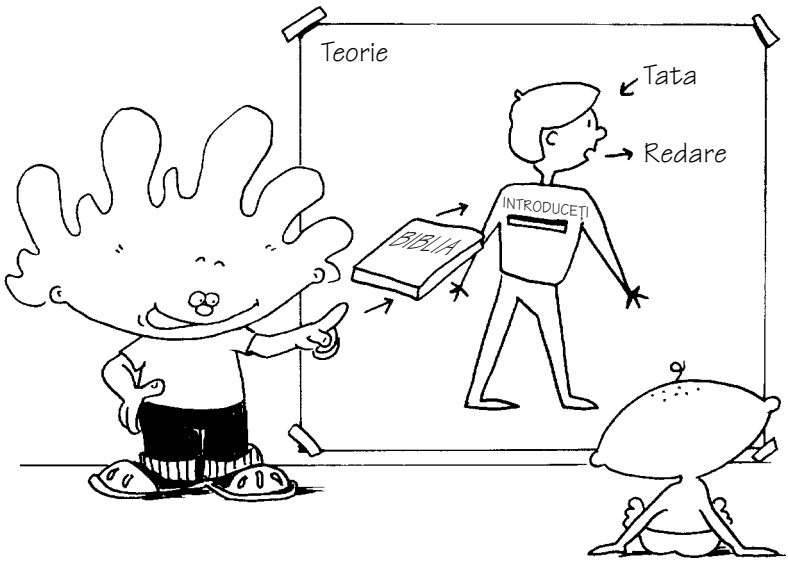

R. Biblia este Cuvântul lui Dumnezeu. Când îl citim, învățăm cum arată Dumnezeu și cum vrea să trăim în lumea aceasta. Gândiți-vă la Biblie ca la o carte cu instrucțiuni, ca și cea cu instrucțiuni pentru mașină. Dacă facem ce scrie în ea, mașina va funcționa bine. Dacă ceva se strică, putem citi în carte și putem afla cum să o reparăm. Biblia este cartea de instrucțiuni a lui Dumnezeu pentru viețile noastre. Noi trebuie să o citim și să o studiem pentru ca toate să meargă bine și ca Dumnezeu să poată repara ce este rău. Nu este suficient doar să citim Biblia; trebuie să facem ce este scris în ea.

VERSETUL CHEIE: *Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos ca să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune în neprihănire. (2 Timotei 3:16)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Psalm 119:105*

ÎNTREBĂRI: *De ce trebuie să citim atât de mult Biblia?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Unul dintre cele mai eficiente moduri de a vă ajuta copilul să deosebească binele de rău este să citiți împreună versete din Biblie care tratează probleme morale specifice (cum ar fi cinste sau minciuna) și apoi să discutați despre modul în care vă pot afecta viața de familie. De exemplu, puteți citi Efeseni 4:25 și apoi încercați să vă amintiți ultima dată când copilul dumneavoastră v-a spus avedărul, chiar dacă i-a fost greu. Poate că o dată l-ați întrebat nervos, "Ce faci?" și el v-a spus adevărul, în ciuda faptului că se temea că îl veți certa. Asta îi va întări principiile morale și importanța lor.*

?: E UN PCAT SĂ CONTINUI SĂ FACI UN LUCRU DE CARE NU EȘTI SIGUR CĂ ESTE RĂU?

R: Nu e neapărat un păcat să faci un anumit lucru, când nu știi dacă e bine sau rău. Nu le putem ști pe toate și nu trebuie să credem că ceea ce nu cunoaștem este rău. Pe de altă parte, dacă nu ești sigur și crezi că ar putea fi rău, mai bine lămurește-te înainte de a acționa. Amână acel lucru; apoi citește în Biblie și întreabă-i pe mama și tata. Amintește-ți că trebuie să alegi ce este "cel mai bine" pentru tine, nu doar să eviți ce este rău.

VERSETUL CHEIE: *Dar cine se îndoiește și mănâncă, este osândit, pentru că nu mănâncă din încredințare. Tot ce nu vine din încredințare, e păcat. (Romani 14:23)*

VERSETE ÎNRUDITE: *1 Corinteni 4:4*

ÎNTREBĂRI: *Dacă știi că un lucru e rău și părinții tăi îți dau voie să-l faci, e bine sau e rău?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Aici se atinge o coardă sensibilă. Copiii nu știu întotdeauna ce este bine sau rău. Ei chiar nu știu. Ori de câte ori copiii vă mărturisesc că au evitat să facă un anumit lucru pentru că nu erau siguri, discutați cu ei. Acesta ar putea fi un moment potrivit să le explicați cele patru reguli: Gândește te la decizie, compară atitudinile și faptele cu ale Lui, supune-te voii lui Dumnezeu, bazează-te pe protecția și ocrotirea Lui.*

CE ESTE CONȘTIINȚA?

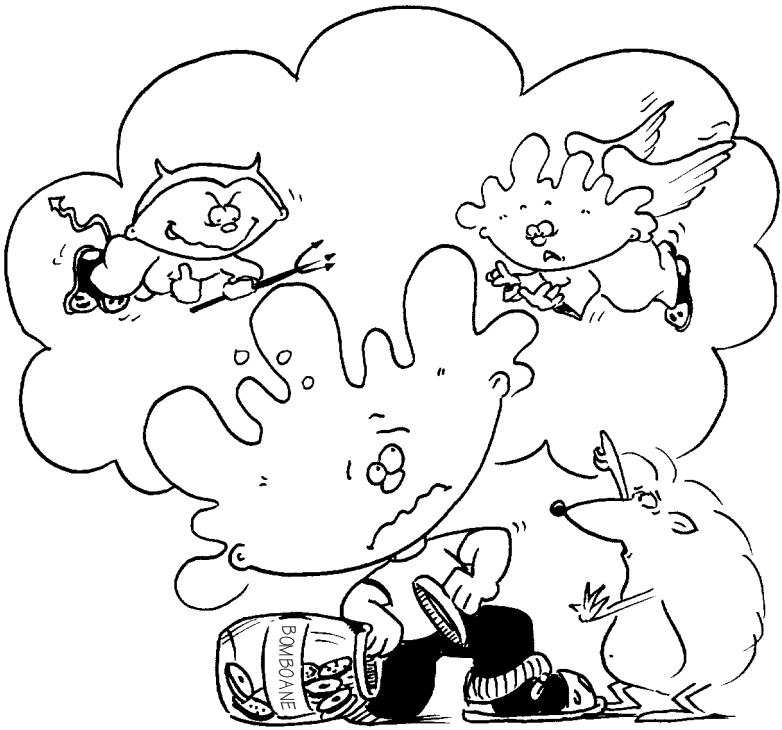

R: Dumnezeu a creat în noi un ajutor care să ne spună ce este bine sau rău. Această voce interioară noi o numim conștiință, și trebuie să învățăm să ascultăm de ea. Este un sentiment interior pe care îl avem despre ceva la care ne gândim să-l facem. Dacă un lucru la care ne gândim nu este bun, conștiința ne va face să ne simțim rău și ne va da sentimentul că nu trebuie să-l facem. Conștiința ne va spune și ce ar trebui să facem. Când se întâmplă așa, vom avea un puternic sentiment că trebuie să facem ceea ce gândim. Dumnezeu ne-a dat conștiința ca să ne ajute să luăm hotărâri. Deci este foarte important să ascultăm de conștiința noastră.

Dacă nu vom asculta de conștiința noastră, curând ne vom obișnui să o ignorăm. După un timp nu o vom mai auzi deloc. Astfel vom avea probleme. Ascultă cu atenție de conștiința ta.

VERSETUL CHEIE: *De aceea, mă silesc să am totdeauna un cuget curat înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor. (Fapte 24:16)*

VERSETE ÎNRUDITE: *1 Petru 3:16; Romani 2:15; 1 Corinteni 4:4*

ÎNTREBĂRI: *Când știu că un lucru e bun, trebuie să îl fac?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Fiți atenți să nu asociați conștiința cu sentimentele de vinovăție. Cea mai bună decizie legată de bine și rău vine dintr-o convingere fermă și dintr-o dorință de a face bine, nu din dorința de a asculta de o conștiință vinovată. Când vorbiți cu copiii voștri despre conștiință, subliniați rolul ei pozitiv. Cu cât vom citi și studia mai serios Cuvântul lui Dumnezeu, cu atât mai mult conștiința ne va ajuta să luăm decizii bune.*

?: TREBUIE SĂ-I LAS PE CEI MICI SĂ SE JOACE ÎN CAMERA MEA CHIAR ȘI CU JUCĂRIILE MAI SPECIALE?

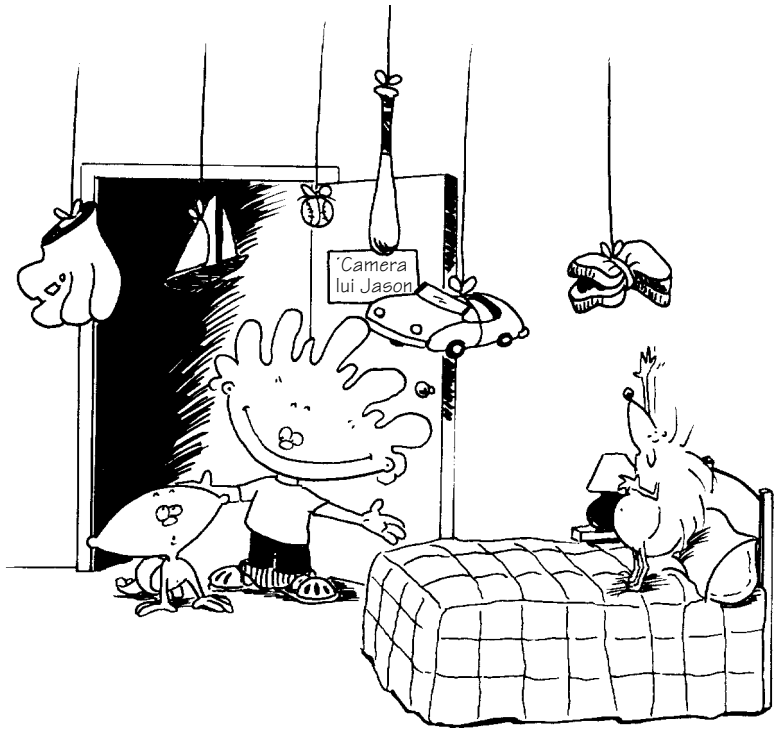

R: Poate. Dumnezeu este iubitor și bun, așa că vrea ca și noi să fim iubitori și buni, nu răutăcioși și egoiști. Dacă prietenii, frații sau surorile, sau alți copii mici vor să se joace cu jucăriile noastre, trebuie să-i lăsăm, dacă și părinții lor sunt de acord. Uneori ne comportăm de parcă jucăriile, hainele sau tot ce ne aparține sunt mult mai importante decât prietenii sau familia. Dar e bine să vă jucați cu schimbul, lăsându-i și pe alții să se bucure de "lucrurile voastre speciale". Dacă vom face așa, ceilalți vor vedea cu ușurință că suntem diferiți de cei care nu-l iubesc pe Isus.

Pe de altă parte, Dumnezeu vrea să fim responsabili. Chiar dacă Dumnezeu este iubitor și bun, El nu obișnuiește să ne lase la îndemână lucruri care ar putea să ne rănească. Totuși, nu trebuie să-i lăsăm pe cei mici să facă chiar ce vor cu lucrurile noastre, mai ales dacă acestea sunt fragile sau prea dificil de folosit. Fiecare trebuie să aibă grijă de lucrurile altuia și să se poarte cu atenție cu ele. Încearcă să-i lași pe cei mici să se joace cu jucăriile tale, cât poți, iar când nu poți, fii drăguț cu ei și asigură-te că ai o motivație corectă.

VERSETUL CHEIE: *Dragostea este îndelung răbdătoare, este plină de bunătate: dragostea nu pizmuiește; dragostea nu se laudă, nu se umflă de mândrie. (1 Corinteni 13:4)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Galateni 5:22; Iacov 4:17*

ÎNTREBĂRI: *E bine să-ți aperi drepturile?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Aceasta are de a face cu dărnicia. Puneți accentul mai mult pe jucatul cu schimbul decât pe dărnicie; copiii vor înțelege mai ușor ceea ce le cereți să facă.*

CUM POT SĂ MĂ APROPII MAI MULT DE DUMNEZEU?

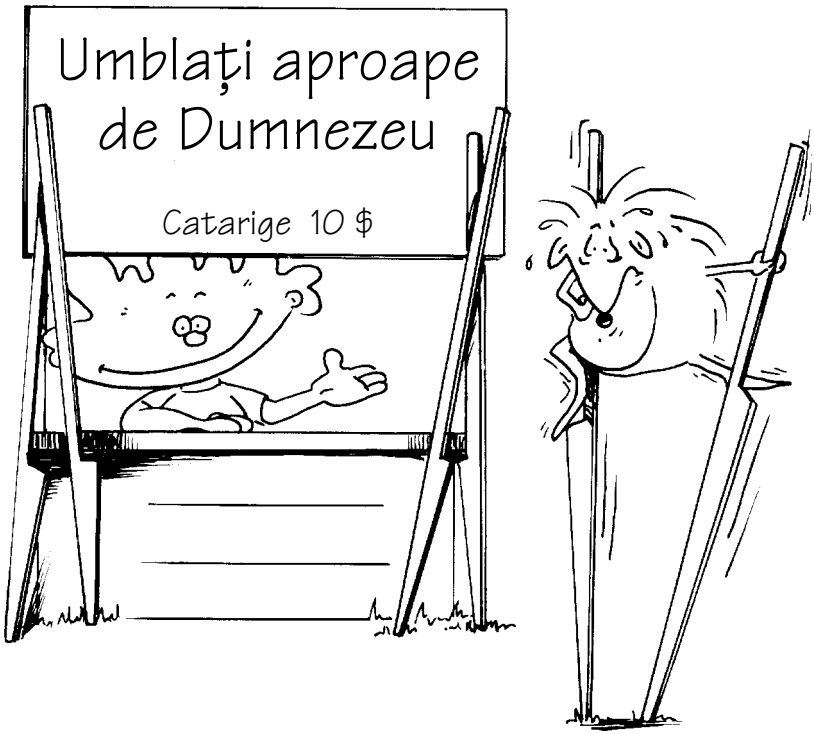

R: Gândiți-vă la Dumnezeu ca la cineva care vrea să fie prietenul vostru apropiat. Ca acest lucru să se întâmple, trebuie să petreci cât mai mult timp cu El. Vei deveni apropiatul Lui atunci când vei citi din Cuvântului Lui, Biblia. Poți să-i rogi pe părinți să îți spună ce și de unde să citești. De asemenea poți vorbi cu Dumnezeu despre viața ta (aceasta se numește rugăciune). Când te rogi, spune-i despre toate temerile și speranțele tale. Mulțumește-i pentru că te iubește. Spune-i că îți pare rău când nu asculți de El, și roagă-l să te ajute să te apropii de El. Poți, de asemenea, să îi spui despre alți oameni și despre problemele lor, și să îl rogi să-i ajute.

Poți să te apropii de Dumnezeu și prin închinare. Pentru aceasta bisericile au program de închinare. Acolo, cu alți creștini, poți cânta cântări de laudă lui Dumnezeu, poți să vorbești cu El, poți să te gândești la El, să-ți amintești cât de mult te iubește și ce a făcut Isus pentru tine, și să înveți din Cuvântul Lui.

Nu uita că Dumnezeu se va apropia de tine dacă tu te vei apropia de El. Spune-i că vrei să-l cunoști mai bine. Roagă-l să te apropie mai mult de El. Nu te poți apropia de El doar făcând câteva lucruri "creștine", în schimb te poți apropia de El având o relație cu El și rugându-te să-l cunoști mai bine!

VERSETUL CHEIE: *Apropiați-vă de Dumnezeu, și El Se va apropia de voi. Curățiți-vă mâinile, păcătoșilor, curățiți-vă inima, oameni cu inima împărțită! (Iacov 4:8)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Coloseni 1:9-14; 1 Tesaloniceni 5:17; 2 Timotei 3:16-17*

?: DACĂ A MINȚI E UN PĂCAT, DE CE UNELE PERSONAJE DIN BIBLIE SPUN MINCIUNI?

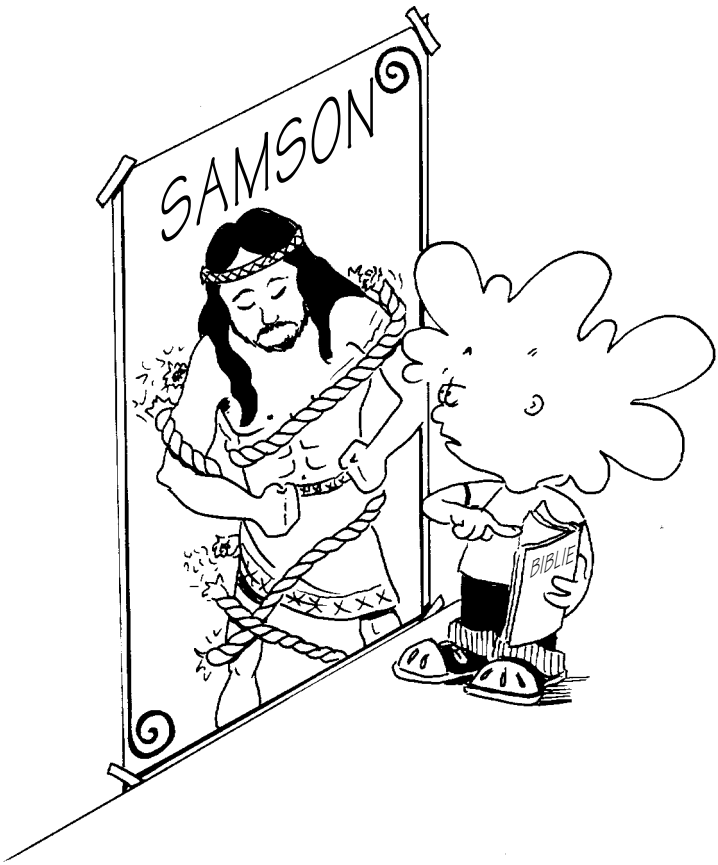

R: Este adevărat că în Biblie sunt istorisiri despre oameni care au spus minciuni, dar marea lor majoritate au spus adevărul. În Biblie, Dumnezeu nu a spus niciodată că minciuna e bună. Unii oameni din Biblie au ales să mintă, dar Dumnezeu nu a spus că ei ar fi făcut bine. Dumnezeu este adevăr și El vrea să spunem adevărul. Cinstea e foarte importantă pentru familie, vecini, orașe, școli, firme, și relațiile de prietenie. Onestitatea ne protejează de pericole și ne ajută să fim mai fericiți. Fii o persoană care spune numai adevărul, pentru că așa este și Dumnezeu.

VERSETUL CHEIE: *De aceea, lăsați-vă de minciună: "Fiecare dintre voi să spună aproapelui său adevărul", pentru că suntem mădulare unii altora. (Efeseni 4:25)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 6:16–17; 26:18–19; Ioan 8:44; 14:6*

ÎNTREBĂRI: *E bine să nu-ți ții promisiunile sau să spui minciuni? Dar cum e cu Iacov, cel din Biblie? De ce oamenii din Biblie omorau alți oameni? Este bine să mințim dacă Dumnezeu ne-o cere?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Unul din motivele pentru care ne sunt relatate povestirile din Biblie este ca să învățăm din exemplele oamenilor, fie bune, fie rele. Unele din faptele lor sunt exemple bune, altele sunt rele. Nu trebuie să urmăm orice exemplu din Biblie. Faptul că Samson a mințit nu înseamnă că și noi putem minți. Când citim în Biblie istorisiri despre astfel de oameni, trebuie să ne întrebăm: "De ce a făcut această persoană ce era bine?" "De ce a făcut această persoană ce era rău?"*

ADEVĂR SAU CONSECINȚE

DE CE NE-A DAT DUMNEZEU LEGILE?

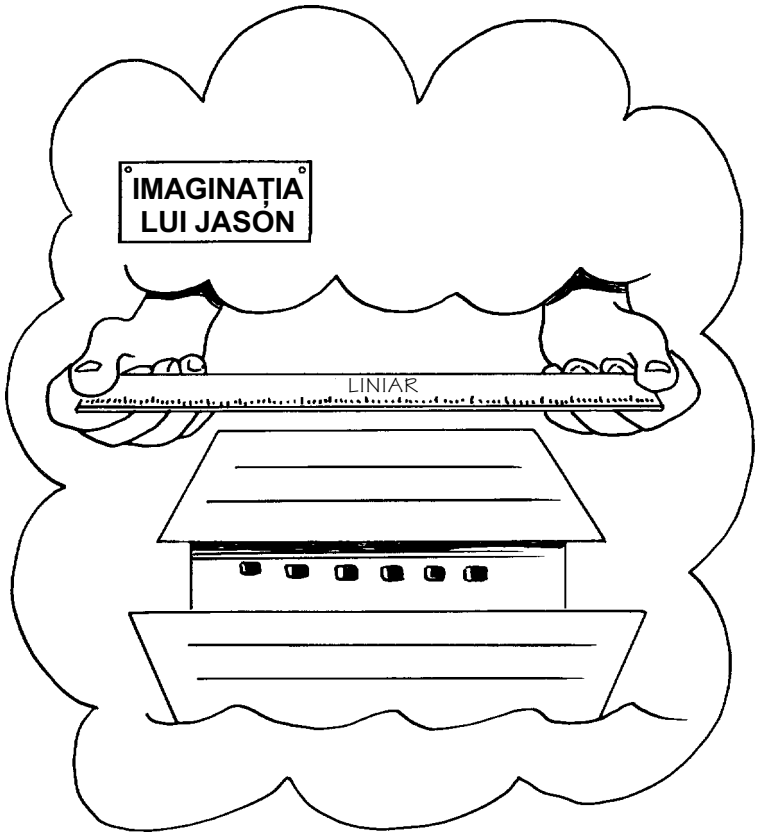

R: Dumnezeu a făcut legile pentru a ne proteja și a ne ajuta. Într-un fel legile lui Dumnezeu sunt asemeni unui zid care ne ferește de pericole. Zidul ne împiedică să mergem prea departe și să avem greutăți. De asemenea, noi nu știm întotdeauna ce este de cealaltă parte a zidului, dar Dumnezeu știe și ne iubește atât de mult încât vrea să aibă grijă de noi.

Dumnezeu, de asemenea, a făcut legile pentru a ne ajuta să creștem și să devenim niște persoane pe placul Lui. Gândește-te la hrănitul unui bebeluș. Lui s-ar putea să nu-i placă mâncarea — felul cum arată, gustul — dar noi știm că el are nevoie de mâncare bună pentru a fi sănătos și pentru a crește. La fel ca un bebeluș, noi nu știm de ce avem nevoie pentru a trăi, dar Dumnezeu știe. Ca să ne ajute, El vrea să ne îndrume.

Dumnezeu ne iubește ca nimeni altul, și ne vrea numai binele. Legile lui sunt date în câștigul nostru. De aceea noi trebuie să avem încredere în El și să-l ascultăm.

VERSETUL CHEIE: *Înainte de venirea credinței, noi eram sub paza Legii, închiși pentru credința care trebuia să fie descoperită. Astfel, Legea ne-a fost un îndrumător spre Hristos, ca să fim socotiți neprihăniți prin credință. (Galateni 3:23-24)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Deuteronom 5:31-33; 7:8; Psalm 19:7-11; 119:9, 33-40; Romani 2:20; 7:20; 7:12; Evrei 12:9-11*

ÎNTREBĂRI: *De ce sunt atât de multe legi în Biblie?*

?• DE CE DUMNEZEU NU NE DĂ VOIE SĂ NE DISTRĂM?

R: Dacă cineva crede sau spune că Dumnezeu nu ne dă voie să ne distrăm înseamnă că nu știe adevărul despre El. El vrea ca noi să ne distrăm. Isus a fost fericit și a spus oamenilor că cei ce-L vor urma vor fi plini de bucurie. De asemenea, Dumnezeu ne-a spus că împărăția Lui este un loc de bucurie nesfârșită.

Poți să te distrezi, făcând ce este rău (păcătuind), dar distracția nu va ține mult și va trebui să suporți consecințele. Este ca și cum ai mânca ceva ce are un gust foarte bun, dar mai târziu ți se face rău. Principalul motiv pentru care nu trebuie să păcătuim este pentru că Dumnezeu ne-o cere, iar noi trebuie să ascultăm de El. Dumnezeu ne cunoaște mai bine decât oricine. Distracția, bucuria și fericirea Lui sunt cele mai bune! Și ele durează o veșnicie!

VERSETUL CHEIE: *V-am spus aceste lucruri, pentru ca bucuria Mea să rămână în voi, și bucuria voastră să fie deplină. (Ioan 15:11)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Psalm 5:11; 19:8; Luca 10:21; Ioan 3:29; 17:13; Romani 14:17; Galateni 5:22; Filipeni 1:25; Evrei 11:24-25; Judecători 1:24*

ÎNTREBĂRI: *Poate Dumnezeu urî?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Fiți foarte atenți să nu sugerați că oamenii care păcătuiesc nu se distrează. Copiii știu bine asta din experiențele altora și din propria lor experiență! Subliniați că cea mai bună cale pentru noi este cea a lui Dumnezeu, chiar dacă alta ni s-ar părea mai bună. De asemenea, faceți distincție între plăcerea imediată și o viață sănătoasă și plină de bucurie.*

SE SUPĂRĂ DUMNEZEU CÂND FAC CEVA RĂU?

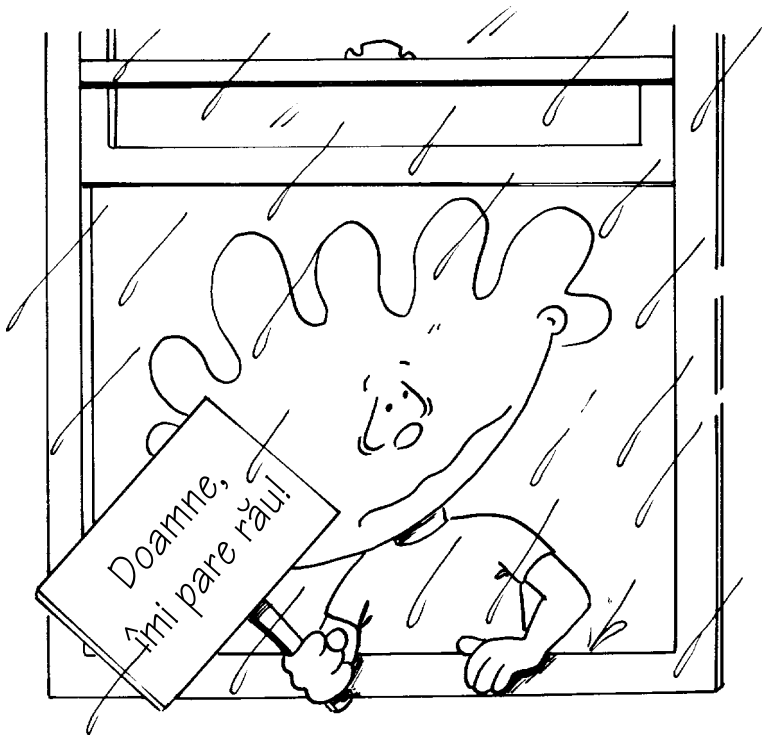

R: Dumnezeu este foarte supărat când facem lucruri rele. De fapt El este supărat și întristat pe păcatul din lume mai mult decât oricine. Dumnezeu e supărat pentru că vede cum păcatul ne rănește și îi rănește și pe alții. Dumnezeu știe că noi, pe măsură ce ne maturizăm, uneori vom mai greși. El însă ne încurajează. El ne iubește atât de mult încât nu ne va părăsi.

VERSETUL CHEIE: *Să nu întristați pe Duhul Sfânt al lui Dumnezeu, prin care ați fost pecetluiți pentru ziua răscumpărării. (Efeseni 4:30)*

VERSETE ÎNRUDITE: *2 Samuel 24:16; Matei 23:37*

ÎNTREBĂRI: *Ce înseamnă să întristezi Duhul Sfânt? Și dacă eu nu cred în Biblie? Mă iubește Isus cu adevărat?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Unii părinți folosesc acest adevăr pentru a-și învăța copiii cum să se comporte. Dar mulți copiii, mai ales cei mai mici, au deja sentimente de vinovăție când fac ceva rău și sunt exagerat de sensibili știind că îl întristează pe Dumnezeu. În schimb, spunându-le că Dumnezeu îi iubește, îi va încuraja să fie buni și vor fi bucuroși să facă ce este bine!*

?. CUM PRIMIM PERMISIUNEA DE A AJUNGE ÎN RAI?

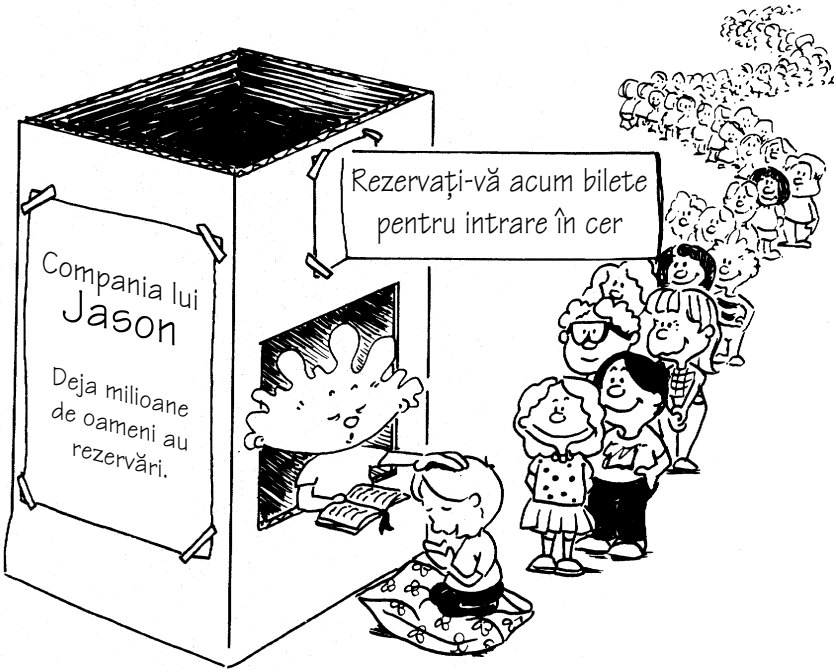

R: Există o singură cale de a ajunge în cer și aceea este prin Isus Hristos. Numai cei care cred în Isus pot ajunge în rai. Putem să ne punem nădejdea în Isus, rugându-l pe Dumnezeu și spunându-i Lui că:

1. ne pare rău de păcatele pe care le-am făcut — pentru că nu L-am ascultat și ne-am trăit viața doar pentru noi înșine.
2. credem că Isus, singurul Lui Fiu, a venit pe Pământ și a murit pe cruce în locul nostru, pentru a lua păcatele noastre asupra Lui, și că El a înviat din morți.
3. vrem ca Duhul Sfânt să trăiască în noi și să ne îndrume.

Biblia spune că oricine va spune aceste lucruri și le va crede, va deveni o persoană nouă, un copil al lui Dumnezeu. Și când vor muri, toți copiii lui Dumnezeu vor merge la El în cer.

VERSETUL CHEIE: *Fiindcă atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, că a dat pe singurul Lui Fiu, pentru ca oricine crede în El, să nu piară, ci să aibă viața veșnică. (Ioan 3:16)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Matei 7:21; Ioan 1:11–13; 14:6; Romani 10:9–10*

ÎNTREBĂRI: *Sunt eu o persoană rea dacă nu îl chem pe Isus în inima mea? Cum decide Dumnezeu cine va ajunge în cer?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Îndrumându-vă copilul spre Isus, vor apărea foarte ușor discuții despre bine și rău. Știind asta, fiți pregătiți să răspundeți oricărei întrebări pe care v-o pune.*

?: VEI MERGE ÎN CER CHIAR DACĂ, FIIND CREȘTIN, VORBEȘTI URÂT?

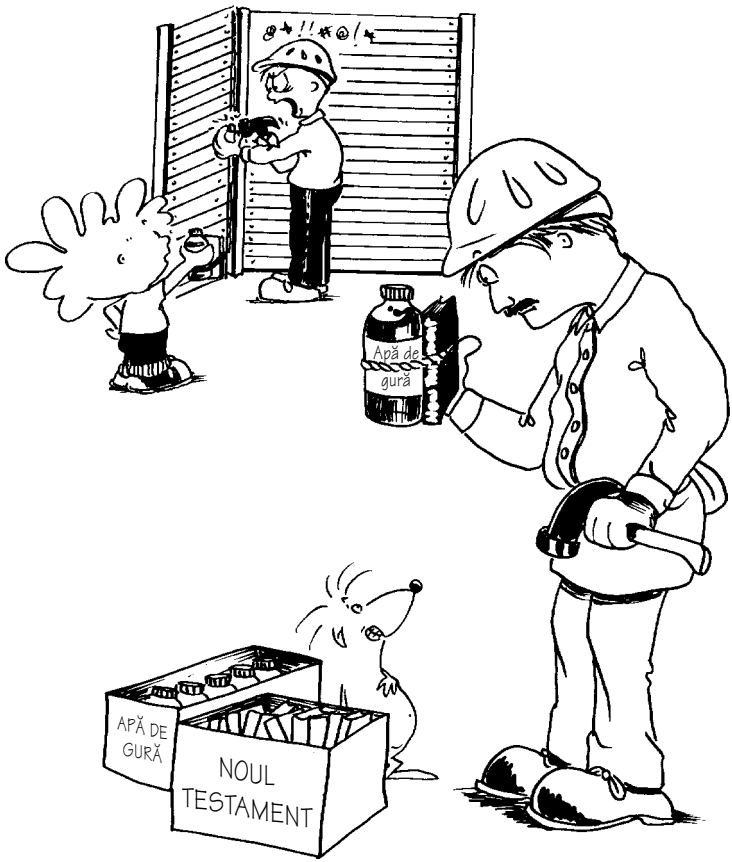

R: Dacă ne-am încredințat viețile lui Isus, vom merge în cer chiar dacă, ocazional, facem lucruri rele (cum ar fi vorbitul urât). Dar relația noastră cu Dumnezeu va influența felul în care trăim. Oamenii vor putea vedea o diferență în viețile noastre, pentru că suntem creștini. Da, noi putem să facem lucruri rele și să mergem în cer, dar de ce să le facem? Dumnezeu vrea ca noi să avem ce este cel mai bun, iar păcatul ne face să suferim.

Cerul este un loc unde toți fac lucruri bune neîncetat, pentru că cerul este un loc desăvârșit și acolo este Dumnezeu. Oamenii care-l iubesc pe Dumnezeu își vor găsi plăcerea în a face lucruri bune. Dacă îl iubim pe Dumnezeu, ne vom dori să fim pe placul Lui și vom avea încredere că El știe ce este bine pentru noi.

VERSETUL CHEIE: *Dar acum, lăsați-vă de toate aceste lucruri: de mânie, de vrăjmășie, de răutate, de clevetire, de vorbele rușinoase care v-ar putea ieși din gură.. (Coloseni 3:8)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 4:24; Romani 8:38–39; 1 Petru 1:15–16*

ÎNTREBĂRI: *Dacă îl rog pe Isus să vină în inima mea și apoi fac lucruri rele, voi merge în iad? Dacă mint, iar apoi mor înainte de a-mi cere iertare, tot în cer voi merge? Dacă mă lepăd de credință voi merge în iad? Dacă beau alcool și conduc, iar apoi am un accident și mor, tot în cer voi merge? Dacă păcătuiesc în fiecare minut, tot voi merge în cer?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Aceste întrebări se vor naște de obicei ca urmare a lucrurilor pe care copiii le aud de la adulți, nu din experiențele lor. Dacă îl veți auzi pe copilul vostru folosind cuvinte urâte, este o bună ocazie să-i explicați ce și de ce este urât. De asemenea, nu uitați că ceea ce vede copilul la voi are mare importanță. Dacă înjurați și copilul vostru va înjura.*

DE CE NU MĂ SIMT BINE CÂND FAC UN LUCRU RĂU?

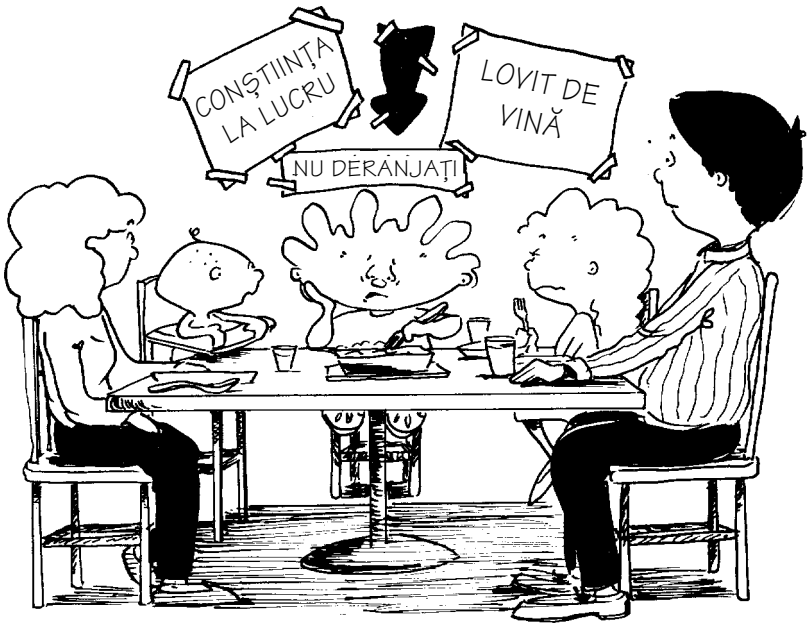

R: Când facem un lucru rău, nu ne simțim bine, pentru că îi facem pe ceilalți să sufere. Sau poate ne vom simți frustrați pentru că nu am făcut ce era bine. De asemenea ne vom simți vinovați pentru că l-am dezamăgit pe Dumnezeu.

Dumnezeu vrea ca noi să facem lucruri bune, de aceea El a creat un sistem de avertizare, care să ne atenționeze când vrem să facem ceva rău. Acest sistem de avertizare se numește conștiință. Dacă ne apropiem prea mult de un foc, căldura ne va avertiza să plecăm de acolo ca să nu ne ardem. Conștiința ne va avertiza când un lucru rău ne-ar putea face să suferim.

VERSETUL CHEIE: *Măcar că v-am întristat prin epistola mea, nu-mi pare rău; și chiar dacă mi-ar fi părut rău — căci văd că epistola aceea v-a întristat (măcar că pentru puțină vreme) — totuși, acum mă bucur, nu pentru că ați fost întristați, ci pentru că întristarea voastră v-a adus la pocăință. Căci ați fost întristați după voia lui Dumnezeu, ca să n-aveți nici o pagubă din partea noastră. În adevăr, când întristarea este după voia lui Dumnezeu, aduce o pocăință care duce la mântuire, și de care cineva nu se căiește niciodată; pe când întristarea lumii aduce moartea. (2 Corinteni 7:8–10)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Fapte 24:16; Romani 2:15; 1 Corinteni 4:4; 1 Petru 3:16*

ÎNTREBĂRI: *De ce mă simt vinovat? Ce este vinovăția?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Este o diferență între sentimentele de vinovăție și adevăratul sens al răului. Unii copii sunt extrem de sensibili și se vor simți vinovați pentru aproape orice lucru pe care îl fac. Dacă și copilul vostru e așa, ajutați-l să înțeleagă nemărginita dragoste și iertare a lui Dumnezeu.*

?: CE VREA DUMNEZEU SĂ FAC ATUNCI CÂND GREȘESC?

R: În primul rând trebuie să ne rugăm și să recunoaștem înaintea lui Dumnezeu ceea ce am făcut. Trebuie să îi spunem că ne pare rău și că vrem să ne ajute să nu mai repetăm greșeala. De asemenea, ar trebui să-l rugăm pe Dumnezeu să ne ajute să învățăm din această experiență. Recunoscându-ți păcatele, vei fi din nou lângă Dumnezeu. Nu uita, Dumnezeu vrea să te protejeze și să-ți asigure tot ce ai nevoie pentru existență. Așa că ar trebui să stăm cât mai aproape de El și să vorbim cu El despre toate lucrurile. Încearcă să te rogi înainte de a face un lucru. Dumnezeu ne poate ajuta să evităm necazurile.

Dacă păcatul tău îi face să sufere pe ceilalți, ar trebui să vorbim și cu ei, spunându-le că ne pare rău și să le cerem iertare.

VERSETUL CHEIE: *Dacă ne mărturisim păcatele, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească de orice nelegiuire. (1 Ioan 1:9)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Matei 5:23–24*

ÎNTREBĂRI: *Este rău să nu mărturisesc ceva ce am greșit? Trebuie să fac chiar totul bine?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *În cazul în care copilul vine la voi cu o mărturisire, folosiți acest moment ca o ocazie prin care puteți să-l învățați ceva. Fiți blânzi, iubitori și iertători; altfel copilul s-ar putea să nu-și mai dorească altă dată să vă mai destăinuie ceva. Uneori copiii sunt înlănțuiți de vinovăție. Dacă e așa, faceți-vă un obicei din a-i ajuta să se elibereze de ea, cum ar fi scriind pe o foaie de hârtie păcatele lor, spunându-i lui Dumnezeu despre ele, apoi rupând-o împreună.*

A SPUNE ADEVĂRUL

?• POȚI SĂ MAI SPUI CÂTE O MINCIUNĂ DIN CÂND ÎN CÂND?

R: Noi trebuie să spunem adevărul întotdeauna pentru că Dumnezeu ne spune adevărul întotdeauna. Ar fi în regulă să atingi, din când în când, o sobă fierbinte? Dacă ai face așa, te-ai arde de fiecare dată. Nu e bine să minți, nici măcar din când în când. Dumnezeu ne cere să spunem adevărul pentru că El este adevărul.

De altfel minciunile ne creează necazuri. De obicei, o minciună aduce o altă minciună. E mult mai simplu să spunem adevărul decât să ținem minte minciunile pe care le-am spus și să nu ne dăm de gol. Minciunile noastre îi vor face pe ceilalți să nu aibă încredere în noi. Dar oamenii care sunt sinceri sunt liberi și plini de bucurie.

VERSETUL CHEIE: *De aceea, lăsați-vă de minciună: "Fiecare dintre voi să spună aproapelui său adevărul", pentru că suntem mădulare unii altora. (Efeseni 4:25)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:16; 1 Corinteni 13:6; 2 Corinteni 4:2; Tit 1:2; Evrei 6:18*

ÎNTREBĂRI: *Nu există vreo minciună curată? E rău să spui părinților că fratele tău a făcut ceva, când de fapt el nu a făcut acel lucru? De ce e rău să minți?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Exemplul vostru îi va ajuta mult. Cum le prezentați adevărul? Felul în care le prezentați adevărul îi va ajuta mai mult decât răspunsurile pe care le veți da despre minciună. Când îi prindeți pe copii cu o minciună, încercați să aflați de ce au mințit, scoateți la iveală motivul pentru care au mințit și arătați-le de ce e mai bine să spună adevărul.*

?• AI VOIE SĂ MINȚI ATUNCI CÂND TE SIMȚI JENAT SAU TE TEMI SĂ SPUI ADEVĂRUL?

R: Nu. A minți este rău pentru că Dumnezeu este adevăr și pentru că El ne spune să nu mințim. A spune adevărul poate fi uneori dificil, mai ales când am putea să ne simțim jenați sau să fim pedepsiți pentru ceea ce spunem. Dar trebuie să spunem adevărul chiar și atunci când nu e ușor. A face voia lui Dumnezeu e până la urmă cea mai bună alegere.

Cu toate acestea, chiar dacă minciuna este ceva obișnuit, oamenii vor ca ceilalți să fie sinceri cu ei. Dacă vei spune adevărul chiar și când e greu, oamenii se vor mira. Te vor respecta, vor avea încredere în tine și te vor considera un om de nădejde. S-ar putea chiar să îți ceară sfaturi și îndrumări. Fă-ți un obicei din a spune adevărul. Foarte puțini vor fi cei care nu vor mai vrea să fie prieteni cu tine pentru că obișnuiești să spui adevărul. Prietenii, colegii de clasă, rudele și vecinii își doresc să poată avea încredere în ceea ce spui. Adevărul te va ajuta; minciuna nu face decât să îți creeze tot mai multe probleme.

VERSETUL CHEIE: *"El n-a făcut păcat, și în gura Lui nu s-a găsit vicleșug." Când era batjocorit, nu răspundea cu batjocuri, și când era chinuit, nu amenința, ci Se supunea Dreptului Judecător. (1 Petru 2:22–23)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Geneza 20:1–18; 26:1–11; Exod 20:16; Marcu 14:53–65; Iacov 5:12; 1 Petru 2:1*

ÎNTREBĂRI: *Este bine să nu spun adevărul dacă am spart cuiva geamul cu o minge, în timp ce mă jucam cu câinele meu? Pot să mint când nu vreau să intru într-o încurcătură?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Copiii se confruntă cu multe situații neplăcute la școală — situații care îi vor face să mintă ca să nu-și strice propria imagine sau chiar să și-o îmbunătățească. În momente ca acestea, încurajați-vă copiii să se încreadă în Dumnezeu și în grija Lui față de noi.*

E BINE CÂND MAMA ȘI TATA NU NE SPUN ADEVĂRUL DESPRE CADOURILE DE CRĂCIUN?

R: Dumnezeu vrea să fim întotdeauna sinceri. Dar asta nu înseamnă că trebuie să răspundem la orice întrebare pe care alții ne-o pun, sau să le spunem tot ce știm. Dacă îți vei întreba părinții: "Ce-mi cumpărați de Crăciun?" sau "Îmi cumpărați o bicicletă de Crăciun?", ei ar putea să vă spună: "Nu am de gând să-ți spun pentru că vreau să fie surpriză".

Fii atent să nu-ți găsești scuze pentru a minți. Să nu minți, iar apoi să inventezi o scuză. Când vine vremea cadourilor, poți să faci cuiva o surpriză, chiar fără să fii nevoit să minți.

VERSETUL CHEIE: *Mai presus de toate, frații mei, să nu vă jurați nici pe cer, nici pe pământ, nici cu vreun altfel de jurământ. Ci "da" al vostru să fie "da", și "nu" să fie "nu", ca să nu cădeți sub judecată. (Iacov 5:12)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:16; Proverbe 22:11; Coloseni 4:6*

ÎNTREBĂRI: *E bine să minți atunci când vrei să nu superi pe cineva?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Deseori copiii nu țin seama de minciunile "acceptabile social" așa cum o fac adulții. Și asta e bine! Faceți-vă o regulă a casei din a spune întotdeauna adevărul. Obișnuința voastră de a spune adevărul va avea ca efect dorința lor de a fi cinstiți și corecți.*

?• DACĂ AM STRICAT UN LUCRU CE APARȚINE ALTCUIVA, DAR ÎL REPAR,TREBUIE SĂ ÎI MAI SPUN?

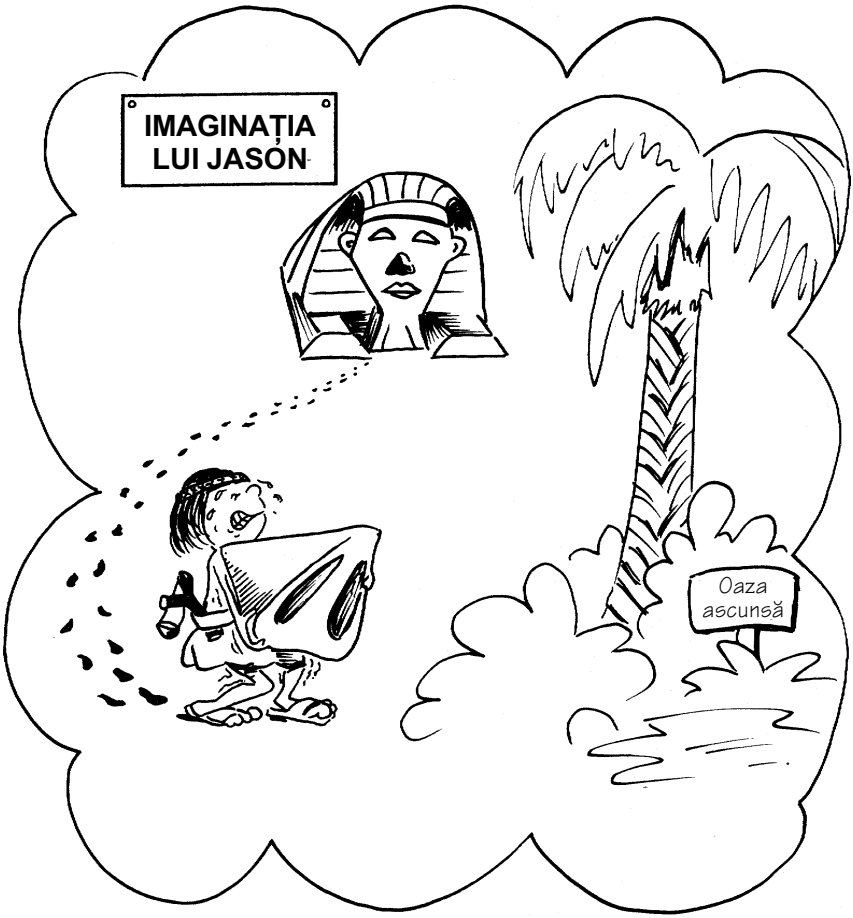

R: Cum te-ai simți tu dacă un prieten ar strica ceva ce este al tău și nu ți-ar spune, chiar dacă l-ar repara? Probabil că nu ți-ar place, mai ales dacă ai afla mai târziu. Regula de Aur spune: "Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face". Isus ne-a spus că așa trebuie să ne comportăm întotdeauna.

A spune unei persoane ceea ce ai făcut înseamnă în primul rând a spune adevărul, iar în al doilea, a-i arăta că o respecți. Dacă ai stricat un lucru ce aparține altcuiva, este foarte important să repari obiectul respectiv sau să plătești pentru repararea lui. Dar trebuie să îi spui celui de la care ai luat obiectul respectiv și să nu încerci să te ascunzi.

Dacă vei face așa, oamenii vor vedea că ești responsabil și îți vor împrumuta și alte lucruri și vor avea mai multă încredere în tine. Dar dacă vei încerca să ascunzi adevărul, iar ei vor afla în cele din urmă, nu vor mai avea încredere în tine.

VERSETUL CHEIE: *Tot ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi la fel; căci în aceasta sunt cuprinse Legea și Proorocii. (Matei 7:12)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:16; 22:14*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Mulți copii mint din motive legate de îndoială și nesiguranță. Ei mint pentru a face pe grozavii sau mint de frică — frica de a fi considerați inferiori, de frica de eșec, de frica de a nu fi acceptați, sau de frica de a nu fi pedepsiți. Ajutați–l pe copilul vostru să înțeleagă că Dumnezeu îl poate proteja de aceste frici atunci când îi respectăm pe ceilalți și ceea ce le aparține. Când copilul vă mărturisește de bună voie o greșeală, tratați-l cu dragoste și blândețe. Aceasta îl va încuraja să vă spună adevărul fără să-i fie frică de pedeapsă.*

TOATĂ LUMEA MINTE?

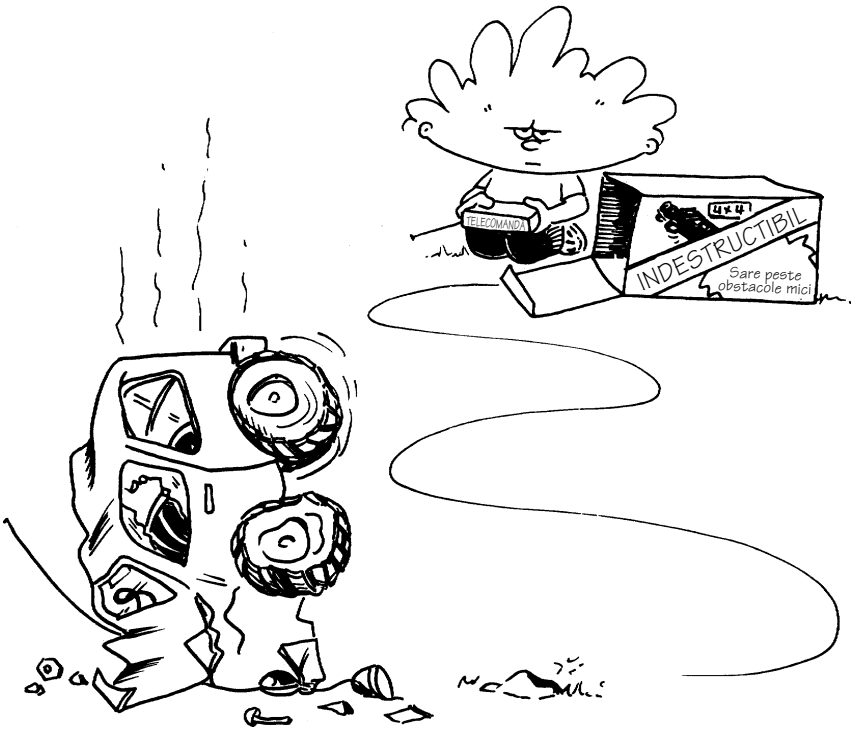

R: Toți oamenii păcătuiesc, iar cel mai des întâlnit păcat este minciuna. De fapt, unii oameni nici nu mai știu diferența dintre adevăr și minciună atât de mult mint. Unii sunt atât de derutați încât cred că o minciună este de fapt adevărul. Dar nu toți oamenii mint. A minți este o decizie pe care o luăm noi înșine.

Uneori oamenii spun ceva ce nu e adevărat pentru că nu cunosc toate faptele; acest lucru nu e o minciună. De exemplu, ei pot zice "Jimmy este în curte", când de fapt el a intrat în casă acum câteva minute. Este bine să verifici faptele ca să fii sigur că ceea ce spui e corect. Fii atent când spui ceva și asigură-te înainte că ceea ce spui e adevărat.

Oamenii care vor să facă voia lui Dumnezeu, iau decizia de a nu minți, pentru că vor să asculte de El. Isus nu a mințit niciodată. Dacă noi mințim, trebuie să ne cerem iertare de la Dumnezeu, recunoscând minciuna în fața celor implicați și încercând să nu mai facem acest lucru.

VERSETUL CHEIE: *Căci toți au păcătuit, și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu. (Romani 3:23)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Psalm 14:2–3; Proverbe 18:17; 19:5, 9; Romani 3:10–18; Efeseni 4:19–25*

ÎNTREBĂRI: *De ce mint oamenii?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Este foarte derutant pentru copii când aud ceva care ulterior se dovedește a fi o informație falsă, pentru că ei cred că au fost mințiți. În loc să spună o minciună cu bună știință, o persoană poate pur și simplu să transmită o informație greșită. Folosiți acest exemplu de viață să-i avertizați pe copii să nu acuze pe nedrept pe cineva de mincinună, și încurajați-i să fie atenți cu ceea ce spun ei înșiși. De exemplu, pentru a nu greși, ei ar putea spune, "Nu sunt sigur, dar cred..."*

?. ESTE RĂU SĂ SPUI CĂ PĂRINȚII SUNT ACASĂ CÂND DE FAPT EI SUNT PLECAȚI?

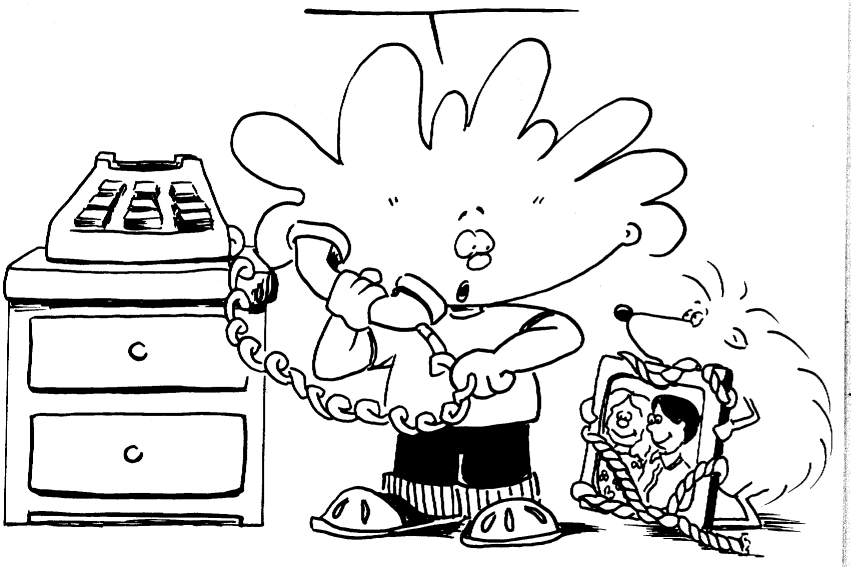

R: A spune cuiva că părinții tăi sunt acasă când ei sunt plecați este o minciună și Dumnezeu ne spune să nu mințim. Dacă vom spune minciuni de felul acesta, ne va fi tot mai ușor să mințim și cu alte ocazii.

Dar asta nu înseamnă că trebuie să răspunzi la orice întrebare pe care ți-o pune un străin la telefon. Dacă ești singur acasă, probabil că nu trebuie să spui că părinții tăi sunt plecați și atunci poți spune ceva de genul: "Ei nu pot veni la telefon chiar acum", sau "Acum nu sunt disponibili", sau "Vă rog lăsați un mesaj, iar ei vă vor suna". Vorbește cu mama și tatăl tău despre ceea ce trebuie să spui în așa fel încât să nu minți.

VERSETUL CHEIE: *Cine spune adevărul face o mărturisire dreaptă, dar martorul mincinos vorbește înșelăciune. (Proverbe 12:17)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 14:15; Efeseni 5:6–10*

ÎNTREBĂRI: *Este rău să minți pe cineva pentru a proteja ceea ce aparține părinților tăi?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *A spune adevărul nu înseamnă a spune tot ce știi despre anumite lucruri. A spune tot ce știi poate fi prea mult sau pur și simplu nu este potrivit. Învățați-vă copiii să știe să păstreze o informație fără să mintă. Poți zice, "Nu pot să-ți spun" sau "Nu am de gând să-ți spun" sau "Acum nu pot să-ți explic". Copiii nu trebuie să spună ceva fals doar pentru că tu vrei să păstrezi secrete anumite lucruri. Ajutați-i pe copii să vadă diferența dintre a păstra o informație și a minți.*

?• ESTE BINE SĂ SPUI O MINCIUNĂ ȘTIIND CĂ MAI TÂRZIU VEI SPUNE ADEVĂRUL?

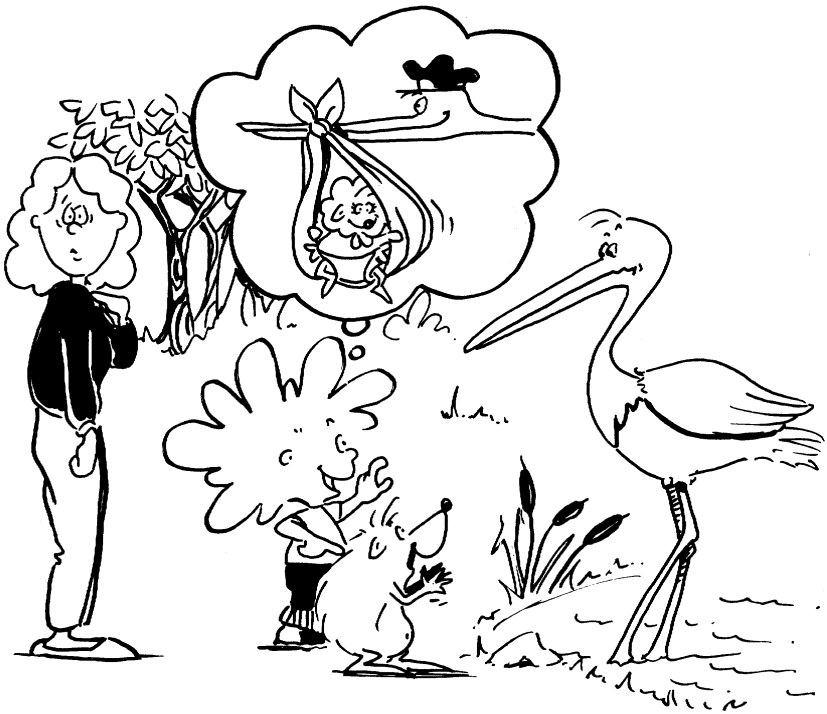

R: Cea mai des întâlnită scuză pentru o minciună este "Aveam de gând să spun adevărul mai târziu". Asta ar putea suna bine, dar de obicei, este doar o altă minciună.

Acest lucru se întâmplă des când oamenii glumesc. Ei pot inventa o poveste doar pentru a-i amuza pe ceilalți. Nu e nimic rău în a face glume sau a-i păcăli pe alții, dar e greșit să spui minciuni. Fii atent să nu-ți găsești o scuză pentru a minți spunând "A fost doar o glumă", sau "Vroiam să spun adevărul mai târziu". Dacă vei face așa, după o vreme oamenii nu vor mai ști când spui adevărul și când nu, și nu vor mai avea încredere în tine.

Un lucru important în viață este relația noastră cu alții, iar adevărul este cel mai important pentru o bună relație. Nici o glumă nu este mai importantă decât adevărul.

VERSETUL CHEIE: *Ca nebunul care aruncă săgeți aprinse și ucigătoare, așa este omul care înșală pe aproapele său, și apoi zice: "Am vrut doar să glumesc!" (Proverbe 26:18–19)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Efeseni 4:25*

ÎNTREBĂRI: *Este rău să păcălești pe cineva?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Părinții tind să-și justifice minciunile spunând, "Această persoană nu poate suporta adevărul". Dacă vreți să țineți secret față de copii anumite lucruri sau fragmente de adevăr, atunci spuneți-le partea care puteți să le-o spuneți sau nu le spuneți nimic. Uneori părinții inventează câte o minciună pentru a-i motiva pe copii să facă ceea ce nu le place ("Mănâncă și coaja de pâine dacă vrei să ai părul creț"). Căutați metode bune pentru a-i motiva, fără să recurgeți la minciuni.*

?: E BINE SĂ MINȚI CÂND VREI SĂ NU-ȚI SUPERI UN PRIETEN?

R: Nu trebuie să mințim când vrem să nu supărăm vreun prieten. Putem găsi soluții mai bune. De exemplu, în funcție de situație, putem cere ajutorul unui adult care ne cunoaște prietenul(a) și îi pasă de el sau de ea, sau putem să le spunem "Nu am de gând să-ți spun pentru că nu vreau să te superi". Sunt multe moduri de a ne ajuta un prieten, fără să folosim minciuna.

Dumnezeu te iubește și vrea ca tu să fii cinstit. De aceea, El nu te va forța să minți, nici nu te va pune într-o situație în care să fii nevoit să minți. Caută alte moduri de a rezolva problemele.

Nu uita că întotdeauna calea lui Dumnezeu este cea mai bună. Ai putea crede că ferești pe cineva de supărare spunînd minciuni, când de fapt nu faci decât să înrăutățești situația.

VERSETUL CHEIE: *Nu v-a ajuns nici o ispită, care să nu fi fost potrivită cu puterea omenească. Și Dumnezeu, care este credincios, nu va îngădui să fiți ispitiți peste puterile voastre; ci, împreună cu ispita a pregătit și mijlocul să ieșiți din ea, ca s-o puteți răbda. (1 Corinteni 10:13)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Efeseni 4:25*

ÎNTREBĂRI: *E bine să minți chiar dacă vei suferi? Dar dacă un prieten mă amenință cu bătaia dacă îl pârăsc, când știu că el a făcut un lucru rău? E rău să nu iau apărarea cuiva când acesta este învinuit pe nedrept?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Feriți-vă să vorbiți despre situații ipotetice. Dacă copilul vostru vă întreabă întrebări ca cele de mai sus, încercați să descoperiți care este situația reală din spatele întrebării. Apoi, împreună puteți să găsiți un mod de a vă feri copilul și prietenul lui de necazuri.*

?• CE TREBUIE SĂ FACI CÂND CINEVA TE MINTE?

R: Felul în care reacționezi la o minciună depinde de cine este afectat de ea. Un prieten poate să-ți spună o minciună de genul "Am tras cu pușca la rând douăzeci de lovituri una după alta fără să ratez vreuna". Acest tip de minciună nu are nevoie de vreun răspuns (de fapt, dacă nu zici nimic e mai bine). Dar dacă un coleg de clasă apare și te pârăște că ai copiat și despre el zice "Eu sunt în regulă" și nu este, acest lucru vă va afecta pe amândoi și întreaga clasă. Sau dacă cineva minte un adult despre o situație în care ai intrat, acest lucru vă va afecta pe amândoi și probabil și pe alții. În asemenea cazuri trebuie să reacționăm în vreun fel.

Cu alte cuvinte, poți să ignori unele povestiri inventate și exagerate. Alteori, totuși trebuie să-i spunem persoanei care ne toarnă minciuni că nu acesta este adevărul. Este foarte important dacă acea minciună îi va face pe alții să sufere, cum ar fi inventarea unor povești răutăcioase despre cineva de la școală, copiatul în clasă, sau afirmarea unor lucruri care nu sunt adevărate doar ca să obții bani de la cineva, sau să determini o persoană să facă ceva rău.

Când îți spune cineva o minciună foarte serioasă trebuie neapărat să o spui unui adult. În asemenea situații cineva ar putea avea mari neplăceri sau ar putea să sufere.

VERSETUL CHEIE: *Fraților, chiar dacă un om ar cade deodată în vreo greșeală, voi, care sunteți duhovnicești, să-l ridicați cu duhul blândeții. Și ia seama la tine însuți, ca să nu fii ispitit și tu. (Galateni 6:1)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Romani 14:16; Efeseni 5:11; Coloseni 3:9; 1 Tesaloniceni 5:11; Evrei 3:13; 10:24*

E BINE SĂ AI SECRETE FAȚĂ DE PRIETENII TĂI?

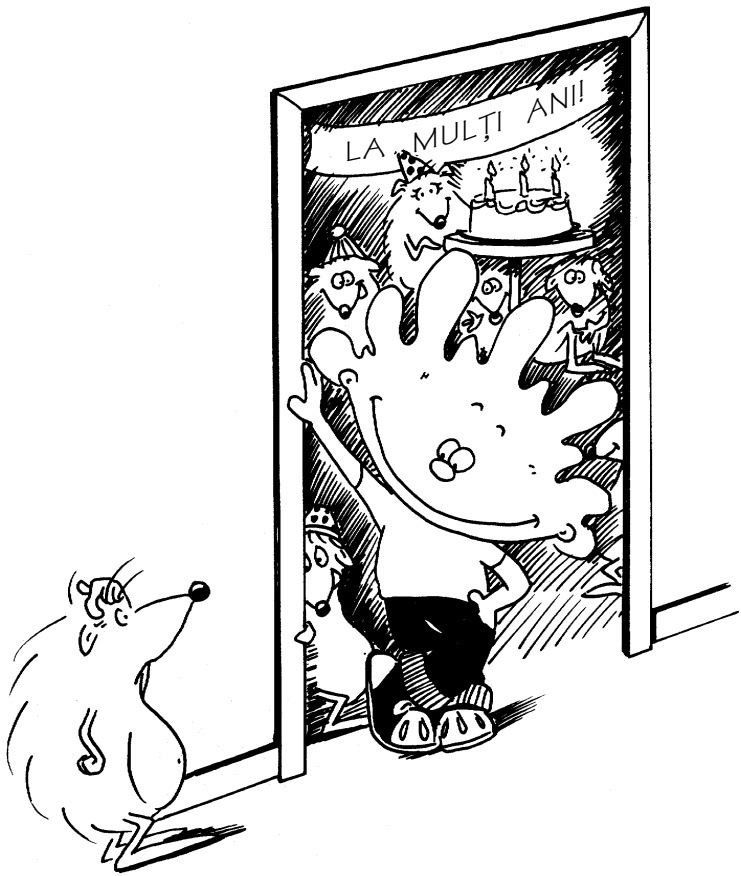

R: În cele mai multe cazuri este bine să ai secrete. A spune adevărul nu înseamnă a spune absolut tot ce știm la oricine ne întreabă. Uneori secretele pot fi distractive, cum ar fi cadourile pentru aniversări sau alte surprize plăcute. Alteori, secretele sunt importante pentru că e mai bine pentru tine să nu dai orice informație oricui.

Noi nu trebuie să ținem un secret dacă acesta se referă la ceva de pe urma căruia altcineva ar putea suferi sau ar avea neplăceri grave. De exemplu, un băiat ar putea spune că are de gând să îl bată pe un alt băiat, sau o fată ar putea spune că are de gând să fure ceva de la magazin. În aceste cazuri, trebuie să spunem cuiva care ne poate ajuta — unui părinte, unui profesor, unui antrenor, unui lider de tineret, sau unui consilier școlar.

Fii atent să nu promiți că ții un secret înainte de a auzi despre ce este vorba. Faptul de a spune sau nu acel secret depinde de ce conține el.

VERSETUL CHEIE: *Cine umblă cu bârfeli, dă pe față lucrurile ascunse; și cu cel ce nu-și poate ține gura să nu te amesteci. (Proverbe 20:19)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 11:13; 27:6; Matei 6:3–6*

ÎNTREBĂRI: *Ce te faci când prietenii tăi fac ceva de care ești convins că îi va face să sufere, dar ei totuși insistă să nu spui nimănui?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Încurajați-vă copiii să vă spună dacă află de la prieteni lucruri care îi fac pe alții să sufere sau îi bagă în vreun necaz. Învățați-i că a spune secrete unor oameni care ar putea ajuta în anumite situații dovedește că ești un bun prieten. Pe de altă parte, nu încurajați "pârâtul". Un pârâcios aleargă și spune adulților lucruri nesemnificative ca să scape de probleme pe care, de altfel, le-ar fi putut rezolva el însuși.*

?: TREBUIE SĂ SPUN CUIVA ADEVĂRUL, CHIAR ȘI ATUNCI CÂND ȘTIU CĂ L-AȘ SUPĂRA?

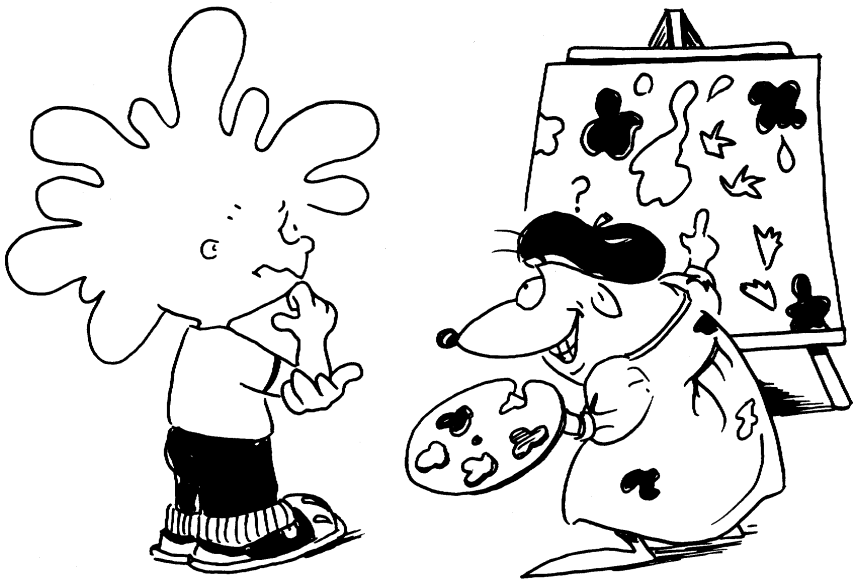

R: Trebuie să încercăm să spunem adevărul chiar și atunci când acesta doare, dar să nu o facem niciodată cu răutate. În continuare sunt câteva exemple care te pot ajuta să procedezi corect.

Uneori adevărul doare, dar noi tot trebuie să-l spunem. Imaginează-ți că o prietenă te invită la o petrecere. Nu poți să mergi, dar nu vrei să îi rănești sentimentele. Așa că spui da, sau nu îi spui nimic și o lași să creadă că vei răspunde invitației. Oricum prietena ta va suferi că nu poți să vii la petrecere, dar e mult mai bine să-i spui adevărul de la început.

Alteori, când un prieten de-al nostru dă de necaz, trebuie să îl facem conștient de situația în care se află. Poate că acel prieten s-a împrietenit cu niște copiii răi. A fi un bun prieten înseamnă a-i spune prietenului tău adevărul. S-ar putea să nu-i placă ceea ce îi vei spune, dar este adevărul și el trebuie să îl audă de la tine.

Cu toate acestea, fiind cinstiți și de încredere, nu ne este îngăduit să fim răutăcioși. Nu uita că Dumnezeu este dragoste și bunătate. De aceea, nu trebuie să spunem oamenilor lucruri care le-ar răni sentimentele, chiar dacă aceste lucruri ar fi adevărate. Ar fi răutăcios, de exemplu, să spui cuiva, "Ai un nas cam mare", sau "Nu prea știi să joci baschet", sau "Casa ta trebuie zugrăvită", sau "Hainele tale sunt cam vechi și ponosite".

VERSETUL CHEIE: *Credincioși adevărului, în dragoste, să creștem în toate privințele, ca să ajungem la Cel ce este Capul, Hristos. (Efeseni 4:15)*

VERSETE ÎNRUDITE: *2 Samuel 12:1–12; 2 Împărați 5:1–14; Proverbe 27:6*

DACĂ NU-ȚI PLACE CUM S-A ÎMBRĂCAT O PERSOANĂ, IAR EA ÎȚI CERE PĂREREA, TREBUIE SĂ-I SPUI ADEVĂRUL?

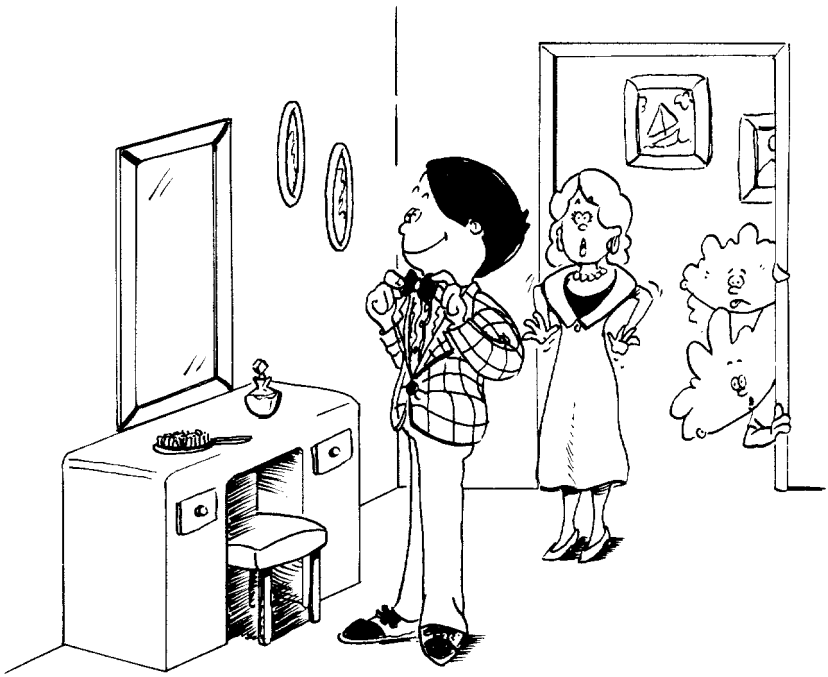

R: Nu trebuie să mințim, dar asta nu înseamnă că trebuie să rănim sentimentele cuiva prin ceea ce spunem. Cu alte cuvinte, avem nevoie de tact. Adică trebuie să îi spunem adevărul mai subtil, chiar dacă celuilalt îi va fi greu să-l accepte. De exemplu, să presupunem că haina unei persoane ți se pare urâtă. Nu-i spui, "Haina ta e groaznică!" Caută să-i spui ceva bun despre ea, cum ar fi, "Pare călduroasă". Învață să spui ceea ce gândești astfel încât să respecți gusturile fiecăruia.

VERSETUL CHEIE: *Credincioși adevărului, în dragoste, să creștem în toate privințele, ca să ajungem la Cel ce este Capul, Hristos. (Efeseni 4:15)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Luca 6:31*

ÎNTREBĂRI: *E bine să îi minți pe oameni despre felul cum arată doar ca să fii amabil?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Acesta e un moment potrivit să le explicați copiilor diferența dintre a minți și a fi plin de tact. A minți este o încercare de a amăgi și a înșela pe cineva. A fi plin de tact e o încercare de a fi binevoitor când spui adevărul, fără să jignești pe cineva. De asemenea, învățați-i pe copii să nu ajungă în cealaltă extremă: Lingușeala este la fel de dăunătoare — și poate fi o formă a minciunii. Nu trebuie să mințim niciodată doar ca să facem o persoană să se simtă bine. Mai degrabă să spunem adevărul într-un mod plin de dragoste.*

ZILELE DE ȘCOALĂ ȘI AMEȚITORUL TV

?: ESTE RĂU SĂ TE UIȚI LA VIDEOCLIPURI?

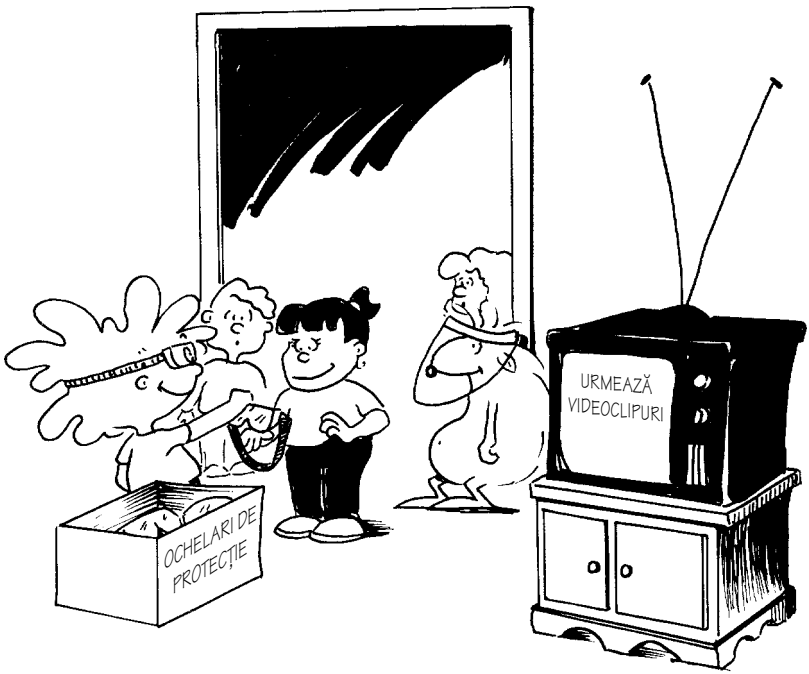

R: Nu este rău să te uiți la televizor, la video, să asculți radioul sau să asculți muzică. Dar Dumnezeu vrea să fim prudenți cu ceea ce ne umplem mintea. O grămadă de lucruri de la TV, din filme, din casete video sau de la radio nu sunt bune. De fapt, deseori, oamenii de acolo folosesc un limbaj murdar, fac lucruri urâte, și fac din ele ceva obișnuit care, cu timpul pare normal. Aceasta este o minciună. Știm că Dumnezeu vrea să facem binele, nu răul. El nu vrea ca noi să fim neascultători. De aceea, trebuie să fim foarte atenți la ce ne uităm și ce ascultăm. Multe videoclipuri nu sunt bune. A privi și a asculta videoclipuri rele e ca și cum ai mânca gunoaie. Nu ne fac bine și nu ne ajută să creștem. În schimb, putem să ne umplem mintea cu imagini, cuvinte și gânduri care îl slăvesc pe Dumnezeu.

VERSETUL CHEIE: *Încolo, frații mei, tot ce este adevărat, tot ce este vrednic de cinste, tot ce este drept, tot ce este curat, tot ce este vrednic de iubit, tot ce este vrednic de primit, orice faptă bună, și orice laudă, aceea să vă însuflețească. (Filipeni 4:8)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Efeseni 5:11*

ÎNTREBĂRI: *De ce unele videoclipuri sunt stupide? De ce e rău să ne uităm la videoclipuri?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Aveți grijă să nu fiți categoric împotriva videoclipurilor. Unii muzicieni creștini produc videoclipuri. Aveți grijă să nu faceți afirmații categorice împotriva propriei voastre culturi. Pe măsură ce vă confruntați cu noi ispite, învățați să le comparați cu cerințele lui Dumnezeu.*

?• DE CE UNII COMPUN MUZICĂ FOLOSIND CUVINTE URÂTE?

R: Unii compozitori și cântăreți nu au nici o speranță și nu-l iubesc pe Dumnezeu, de aceea compun și cântă cântece pline de mânie și ură. Alte cântece au un limbaj murdar, pentru că muzicienii vor să șocheze și să atragă atenția. Pentru că acești muzicieni nu-l iubesc pe Dumnezeu, li se pare normal să folosească un limbaj șocant. De cele mai multe ori muzica are cuvinte urâte pentru că acești compozitori, cântăreți, producători și proprietari de magazine vor să facă cât mai mulți bani. Din păcate, acest fel de muzică se vinde cel mai bine, așa că ei continuă să producă această muzică.

Nu cumpăra muzică ce conține înjurături sau mesaje false despre viață. Dacă la radio urmează un cântec cu versuri urâte, schimbă postul. Nu-ți umple mintea cu gunoaie.

VERSETUL CHEIE: *Cei ce vor să se îmbogățească, dimpotrivă, cad în ispită, în laț și în multe pofte nesăbuite și vătămătoare, care cufundă pe oameni în prăpăd și pierzare. Căci iubirea de bani este rădăcina tuturor relelor; și unii, care au umblat după ea, au rătăcit de la credință, și s-au strâpuns singuri cu o mulțime de chinuri. (1 Timotei 6:9–10)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 4:24; Efeseni 4:29; Filipeni 4:8*

ÎNTREBĂRI: *De ce oamenii fac muzică despre drumul care duce în iad? De ce înjură oamenii?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Muzica în esența ei nu e rea, dar unii oameni o denaturează. Ajutați-ți copiii să găsească muzică pe care să o asculte cu plăcere și care să nu încalce cerințele lui Dumnezeu.*

?: POȚI SĂ ASCULȚI MUZICĂ CU VERSURI URÂTE DACĂ NU EȘTI ATENT LA CUVINTE?

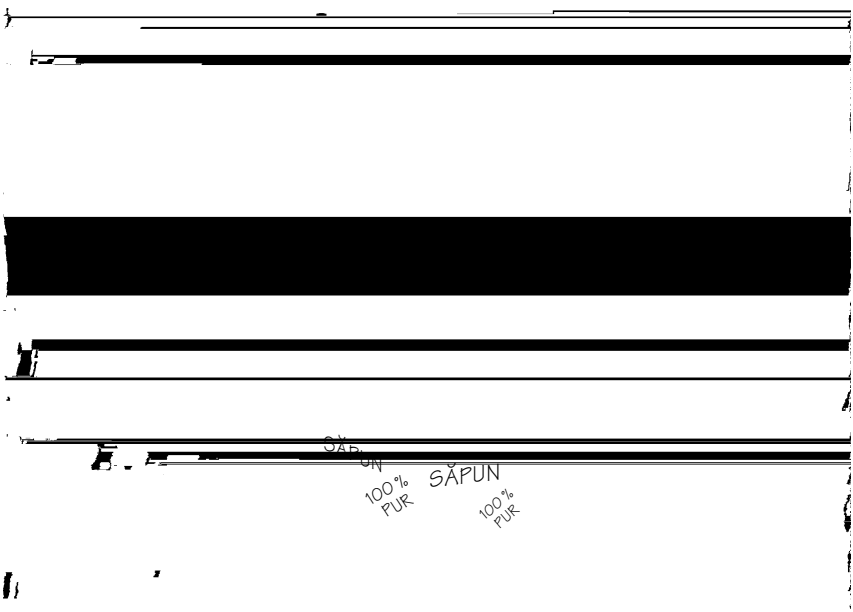

R. A încerca să asculți muzică cu versuri urâte dacă nu ești atent la cuvinte este ca și cum ai încerca să te uiți la un video cu ochii închiși. Nu poți așa ceva. Chiar dacă nu te concentrezi la cuvinte, tot le auzi, iar ele îți vor afecta gândurile. De altfel, gândește-te ce vor zice ceilalți când te vor vedea ascultând o muzică de care știu că e murdară. Probabil se vor întreba ce fel de creștin ești. De asemenea, cumpărând și ascultând muzică îi sprijini pe muzicienii care o produc, când de fapt nu vrei să sprijini grupuri de muzicieni care produc muzică cu texte porcoase.

Dar nu toată muzica este murdară! Multe cântece sunt bune de ascultat și au cuvinte frumoase. Umple-ți mintea cu ce este bun — fă totul spre gloria lui Dumnezeu. Ai încredere că lucrurile pe care Dumnezeu le aprobă sunt cele mai bune pentru tine, pentru că El te iubește.

VERSETUL CHEIE: *Deci, fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți altceva: să faceți totul pentru slava lui Dumnezeu. (1 Corinteni 10:31)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Romani 12:2; Filipeni 4:8*

ÎNTREBĂRI: *Este rău să asculți muzică laică? Este rău să asculți muzică laică, chiar dacă ai citit versurile și acestea sunt în regulă?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Muzica are mare importanță mai ales pentru copiii mai mari și pentru prietenii lor. Este bine să puneți anumite limite la ceea ce ascultă copiii, dar va fi mult mai bine să îi îndrumați spre ceva decât să le interziceți. Cu alte cuvinte, când le cereți să nu asculte un anumit grup, sugerați-le o alternativă. Nu-i faceți să creadă că numai muzica pe care o ascultați voi (sau pe care ați ascultat-o la vârsta lor) este cea bună.*

?: DE CE NU MĂ LAȘI SĂ MĂ UIT LA ANUMITE EMISIUNI TV?

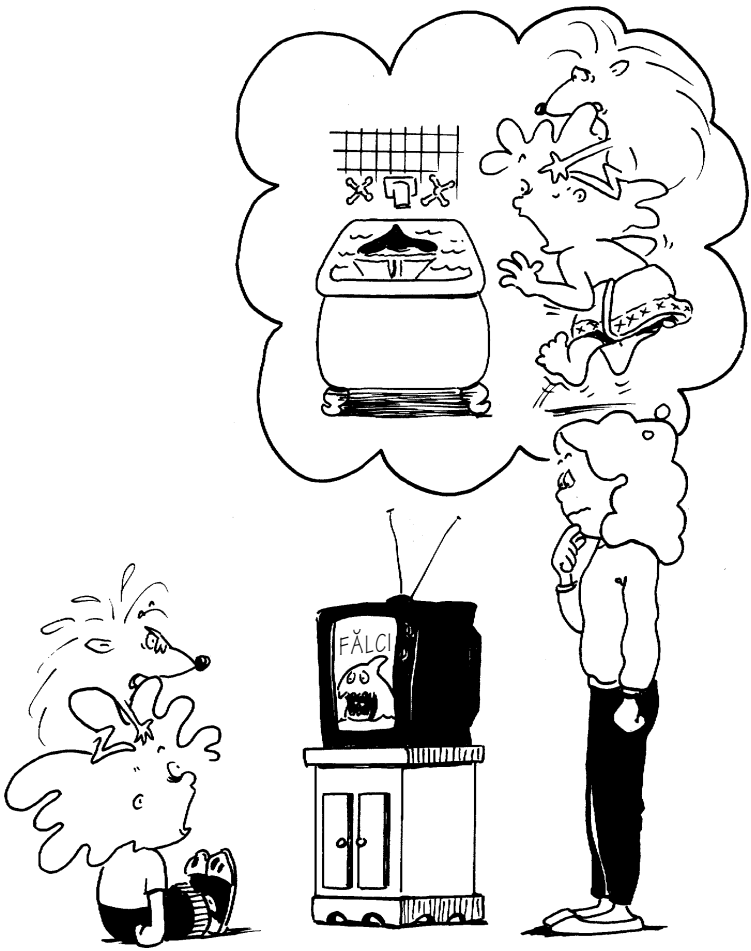

R: Multe emisiuni TV ne prezintă oameni spunând sau făcând anumite lucruri care sunt împotriva voii lui Dumnezeu. Mulți din cei care fac emisiuni TV nu sunt creștini. Ei nu-l cunosc pe Dumnezeu și deseori fac emisiuni la care nu e bine să ne uităm. Unele emisiuni chiar ne încurajează să facem lucruri rele. Noi ar trebui întotdeauna să facem ce este bine. Așa că ar fi mai bine să schimbăm canalul când urmează o emisiune de genul acesta. Ar trebui să ne păzim inimile, pentru că ceea ce punem în ele se va arăta mai târziu în viețile noastre (Proverbe 4:23).

VERSETUL CHEIE: *Încolo, frații mei, tot ce este adevărat, tot ce este vrednic de cinste, tot ce este drept, tot ce este curat, tot ce este vrednic de iubit, tot ce este vrednic de primit, orice faptă bună, și orice laudă, aceea să vă însuflețească. (Filipeni 4:8)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 4:23; 23:7; Efeseni 5:11; Filipeni 2:14–16; Iacov 4:4*

ÎNTREBĂRI: *Dacă ești creștin, are importanță la ce emisiuni te uiți la TV? De ce trebuie să fim atenți la ce emisiuni ne uităm? E rău să mă uit la orice se dă la TV?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Acest fel de întrebare atinge scopul fundamental pentru care suntem noi aici. Suntem aici ca să învățăm să iubim, să avem încredere, să trăim lângă Dumnezeu și să arătăm celorlalți dragostea lui Dumnezeu — și nu pentru a căuta plăceri personale imediate. Ajutați-vă copiii să își formeze o imagine generală care să-i ajute să ia singuri hotărâri bune în fiecare domeniu al vieții lor.*

?• CE FAC CÂND UNUL DIN PĂRINȚI ÎMI SPUNE CĂ POT SĂ VĂD UN ANUMIT FILM, IAR CELĂLALT NU ÎMI DĂ VOIE?

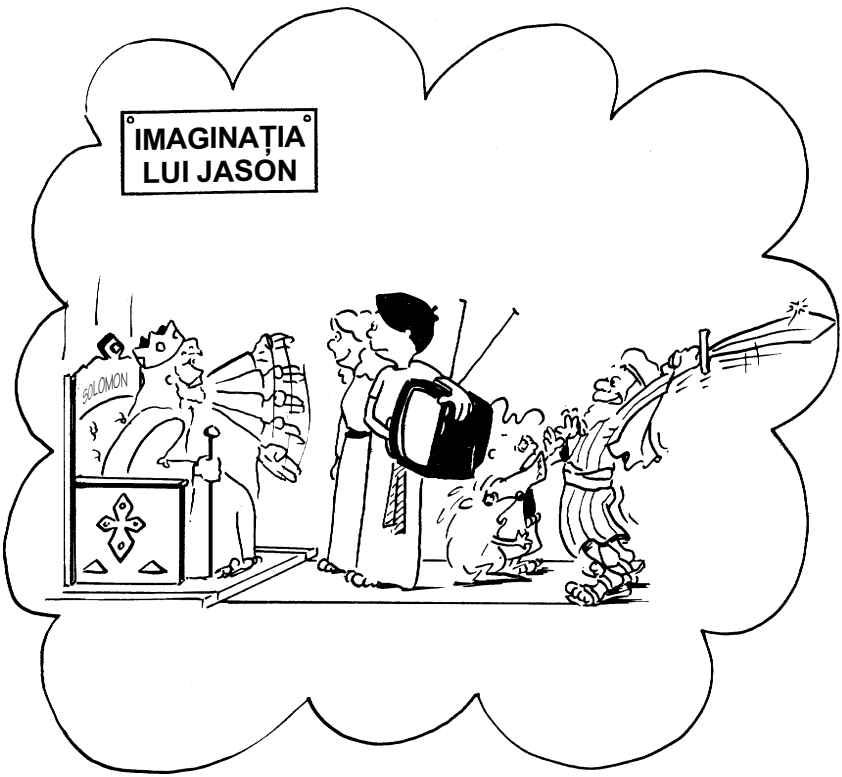

R: Dacă unul din părinți îți spune nu, ascultă-l și nu te du la celălalt să-l convingi să îți spună el da. Unii copii merg de la un părinte la altul până când unul din ei cedează și le dă voie să facă ce vor. Nu e bine pentru că astfel îl dezonorezi pe unul din părinți. Dacă mama sau tata îți spune că nu ai voie să faci un lucru (cum ar fi să te uiți la un anumit film), ar fi bine să-l întrebi politicos de ce. Asta te va ajuta să înțelegi motivul unui refuz. Nu te certa, plânge sau văicări. În schimb, poți să le mulțumi și să-i asculți. Dumnezeu vrea ca noi să îi respectăm și să-i ascultăm pe părinții noștri. El ne a spus asta în Cuvântului Lui.

De ce vrea Dumnezeu ca toți copii să asculte de părinții lor? Pentru că astfel Dumnezeu îi păzește pe copii și are grijă să nu le lipsească nimic pentru a crește. Ascultându-ți și respectându-ți părinții vei putea înțelege ce ai nevoie pentru a avea o viață fericită și împlinită.

VERSETUL CHEIE: *Fiule, păzește sfaturile tatălui tău și nu lepăda învățătura mamei tale: leagă-le necurmat la inimă, atârnă-le de gât. (Proverbe 6:20–21)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:12; Efeseni 6:1–3*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Este foarte important ca părinții să se susțină între ei atunci când copiii merg de la unul la altul până reușesc să obțină ceea ce vor. Obligați-l pe copil, ca o regulă generală, să asculte de ceea ce zice părintele care este întrebat primul în legătură cu ceva, în afara cazurilor când sunteți de acord amândoi să vă răzgândiți.*

?• ESTE BINE SĂ RÂDEM DE GLUMELE "FĂRĂ PERDEA"?

R: Unele glume sunt distractive, dar nu toate sunt bune. Ar trebui să ne ferim să râdem la glumele "fără perdea" sau la cele murdare. O glumă "fără perdea" folosește cuvinte dezgustătoare sau vorbește despre sex într-un mod greșit, doar ca să amuze. Sunt numite glume murdare chiar și de oamenii care nu-l cunosc pe Dumnezeu, pentru că ele sunt rele. Glumele care își bat joc de alți oameni, de rasa lor, de culoarea pielii, de religie și de altele, nu sunt bune. De ce? Pentru că Dumnezeu este sfânt și neprihănit și ne vrea și pe noi la fel. El vrea ca noi să ne trăim viețile încercând să fim ca El. Spunând sau ascultând glume murdare ne vom ocupa mintea cu gânduri urâte și, poate, îi vom jigni pe alții.

Dacă cineva de lângă tine spune glume care nu sunt bune, pleacă de lângă el, arătându-i că nu vrei să asculți astfel de glume și nu vrei să încurajezi pe nimeni să le spună. Sunt o mulțime de glume bune și curate. Ascultă-le doar pe acelea, spune-le la alții și distrează-te!

VERSETUL CHEIE: *Să nu se audă nici cuvinte porcoase, nici vorbe nechibzuite, nici glume proaste, care nu sunt cuviincioase; ci mai degrabă cuvinte de mulțumire. (Efeseni 5:4)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 23:2; Psalm 1:1–2; Proverbe 3:32; 4:14–15*

ÎNTREBĂRI: *Este bine să râzi la glumele amuzante despre lucruri urâte? Este rău să spui glume murdare?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *E de necrezut cum ne putem da de gol dacă ceva ne face să râdem. Fiți foarte atenți să nu repetați sau să râdeți la glumele murdare. Umorul nu este trivial. Iar pentru un copil, râsul reprezintă o aprobare.*

?• E RĂU SĂ-ȚI LAȘI TEMELE PENTRU MAI TÂRZIU CA SĂ TE POȚI UITA LA TV?

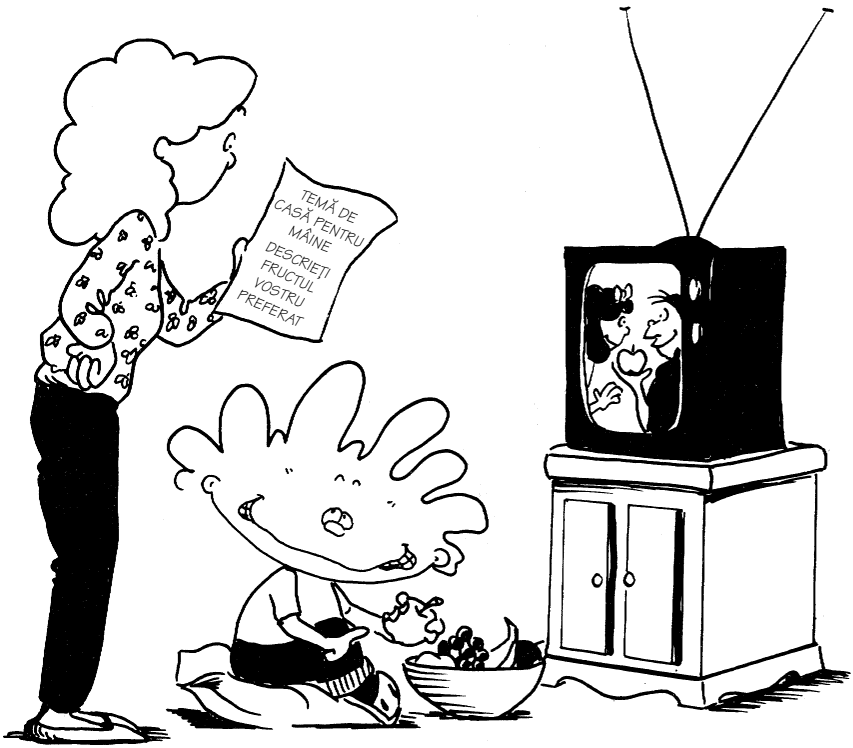

R: Școala este foarte importantă pentru că ne învață lucruri care ne vor folosi ulterior în viață. Temele sunt o parte importantă a școlii. Profesorii dau teme pentru acasă ca să-i ajute pe elevi să învețe ceea ce s-a predat la școală. Amintiți-vă că Dumnezeu vrea să facem cât mai bine tot ce avem de făcut — și asta include și școala. Televizorul este în regulă (dacă te uiți la programe bune), dar școala este mult mai importantă.

A învăța cât mai bine, a-ți face temele sunt lucruri pe care trebuie să te ambiționezi să le faci. Temele și treburile de acasă trebuie făcute înaintea distracțiilor și jocurilor. Apoi, dacă ai timp, poți să te joci, să te uiți la TV sau să ai alte activități. Te vei simți mai bine la joacă dacă știi că ți-ai terminat îndatoririle.

VERSETUL CHEIE: *Du-te la furnică, lenișule, uită-te cu băgare de seamă la căile ei și înțelepțește-te! Ea n-are nici căpetenie, nici priveghetor, nici stăpân; totuși, își pregătește hrana vara, și strânge de ale mâncării în timpul secerișului. (Proverbe 6:6 8)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Coloseni 3:23–24; 1 Timotei 4:12; 2 Timotei 2:15, 22*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Poți să folosești acest tip de întrebare ca o ocazie de a discuta despre îndatoririle și despre satisfacția unei munci bine făcute. Fiecare din noi are "treburi" de făcut, iar unele din ele nu sunt distractive! Dar putem să ne alegem o motivație pentru fiecare situație, și putem alege să facem cu plăcere îndatoririle pe care ni le dă Dumnezeu. Încurajați-vă copiii să nu creadă că munca e o povară, ci mai cu seamă, un serviciu pe care îl facem cu plăcere pentru Dumnezeu.*

?• DACĂ SPUI "ISUSE" CÂND EȘTI NERVOS, E UN FEL DE RUGĂCIUNE?

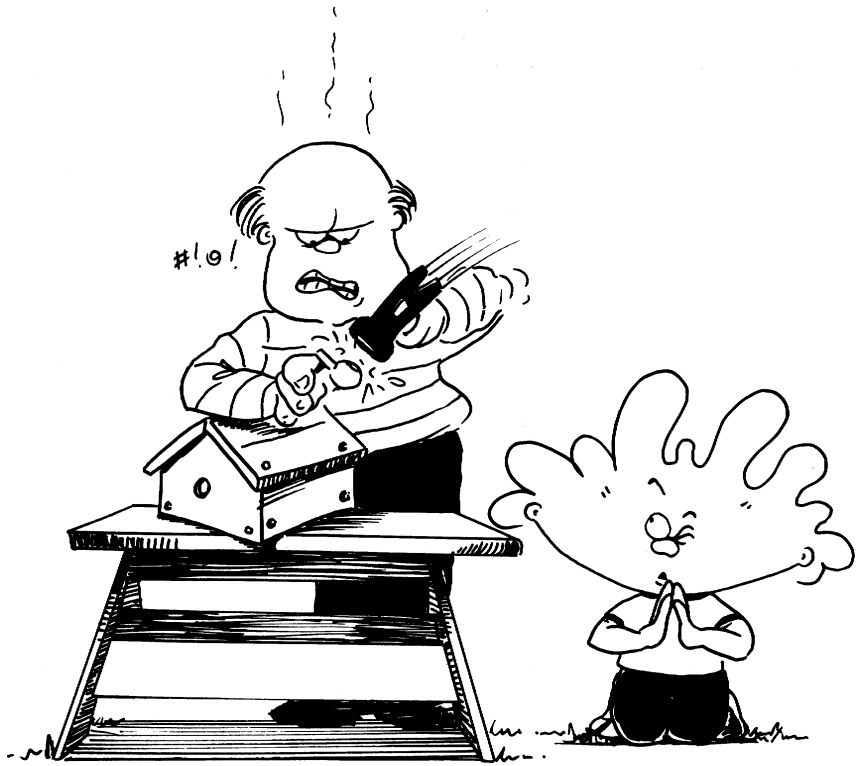

R: Nu. Una este să stai de vorbă cu Dumnezeu și alta e să-i spui Numele ca pe o înjurătură pentru că te-ai rănit sau ești nervos.

Uneori același cuvânt poate avea înțelesuri diferite. Când și cum spunem o vorbă ne sugerează înțelesul ei. De exemplu, o persoană poate zâmbi și spune, "Nemaipomenit!" cu o voce fericită. Dar altă persoană ar putea bombăni nervos și încruntat, "Nemaipomenit!" Același cuvânt poate avea înțelesuri foarte diferite.

La fel este și cu Numele lui Dumnezeu. Când și cum folosesc oamenii cuvintele "Dumnezeu", "Isus", "Hristos" ne indică ceea ce vor să spună cu ele. Noi ne rugăm și ne închinăm folosind Numele lui Dumnezeu. La Școala duminicală vorbim mult despre Isus. Tot despre El vorbim cu prietenii noștri. Acestea sunt situațiile bune în care folosim Numele lui Dumnezeu. Dar unii oameni folosesc Numele Lui când sunt nervoși, furioși, sau îl rostesc doar în treacăt. Acestea sunt numite înjurături sau "a lua în deșert" Numelui Domnului. Asta nu e bine, ne-o spune și Dumnezeu.

Noi îl iubim pe Dumnezeu și vrem să facem voia Lui. Îl iubim pe Isus și îi mulțumim că a murit pe cruce pentru noi. Așa că trebuie să folosim cuvintele Dumnezeu, Isus și Hristos doar când ne referim la El, lăudându-l sau rugându-ne Lui. Nu ar trebui să spunem nici măcar "O, Doamne!" sau "Isuse!" când suntem luați pe neașteptate. Trebuie să vorbim despre Dumnezeu cu respect, onorând Numele Lui. Astfel vom arăta celorlalți că îl iubim și îl respectăm, iar acest lucru îi va influența pe ceilalți.

VERSETUL CHEIE: *Să nu iei în deșert Numele Domnului Dumnezeului tău, căci Domnul nu va lăsa nepedepsit pe cel ce va lua în deșert Numele Lui. (Exod 20:7)*

ÎNTREBĂRI: *De ce e rău să spui "O, Doamne"? De ce oamenii iau în deșert Numele Domnului? E rău să-i înjuri pe alții? E rău să înjuri?*

PROBLEME FAMILIALE

?. DE CE NE CĂSĂTORIM?

R: Dumnezeu a conceput căsătoria pentru că fiecare din noi are nevoie de un ajutor potrivit, pe care să-l iubească și de care să fie iubit. El a creat căsătoria pentru ca în cadrul ei, să fie aduși copiii pe lume. Căsătoria este bună. De fapt, Dumnezeu i-a creat pe Adam și Eva în Grădina Eden înainte de a intra păcatul în lume. Dumnezeu știe ce este bine pentru noi. El știe că bebelușii și copiii au nevoie de câte o mamă și de câte un tată care să-i îngrijească și să-i protejeze. Soții și soțiile ar trebui să stea împreună, să-și rezolve problemele și să fie părinți buni. Acesta este planul lui Dumnezeu.

VERSETUL CHEIE: *Și a zis: "De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa, și se va lipi de nevastă-sa, și cei doi vor fi un singur trup?" (Matei 19:5)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Geneza 2:4–25; 1 Corinteni 7:1–2; Efeseni 5:31–33*

ÎNTREBĂRI: *De ce trebuie să fim căsătoriți ca să putem avea copii?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Scoateți în evidență regulile lui Dumnezeu cu privire la căsătorie. Dumnezeu nu abandonează familiile care au suferit în urma unui divorț sau a altor despărțiri. El se îngrijește de căsătoria noastră. Planul lui Dumnezeu pentru un soț și o soție este ca ei să fie împreună toată viața. În această lume păcătoasă, se produc multe divorțuri. Prin harul Său, Dumnezeu poate face din orice familie un loc în care copiii nu duc lipsă de nimic.*

DE CE OAMENII CARE NU SUNT CĂSĂTORIȚI TRĂIESC ÎMPREUNĂ, AȘA CUM POȚI VEDEA LA TV?

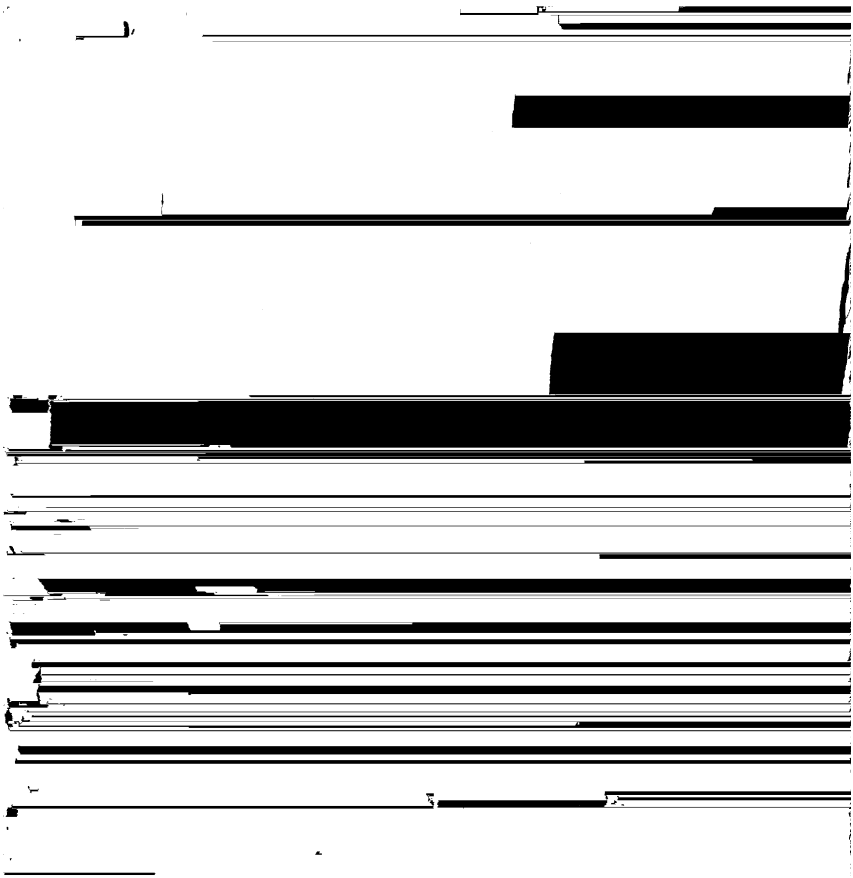

R: Mulți dintre oamenii care fac emisiunile TV nu îl cunosc pe Dumnezeu, iar lor nu le pasă de voia Lui. Ei nu înțeleg că El ne vrea binele. Unele programe de TV încearcă să prezinte căsătoria ca pe un lucru fără importanță. Dar Dumnezeu a creat căsătoria și El spune că este foarte importantă și este singurul mod prin care un bărbat și o femeie pot trăi împreună.

VERSETUL CHEIE: *Fiindcă, măcar că au cunoscut pe Dumnezeu, nu L-au proslăvit ca Dumnezeu, nici nu I-au mulțumit; ci s au dedat la gânduri deșarte, și inima lor fără pricepere s-a întunecat. (Romani 1:21)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:14, 17; Proverbe 6:25; 7:4–27; Ieremia 29:6; Maleahi 2:14–16; Matei 19:3–9; Romani 7:2; 1 Corinteni 5:9–11; 6:18–20; 7:8–14; Coloseni 3:5; Evrei 13:4*

ÎNTREBĂRI: *Când pot avea oamenii viață sexuală? De ce este rău să o începi înaintea căsătoriei?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Supravegheați la ce programe de TV se uită familia în care trăiți. Dacă vedeți vreo scenă nepotrivită, discutați-o cu copiii voștri. Explicați-le ce este rău și ce spune Biblia despre sex.*

?: SĂRUTUL ESTE RĂU?

R: Sărutul nu este rău. În multe familii, membrii ei se sărută unii pe alții. În unele țări, prietenii, când se întâlnesc și se salută, se sărută pe obraji. De asemenea și soții și soțiile se sărută adesea. Sărutul este un mod de a-ți arăta dragostea și afecțiunea față de alții.

VERSETUL CHEIE: *Apoi S-a întors spre femeie, și a zis lui Simon: "Vezi tu pe femeia aceasta? Am intrat în casa ta, și nu Mi-ai dat apă pentru spălat picioarele, dar ea Mi-a stropit picioarele cu lacrimile ei, și Mi le-a șters cu părul capului ei. Tu nu Mi-ai dat sărutare, dar ea, de când am intrat, n-a încetat să-Mi sărute picioarele." (Luca 7:44–45)*

ÎNTREBĂRI: *E rău să mă întâlnesc cu băieți înainte de a împlini 16 ani?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Mulți copii încearcă să copieze ceea ce văd la TV, unde sărutul apare deseori. Ei pot fi derutați și pot crede că sărutul este un mod șmecheresc de a-și exprima dragostea (sau simpatia) față de cineva. De aceea un băiat se va furișa să sărute pe obraz o fată, iar apoi o va lua la fugă. Când vă întreabă copiii despre sărut, faceți-vă timp să le explicați care este scopul lui, și locul potrivit.*

DE CE TREBUIE SĂ-MI ASCULT PĂRINȚII?

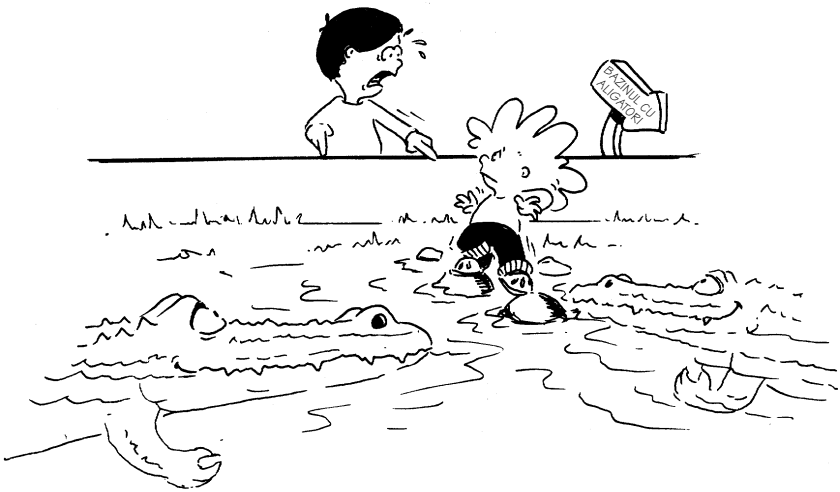

R: Cel mai important motiv pentru care un copil trebuie să asculte de părinții lui este că Dumnezeu așa a poruncit. Dumnezeu știe că cei ce au nevoie de protecție și îndrumare sunt copiii, iar părinții sunt cei care le-o pot asigura. Părinții au grijă de copiii lor, îi hrănesc, le dau tot ce au nevoie și îi învață ce este bine și ce este rău. A trăi după voia lui Dumnezeu înseamnă a asculta și a face ceea ce spune El, iar aici este inclusă și ascultarea de mama și tata. A asculta de părinții tăi este cel mai bun mod de a învăța și a crește, astfel încât să ai un viitor mai bun.

VERSETUL CHEIE: *Copii, ascultați în Domnul de părinții voștri, căci este drept. "Să cinstești pe tatăl tău și pe mama ta" este cea dintâi poruncă însoțită de o făgăduință "ca să fii fericit, și să trăiești multă vreme pe pământ." (Efeseni 6:1–3)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:12; Romani 13:1–7; Coloseni 3:20*

ÎNTREBĂRI: *Este rău să mă contrazic cu părinții? Este rău să merg la prietenul meu de peste drum atunci când părinții m-au trimis să-mi fac temele?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Nu vă folosiți autoritatea pentru a justifica diferitele standarde personale dacă nu aveți un motiv bun, un altul decât că voi sunteți cei care "comandă". Pe de altă parte, nu fiți surprinși dacă copiii se vor împotrivi regulilor voastre, deoarece copiii vor protesta împotriva deciziilor părinților chiar dacă aceștia sunt iubitori și înțelepți. Pentru a reduce la minimum orice posibil conflict trebuie să aveți întotdeauna un motiv foarte solid pentru regulile pe care le impuneți.*

?: E RĂU SĂ-MI PUN DEGETELE ÎN URECHI CA SĂ NU AUD CE-MI CER PĂRINȚII?

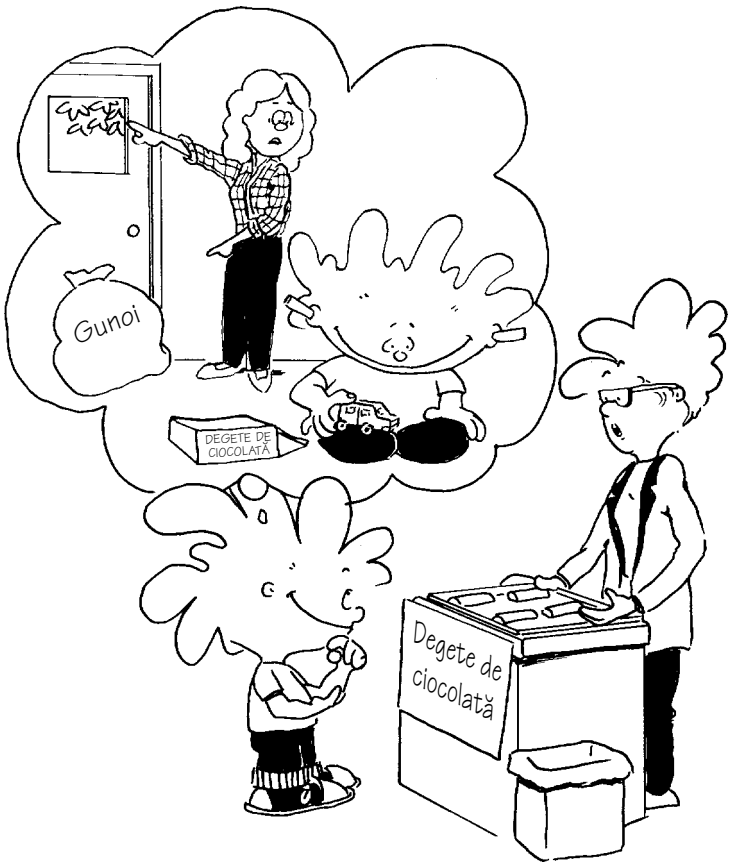

R: Unii copii cred că dacă nu aud ce le spun părinții, nu trebuie să asculte de aceștia. Dar Dumnezeu ne spune să ne cinstim părinții, nu doar să ascultăm de ei. Asta înseamnă să ne purtăm cu respect cu ei. Când îi respectăm, ne uităm la ei când vorbesc cu noi, și ascultăm cu atenție ceea ce ne spun — nu încercând să ne astupăm urechile și să-i ignorăm. Mai înseamnă, de asemenea, să fim cuminți și să nu le răspundem obraznic. Când asculți de părinții tăi nu o faci doar ca ei să se simtă bine — ci pentru că este spre binele tău. Dumnezeu te iubește și-ți vrea binele.

VERSETUL CHEIE: *Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, pentru ca să ți se lungească zilele în țara pe care ți o dă Domnul. (Exod 20:12)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Deuteronom 5:16; Luca 6:31*

ÎNTREBĂRI: *E rău să mă strâmb la părinții mei când țipă la mine? E rău să-i ignor când vorbesc cu mine, iar eu nu vreau să-i ascult?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Nu cădeți în cursa de a urla la copii pentru a le capta atenția. Deseori ascultarea vine mai ușor dacă le explicați de ce trebuie să asculte, la fel cum le explicați ce au de făcut.*

?• DE CE ESTE RĂU SĂ NE PLÂNGEM CÂND MAMA NE ROAGĂ SĂ FACEM CEVA?

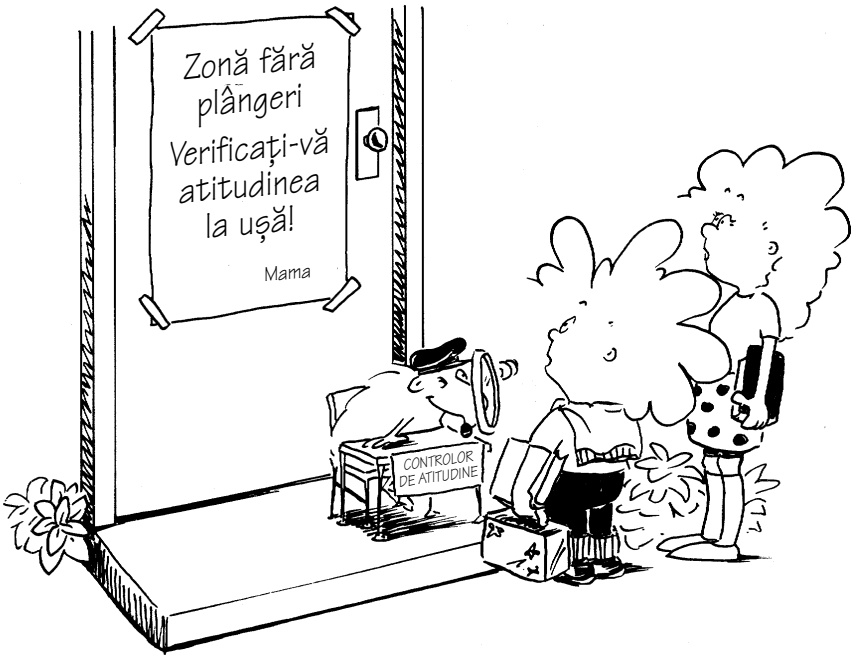

R: Nu uita că Biblia spune să îți respecți părinții. Asta înseamnă să fii politicos, purtându-te cuviincios și arătând respect, chiar și când nu ești de acord cu părinții. Dacă nu ești de acord cu părinții, poți să le-o spui fără să te plângi sau să-i jignești cu cuvinte urâte. De asemenea, amintește-ți ce multe fac ei pentru tine. Asta te va ajuta să ai o atitudine plină de mulțumire în loc să fii nemulțumit. Oamenii care se tot plâng nu prea au prieteni, de obicei nu sunt fericiți și au viața tristă. Și cu cât se plâng mai mult cu atât le e mai rău. Poți să alegi să fii mulțumit și să descoperi binele din orice situație.

VERSETUL CHEIE: *Faceți toate lucrurile fără cârtiri și fără șovăieli. (Filipeni 2:14)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Matei 21:28–31; Iacov 5:9; 1 Petru 4:9*

ÎNTREBĂRI: *Este bine să mă plâng, când mama mă roagă să fac ceva?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Explicați-i copilului vostru: "Nu trebuie să-ți placă; trebuie doar să faci lucrul respectiv". Dacă el vă explică respectuos și calm obiecțiile lui, arătați-i înțelegere și luați cu grijă în considerare părerile lui.*

?: DACĂ PĂRINȚII MEI SE CEARTĂ, ESTE BINE SĂ INTERVIN?

R: Uneori părinții vorbesc în contradictoriu, dar o fac pentru a ajunge împreună la o hotărâre comună. Dacă un soț și cu soția lui se ceartă nu înseamnă neapărat că ei au probleme serioase. Chiar și cei care se iubesc cu adevărat au momente când nu sunt de acord unul cu altul. Neînțelegerile nu sunt rele și a vorbi în contradictoriu nu înseamnă că oamenii se urăsc unii pe alții. De asemenea, nu este treaba ta, ca și copil, să-ți supraveghezi părinții ca ei să nu se certe. Poți să le spui ceea ce simți tu, dar nu ai dreptul să le ceri să facă ceea ce vrei tu. Roagă-te pentru părinții tăi dacă se ceartă. Roagă-te ca Dumnezeu să-i ajute să se împace și să le dea înțelepciune în discuțiile lor.

Cu toate astea, dacă cearta se transformă în urlete, zbierete, înjurături sau bătăi, trebuie să spui unui alt adult care ar putea să-i ajute pe mama ta și tatăl tău. Pastorul vostru ar fi cea mai potrivită persoană.

VERSETUL CHEIE: *Un trecător care se amestecă într-o ceartă care nu-l privește, este ca unul care apucă un câine de urechi. (Proverbe 26:17)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Filipeni 4:2*

ÎNTREBĂRI: *Dacă e rău să te certi, cum de părinții mei se ceartă? Întotdeauna părinții știu mai multe decât copiii?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Pentru un copil poate fi o experiență dureroasă când își aude părinții certându-se. Uneori puteți vorbi în contradictoriu și chiar vă puteți certa. Dar fiți atenți cum o faceți, mai ales când sunt copii în preajmă. Explicați-i celuilalt părerile voastre într-un mod cinstit; nu înjurați, și nu vă acuzați unul pe altul pe nedrept. Fiți calmi, coborâți vocea, încercați să-l înțelegeți pe celălalt, exprimați-vă părerile și propuneți o soluție. Explicați-i copilului că orice divergențe se pot rezolva în liniște și cu dragoste.*

?: E BINE SĂ LE SPUI PĂRINȚILOR SECRETELE TALE?

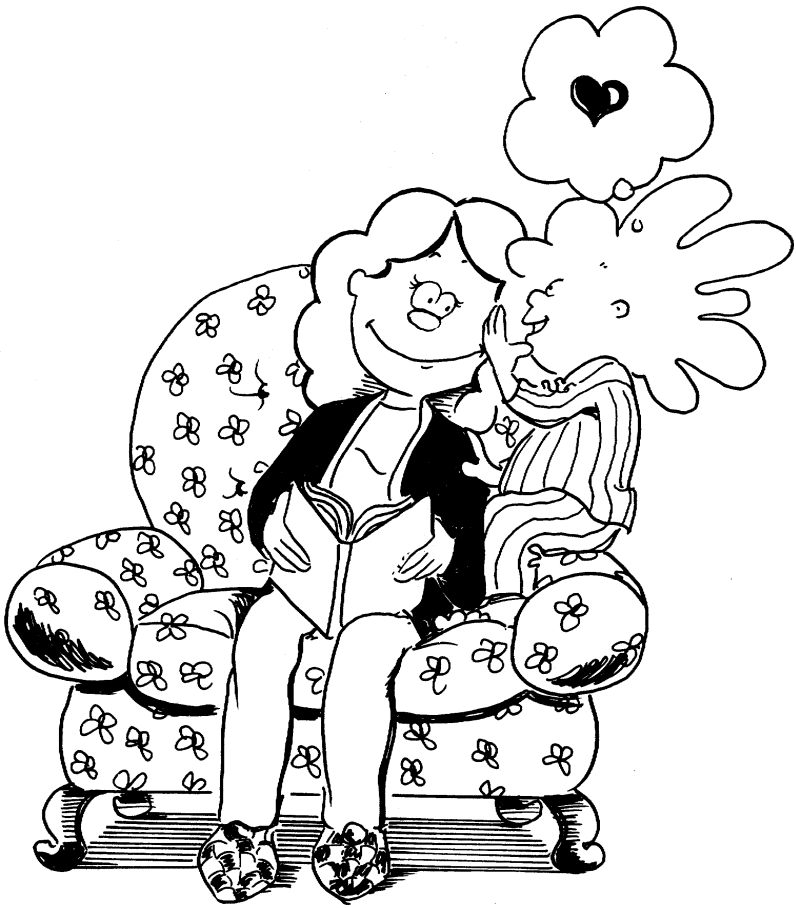

R: Da. E minunat să ai pe cineva în care să ai încredere. Mamele și tații care își iubesc copiii, vor să-i ajute în orice situație. Nu este o altă persoană mai potrivită căreia să-i împărtășești un secret. Deci este în regulă să le spui părinților secretele *tale*. Dar trebuie să le spui că este un secret și nu au voie să-l spună la nimeni-iar ei nu-l vor spune. Unii copii au secrete pe care nu le împărtășesc cu părinții lor. Nu așa vrea Dumnezeu. Cum ai vrea ca părinții să te ajute, să te învețe, sau să aibă grijă de tine dacă tu nu ai încredere în ei și nu vorbești cu ei? Dacă cineva vrea să-ți spună un secret pe care să nu-l spui părinților tăi, mai bine zi-i să nu ți-l spună deloc.

VERSETUL CHEIE: *Cine umblă cu bârfeli, dă pe față lucrurile ascunse; și cu cel ce nu-și poate ține gura să nu te amesteci. (Proverbe 20:19)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 11:13; 25:9–10*

ÎNTREBĂRI: *Sunt anumite lucruri pe care nu trebuie să le spun părinților mei?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Copiii au nevoie de cineva căruia să le împărtășească temerile, visurile și secretele lor. Copilul vostru ar trebui să se simtă liber să vă spună tot ce este în mintea lui. Păstrați acele informații cu grijă și cu dragoste. Nu le folosiți împotriva lui, nu diminuați ceea ce v-a destăinuit și nu îi trădați încrederea. Folosiți această ocazie pentru a-i confirma că sunteți onest și demn de încrederea lui.*

?: E BINE SĂ-L LOVESC PE FRATELE MEU DACĂ EL A DAT PRIMUL?

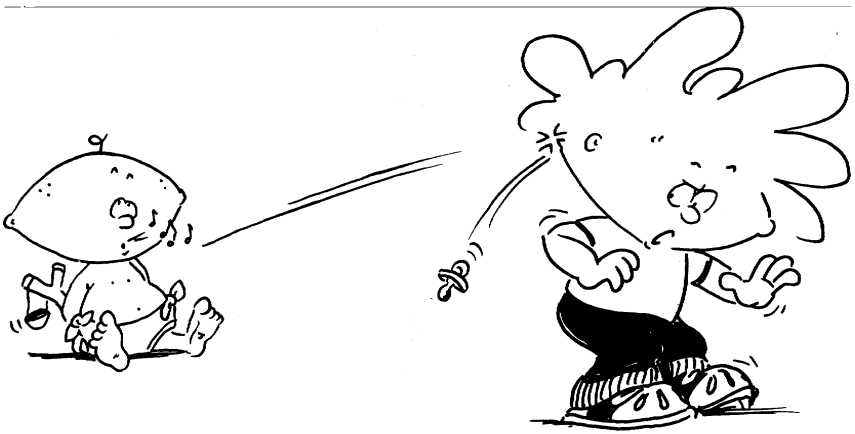

R: Nu, asta ar fi o răzbunare. Dumnezeu spune că răzbunarea îi aparține și El poate împuternici o persoană cu autoritate pentru a rezolva conflictele — poliția, profesorii, și (pentru frații și surorile care se bat) părinții. Nu e bine să răspunzi unei lovituri cu o lovitură.

Dumnezeu vrea ca noi să iubim, nu să urâm. Dacă spunem că îl iubim pe El, dar îi urâm pe oameni, atunci nu îl iubim cu adevărat. Dacă nu putem iubi pe cineva din familia noastră, pe care îl putem vedea, probabil că nu-l putem iubi nici pe Dumnezeu, pe care nu-l vedem. De aceea Isus ne-a spus să fim blânzi și să răspundem cu dragoste, chiar și atunci când cineva ne lovește.

Dacă fratele tău (sau sora) te lovește, răspunde-i cu bunătate. Dacă el sau ea continuă să fie rău, spune-l părinților și lasă-i pe ei să rezolve situația. Dumnezeu vrea să înveți să te înțelegi cu ceilalți oameni. Uneori acest lucru poate fi dificil cu cei de acasă. Dar dacă vei învăța să-i iubești și să fii bun cu cei din familia ta, probabil că îți va fi ușor să te înțelegi cu aproape oricine.

VERSETUL CHEIE: *Nu întoarceți nimănui rău pentru rău. Urmăriți ce este bine, înaintea tuturor oamenilor. (Romani 12:17)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Matei 5:9; Romani 12:14; 13:1–7; 1 Ioan 2:9–11; 3:11–15*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Una din încercările voastre ca părinți este să-i învățați pe copii să vorbească despre divergențele lor în loc să se bată. Puteți folosi o astfel de întrebare pentru a le ilustra cât e de important să fii împăciuitor. Nu le dați voie să se bată, pentru că, astfel, vor învăța să-și rezolve problemele prin bătaie. Cu toate acestea, încurajați-i să vorbească despre divergențele lor, și astfel vor dobândi abilitatea de a-și rezolva singuri orice fel de conflicte.*

E BINE SĂ O NECĂJESC PE SORA MEA?

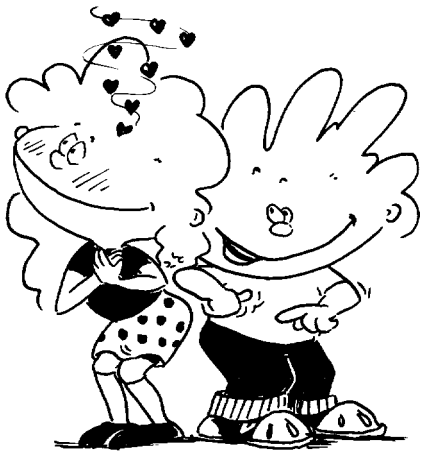

R: Dumnezeu vrea să fim buni și politicoși; respectuoși, nu răi. Uneori ar putea fi amuzant să ne tachinăm sau necăjim unul pe altul, dar ar trebui să încetăm dacă unuia dintre noi nu-i place. Nu avem voie să fim răutăcioși.

Uneori putem să necăjim pe cineva din întâmplare. Cu alte cuvinte, am putea face ceva ce i-ar supăra pe alții sau s-ar mânia pe noi, și noi nici să nu ne dăm seama. În momentul în care realizăm că s-a întâmplat așa, trebuie să nu mai facem acel lucru. Ar fi un gest plin de bunătate din partea noastră.

E foarte ușor pentru frați și surori să se calce reciproc pe nervi. Și aceasta se întâmplă pentru că petrec foarte mult timp împreună, iar uneori ceea ce face unul din ei poate afecta întreaga familie. Trebuie să ne străduim din greu să facem din familia noastră un loc al dragostei și al înțelegerii.

VERSETUL CHEIE: *Să nu umblăm după o slavă deșartă, întărâtându-ne unii pe alții, și pizmuindu-ne unii pe alții. (Galateni 5:26)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Geneza 21:9–11; Romani 12:9–10; Galateni 6:10; 1 Ioan 2:9–11*

ÎNTREBĂRI: *E rău să te bați cu fratele tău? De ce e rău să te bați?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Când copiii se necăjesc unul pe altul, e momentul să-i învățați cum trebuie să se poarte unul cu altul. Cel care produce supărarea trebuie să înceteze când este rugat și să-și ceară scuze. Iar celălalt ar trebui să fie mai răbdător și să nu fie prea sensibil.*

?: TREBUIE SĂ MĂNÂNC TOATE LEGUMELE SAU DOAR SĂ NU LAS MÂNCARE ÎN FARFURIE?

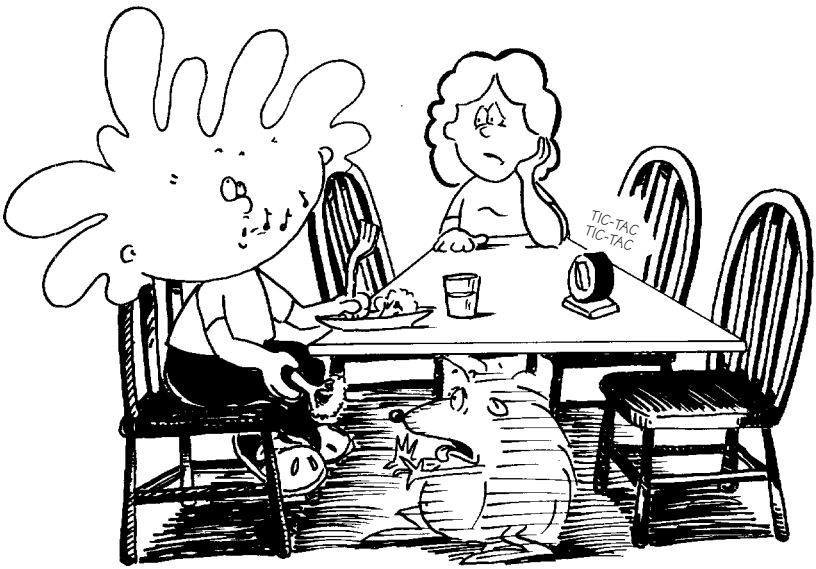

R: Dumnezeu a spus că toți copiii trebuie să-și asculte părinții. De aceea, chiar dacă nu-ți place gustul unei mâncări, trebuie să o mănânci atunci când părinții ți-o cer. Părinții gătesc legume și le spun copiilor să le mănânce pentru că îi ajută să crească. Biblia ne spune că trebuie să avem grijă de trupurile noastre pentru că în ele locuiește Dumnezeu și pentru că El vrea să se folosească de ele. Trebuie să facem tot ce putem ca să fim sănătoși și asta înseamnă a ne hrăni cu mâncare bună, chiar și cu legume.

VERSETUL CHEIE: *Nu știți că trupul vostru este Templul Duhului Sfânt, care locuiește în voi, și pe care L-ați primit de la Dumnezeu? Și că voi nu sunteți ai voștri? (1 Corinteni 6:19)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Efeseni 6:1–3*

ÎNTREBĂRI: *E bine să arunci pachețelul cu mâncare pe care ți l-a făcut mama și să-ți cumperi altceva?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Faceți-vă un obicei din a mânca bine și sănătos, și nu încercați să-i forțați pe copii. Asta va aduce liniște și va reduce certurile, pentru că ei, copiii, știu care le sunt limitele. Fiți atenți să nu dați prea mare importanță mâncatului; a mânca trebuie să fie o experiență plăcută.*

PRIETENI ȘI DUȘMANI

?• POȚI AVEA, PE LÂNGĂ "CEL MAI BUN PRIETEN", ȘI ALȚI PRIETENI?

R: Dumnezeu vrea să fim iubitori și buni cu toți oamenii. Dacă vei fi așa, probabil că vei întâlni mulți copiii cărora să le placă și să-și dorească să fie prieteni cu tine. Prietenii sunt ceva deosebit, și e bine să ai cât mai mulți. Poți avea mai mulți prieteni, dar nu trebuie să stabilești care din ei e cel mai bun. Poți avea unul sau doi prieteni mai apropiați decât alții. Dar fii atent cum spui despre cineva că este *cel mai bun* prieten. S-ar putea să-i faci pe alții să se simtă prost. Și să nu spui despre cineva că este "cel mai bun prieten" doar ca să îi faci în ciudă sau să-l faci gelos pe altul, sau doar pentru că vrei să excluzi alte persoane.

Poți avea o mâncare care îți placă cel mai mult, dar nu e neapărat să ai un prieten cel mai bun. Poți să ai mai mulți prieteni buni în același timp.

VERSETUL CHEIE: *Așadar, cât avem prilej, să facem bine la toți, și mai ales fraților în credință. (Galateni 6:10)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 17:17*

ÎNTREBĂRI: *Ce fac când cineva vrea să-mi fie cel mai bun prieten, iar eu nu doresc acest lucru?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Încurajați-vă copiii să fie prieteni devotați, respectoși față de sentimentele și preferințele celorlalți. Avertizați-i să nu-și numească unul din prieteni "cel mai bun" dacă au alți prieteni care s-ar simți jigniți că nu au ei acest titlu. Încurajați-i să se concentreze la a fi cel mai bun prieten, decât la a avea cel mai bun prieten. Tot ce spune Biblia despre a-i iubi pe ceilalți se aplică și relației de prietenie.*

?: CUM POT SĂ-MI IUBESC DUȘMANII?

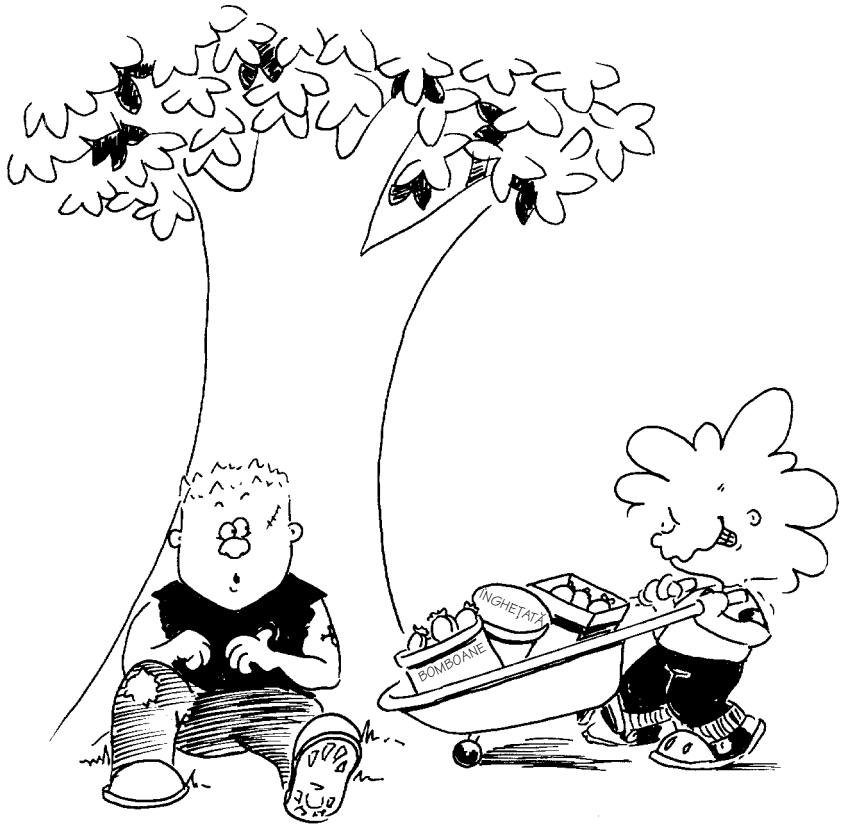

R: Poți să-ți iubești dușmanii făcând anumite lucruri pentru ei, dorindu-le binele și rugându-te pentru ei. A-ți iubi dușmanii înseamnă de asemenea a-i ierta și nu a-i judeca. Iar în loc să le răspunzi înapoi cu bătaie sau încercând să-i faci să sufere, ai putea să-i tratezi ca pe niște prieteni.

E normal să ți se pare greu! Dușmanilor noștri nu le place de noi și vor să ne facă rău. Ei pot să ne împingă, să ne lovească, să ne poreclească sau încearcă să ne facă probleme. Nu are cum să ne placă ceea ce fac, dar cu ajutorul Duhul Sfânt al lui Dumnezeu, putem să-i iubim și pe *ei*. În ultimă instanță, asta a făcut Dumnezeu cu noi.

Dumnezeu poate face orice — chiar să schimbe oameni. Cine știe — dușmanii de astăzi ar putea deveni prietenii noștri de mâine.

VERSETUL CHEIE: *Voi însă, iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine și dați cu împrumut, fără să nădăjduiți ceva în schimb. Și răsplata voastră va fi mare, și veți fi fiii Celui Prea înalt, căci El este bun și cu cei nemulțumitori și cu cei răi. Fiți dar milostivi, cum și Tatăl vostru este milostiv. Nu judecați, și nu veți fi judecați; nu osândiți, și nu veți fi osândiți; iertați, și vi se va ierta. (Luca 6:35–37)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Romani 12:17–21*

ÎNTREBĂRI: *Ce trebuie să fac cu bătăușii de la școală?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Orice conflict cu alții este o ocazie să învățăm să fim iubitori. Încurajați-vă copiii să schimbe conflictele în ocazii de a se împrieteni și a le arăta dragoste celorlalți.*

?: E RĂU SĂ-I URĂȘTI PE OAMENI DACĂ SUNT "TICĂLOȘI"?

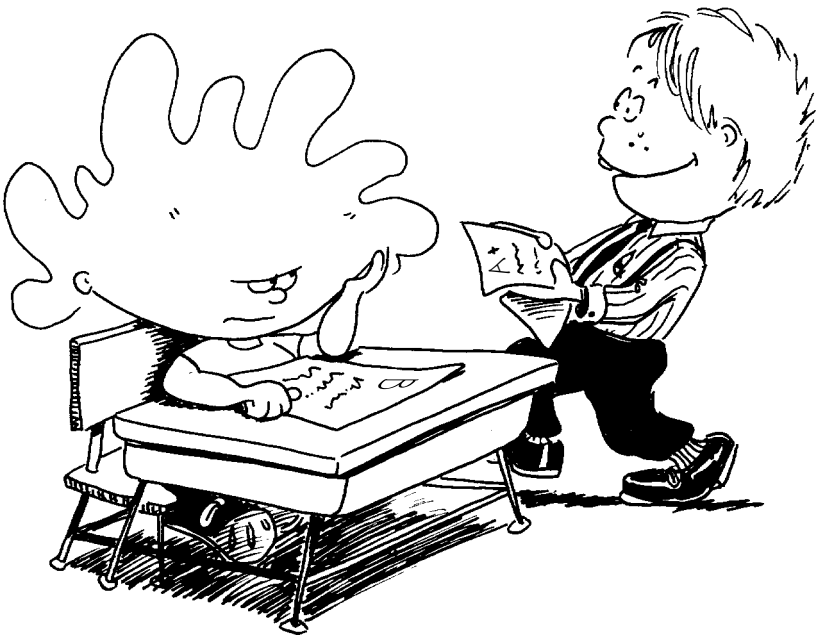

R: Da. Unor oameni li se spune "enervanți" sau "ticăloși" fără vreun motiv întemeiat nu cu bune intenții. În loc să dăm crezare lucrurile rele pe care le auzim despre alții, ar trebui să ne gândim la cele bune și să încercăm să-i cunoaștem mai bine.

Chiar și când întâlnim oameni care sunt cu adevărat "ticăloși" — care spun lucruri urâte și se poartă necinstit cu noi — nu ar trebui să-i *urâm* sau să le răspundem cu aceeași monedă. Dumnezeu vrea să fim iubitori și buni cu ceilalți. De aceea nu trebuie să-i facem pe alții să sufere sau să ne distrăm pe seama lor.

VERSETUL CHEIE: *Ați auzit că s-a zis: "Să iubești pe aproapele tău, și să urăști pe vrăjmașul tău." Dar Eu vă spun: "Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă bleastămă, faceți bine celor ce vă urăsc, și rugați-vă pentru cei ce vă asupresc și vă prigonesc. (Matei 5:43–44)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Matei 5:21–22; Luca 6:27–35; Romani 12:17–21*

ÎNTREBĂRI: *E bine să te distrezi pe seama cuiva care este din altă țară? De ce se supără oamenii când râdem de ei?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Această temă atinge domeniul 'prejudecăți'. Trebuie să-i învățăm pe copii să fie respectuoși cu toți oamenii indiferent de rasă, naționalitate, religie sau stare materială. Dumnezeu a creat diversitate între oameni; de aceea nu trebuie să dăm verdicte care sunt buni și care răi. De exemplu: evitați să spuneți lucruri negative sau stereotipe despre anumite grupuri sau clase de oameni.*

?: ESTE BINE SĂ STAI SEARA PÂNĂ TÂRZIU DACĂ ȘI PRIETENII TĂI O FAC?

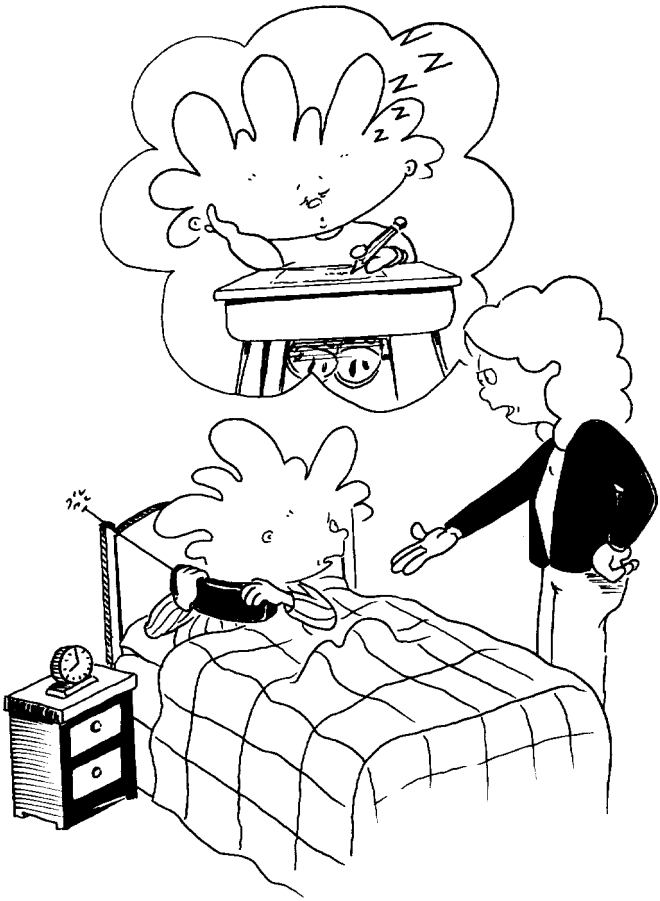

R: Ceea ce fac prietenii tăi nu determină ce este bine sau rău. Fiecare familie își are regulile ei. Pentru *tine* este important să asculți de părinții *tăi*. Deci dacă părinții îți spun să te duci la culcare la o anumită oră, așa trebuie să faci, indiferent ce fac prietenii tăi. Dumnezeu a dat responsabilitatea de a te crește părinților, nu prietenilor tăi.

Părinții au motive serioase pentru care nu vor ca tu să stai treaz până târziu în perioada școlii: vei fi somnoros a doua zi și nu vei putea fi activ la școală. Mama și tata știu asta, de aceea insistă să te odihnești suficient. Ei știu cât de important e să poți învăța cât mai bine la școală.

Uneori părinții te vor lăsa să stai treaz până mai târziu, ca de exemplu când mergeți în casa vreunui prieten și rămâneți peste noapte la sfârșit de săptămână. În aceste situații nu e nici o problemă. Și nici atunci nu e un lucru prea înțelept, mai ales dacă vrei să stai treaz toată noaptea. Nu e bine pentru tine. Gândește-te că ai nevoie de odihnă.

VERSETUL CHEIE: *Să nu vă potriviți chipului veacului acestuia, ci să vă prefaceți, prin înnoirea minții voastre, ca să puteți deosebi bine voia lui Dumnezeu: cea bună, plăcută și desăvârșită. (Romani 12:2)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:12; Coloseni 3:20*

ÎNTREBĂRI: *Este bine să faci ceea ce fac prietenii tăi? Cum poți să te descurci cu ispita și totuși să respecți Biblia?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Când copiii încep să folosească scuza "Dar toți prietenii mei fac asta", amintiți-le motivul și consecința de a face ce este bine. Încurajați-i să fie ei înșiși un bun exemplu pentru ceilalți, nu să încerce să-i copieze.*

?• DE CE ESTE AȘA DE RĂU SĂ ÎȚI DOREȘTI SĂ PORȚI HAINE LA MODĂ?

R: Nu e nici o problemă să porți haine drăguțe care sunt la modă. Trebuie să avem grijă de ținuta noastră și să arătăm bine. Dar nu avem voie să credem că având cele mai moderne lucruri vom fi mai fericiți și că acest lucru ne va ajuta să ne facem prieteni. Și de asemenea, să nu uităm că purtând lucruri frumoase nu vom deveni mai simpatici. Ceea ce contează cu adevărat este interiorul unei persoane.

Oamenii care creează și produc haine noi se străduiesc să facă bani. Într-un mod foarte șmecher, își fac reclamă la TV sau radio pentru a-i determina pe ceilalți să le cumpere produsele. Ei schimbă moda în fiecare sezon și spun că fiecare ar trebuie să poarte haine după ultima modă. De obicei cele mai moderne haine sunt și cele mai scumpe.

Înțelege-te cu părinții să cumperi doar ceea ce vă puteți permite. Dumnezeu vrea să fim mulțumiți cu ceea ce avem, de aceea nu te gândi că nu ai nimic de îmbrăcat doar pentru că hainele tale nu sunt după ultima modă. Dumnezeu vrea să îl punem pe El pe primul loc în viața noastră, așa că nu faceți din haine sau din alte lucruri ceva mai important decât El.

VERSETUL CHEIE: *Nu vă îngrijorați dar, zicând: "Ce vom mânca?" Sau: "Ce vom bea?" Sau: "Cu ce ne vom îmbrăca?" Fiindcă toate aceste lucruri Neamurile le caută. Tatăl vostru cel ceresc știe că aveți trebuință de ele. Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și neprihănirea Lui, și toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra. (Matei 6:31–33)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Filipeni 4:11–12; 1 Timotei 6:8; Evrei 13:5*

ÎNTREBĂRI: *E o prostie să vrei să ai frizura și hainele la modă?*

?• DACĂ TOT TREBUIE SĂ-I IUBESC PE TOȚI, DE CE NU E BINE SĂ MĂ JOC CU ANUMIȚI COPII?

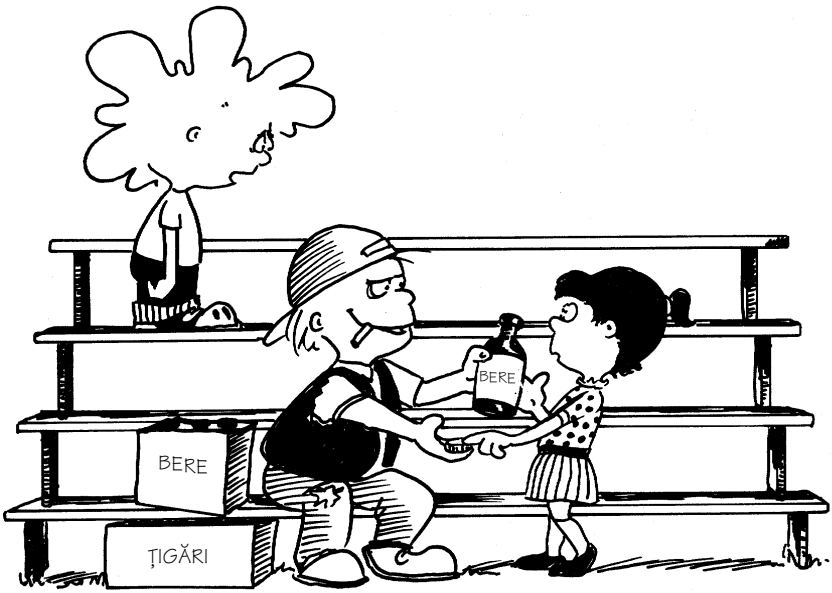

R: Dumnezeu vrea să fim iubitori și buni cu ceilalți, dar asta nu înseamnă că trebuie să fim prieteni apropiați cu oricine. Unii oameni au o influență rea asupra noastră. Dacă petrecem prea mai mult timp împreună cu ei, vom descoperi că facem lucruri pe care nu ar trebui să le facem și vom avea probleme.

Este bine să vrei să ai o influență bună pentru cei din jur. Așa că poți încerca să fii prieten cu cei despre care știi că fac lucruri rele. Dar dacă încep să te influențeze ei pe tine, atunci trebuie să te retragi. Gândește-te unde te joci cu ei și ce faceți împreună. Încearcă să îi aduci acasă la tine să vă jucați sau invită-i la biserică. Prietenii tăi cei mai buni trebuie să fie aceia care te ajută să devii o persoană mai bună — aceia care să aibă aceeași dorință de a-l sluji pe Dumnezeu ca și tine. Încearcă să fii apropiat de copiii care îl iubesc pe Dumnezeu și care-l slujesc.

Spune-le părinților despre aceste probleme. Iar dacă ei îți spui să te ferești de anumiți copii, fă așa. Părinții îți vor fi de mare ajutor dacă îți vor selecta prietenii.

VERSETUL CHEIE: *Cine umblă cu înțelepții se face înțelept, dar cui îi place să se însoțească cu nebunii o duce rău. (Proverbe 13:20)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 27:17; Ioan 17:15–17; 1 Corinteni 5:9–11*

ÎNTREBĂRI: *Dacă toți creștinii ar trebui să-i iubească pe ceilalți, de ce nu e bine să ai prieteni răi? De ce este rău să ai anumiți prieteni dacă Dumnezeu vrea ca noi să iubim pe oricine?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Prietenii pot avea o influență puternică asupra copiilor. Este foarte important să urmăriți relațiile de prietenie ale copilului și să încurajați relațiile pozitive pe care și le formează.*

?• E BINE SĂ LE SPUN PRIETENILOR MEI DESPRE ISUS CHIAR ȘI ATUNCI CÂND EI NU MĂ ASCULTĂ?

R: E bine că vrei să le spui prietenilor tăi despre Isus, dar în același timp este bine să le respecți părerile. Uneori prietenii nu vor părea interesați. Alteori îți vor spune că nu vor să mai audă vorbindu-se despre Isus. Când se întâmplă așa, trebuie să îi respecți și să nu le mai vorbești, dar asta nu înseamnă că nu pot afla de Isus din atitudinea pe care o ai. Poți să le împărtășești modul în care lucrează Dumnezeu în viața ta. Și, ce este mai important, trebuie să trăiești ca un creștin. Prietenii vor observa că ești iubitor și bun și că nu faci lucruri rele. Ei îl vor vedea pe Isus în tine.

VERSETUL CHEIE: *Și oamenii n-aprind lumina ca s-o pună sub obroc, ci o pun în sfeșnic, și luminează tuturor celor din casă. Tot așa să lumineze și lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre bune, și să slăvească pe Tatăl vostru, care este în ceruri. (Matei 5:15-16)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Eclesiastul 3:1*

ÎNTREBĂRI: *De ce unii copii se simt jenați de credința în Isus?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Învățați-i pe copii cum să-și împărtășească credința, dar nu-i obligați să o facă. Dumnezeu vrea să ne mărturisim credința și să o împărtășim cu ceilalți atât prin vorbele cât și prin faptele noastre. Vă puteți ruga împreună cu copilul vostru ca Domnul să vă dea ocazii de a vorbi oamenilor despre Isus.*

?: DACĂ UNII DIN PRIETENII MEI FAC CEVA RĂU, TREBUIE SĂ LE SPUN PĂRINȚILOR?

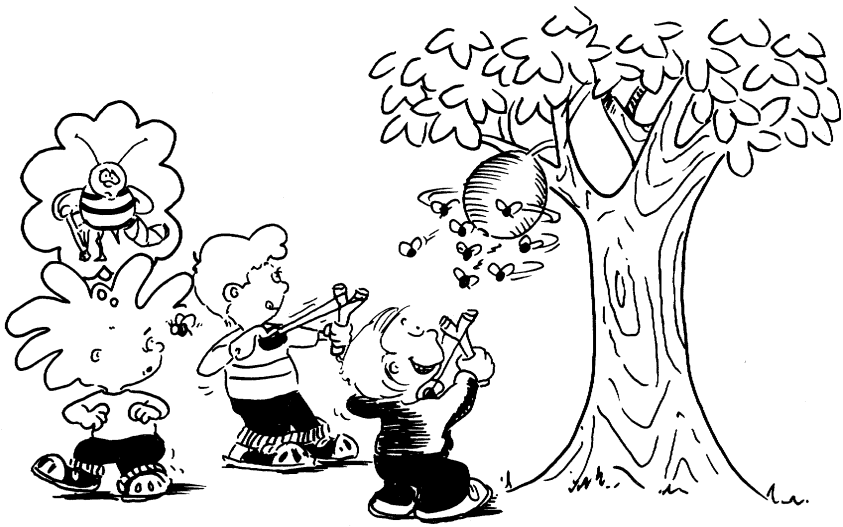

R: Da. Este foarte bine să poți să împărtășești părinților ce se întâmplă în viața ta, mai ales când ceva te neliniștește. Este foarte bine să le ceri sfatul în anumite situații. Iar dacă unii copii fac ceva ce ar putea să-i rănească pe ei sau pe alții, atunci categoric trebuie să le spui părinților. Ei vor ști ce să facă pentru a ajuta.

Nu uita, cu toate astea, că și tu însuți poți să vorbești cu prietenii despre ceea ce fac ei. Când le spui părinților despre prietenii tăi, și despre ceea ce vor ei să facă, explică-le și ceea ce ai tu de gând să faci. Nu te aștepta ca mama sau tata să sară imediat să te salveze din orice situație.

Și în final, nu le spune părinților doar despre lucrurile rele pe care le fac prietenii tăi. Spune-le și despre lucrurile bune.

VERSETUL CHEIE: *Și nu luați deloc parte la lucrările neroditoare ale întunericului, ba încă mai degrabă, osândiți-le. (Efeseni 5:11)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 10:17-18; 1 Timotei 5:20*

ÎNTREBĂRI: *Dacă cineva îl lovește pe fratele meu, este bine să îl apăr? Când e bine să-i pârăsc pe alți copii?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Puneți preț pe cinste. Nu vă enervați când copiii vă spun lucruri care vă uimesc. (Altfel, pe viitor, s-ar putea să refuze să vă mai împărtășească astfel de lucruri.)*

?• E BINE SĂ TE CREZI MAI BUN DECÂT ORICINE ALTCINEVA, DACĂ ÎNTR-ADEVĂR EȘTI AȘA?

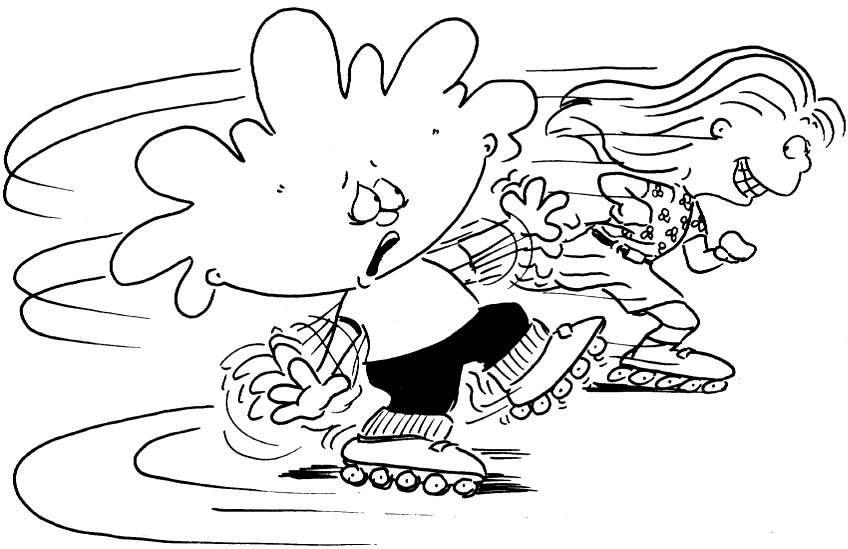

R: Fii atent să nu cazi în cursă crezând că ești mai bun decât ești în realitate. Cine spune că tu ești mai bun? Uneori ne credem mai buni decât suntem în realitate, iar asta ne face să ne îngâmfăm. Apreciază-te corect și fii, de asemenea, smerit. Nu uita că toate calitățile și talentele sunt daruri de la Dumnezeu. Și noi toți, chiar dacă suntem buni într-un domeniu, trebuie să depindem de Dumnezeu. Amintește-ți că relația ta cu El contează mai mult.

Nu este nimic rău în a fi bucuros că ai făcut bine un lucru - că ai cântat un solo, că ai marcat puncte la un joc, că ai primit note bune, sau chiar că ai fost cinstit. Este bine să ai o impresie bună despre tine însuți și să ai încredere în ceea ce faci. Nu trebuie să pretinzi că nu ești bun și să-ți ceri scuze când ești bun. Dar nu te compara cu alții sau nu te gândi că ești mai bun ca ei.

Când cineva îți face un compliment, spune-i "Mulțumesc". Amintește-ți că poți fi un jucător bun de baschet, dar asta nu va face din tine o persoană deosebită.

VERSETUL CHEIE: *Prin harul, care mi-a fost dat, eu spun fiecăruia dintre voi, să nu aibă despre sine o părere mai înaltă decât se cuvine, ci să aibă simțiri cumpătate despre sine, potrivit cu măsura de credință, pe care a împărțit-o Dumnezeu fiecăruia. Căci, după cum într-un trup avem mai multe mădulare, și mădularele n-au toate aceeași slujbă. (Romani 12:3-4)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Luca 18:9-14; Iacov 4:6, 10*

ÎNTREBĂRI: *Ce înseamnă să fii smerit?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Smerenia este o parte importantă în dezvoltarea corectă a respectului de sine. Când copilul e deprimat, încurajați-l. Când are o mândrie excesivă, aminitiți-i că toți au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu (Romani 3:23).*

CINSTIT ȘI DREPT
(TRIȘATUL)

?: CÂND JOCI "MÂȚA" E RĂU SĂ SPUI CĂ AI ATINS PE CINEVA CÂND, DE FAPT, NU AI REUȘIT?

R: A spune că ai atins pe cineva în acest joc când tu de fapt nu ai reușit este o minciună. Dumnezeu ne avertizează că nu e bine să mințim. De fapt, a trișa este același lucru cu a minți, chiar și într-un simplu joc cum e "mâța". Regulile fac jocurile mai distractive. Dacă nu ar fi reguli, nimeni nu ar ști cum să joace, și nici nu ai ști cine pierde și cine câștigă. Gândește-te ce caraghios ar fi "mâța", dacă toți ar fugi în toate părțile. Nu ar fi nici o distracție. Într-un joc, toți jucătorii trebuie să respecte regulile. Încălcarea regulilor va strica jocul.

Acest lucru e mai important decât cred oamenii. Biblia zice că dacă spui adevărul și ești cinstit în "lucrurile mici", vei fi cinstit și în cele importante. Dacă trișezi la jocurile simple, îți vei face din trișat un obicei. Fii cinstit în tot ce faci, chiar și când joci "mâța".

VERSETUL CHEIE: *Cine este credincios în cele mai mici lucruri, este credincios și în cele mari, și cine este nedrept în cele mai mici lucruri, este nedrept și în cele mari. (Luca 16:10)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Levitic 19:35-36; 1 Samuel 8:1-3; Proverbe 11:1; 20:23; Matei 25:14-30; 1 Timotei 3:8; Tit 1:7*

ÎNTREBĂRI: *E bine să trișez uneori?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Încurajați-vă copilul să fie cinstit și drept în lucrurile mărunte. Astfel îi va fi ușor să fie cinstit și când se ivește o situație dificilă, și tot astfel și celor din jur le va fi mai ușor să aibă încredere în el.*

?: E BINE SĂ TRIȘEZI LA JOCUL NUMIT "DE-A TRIȘATUL"?

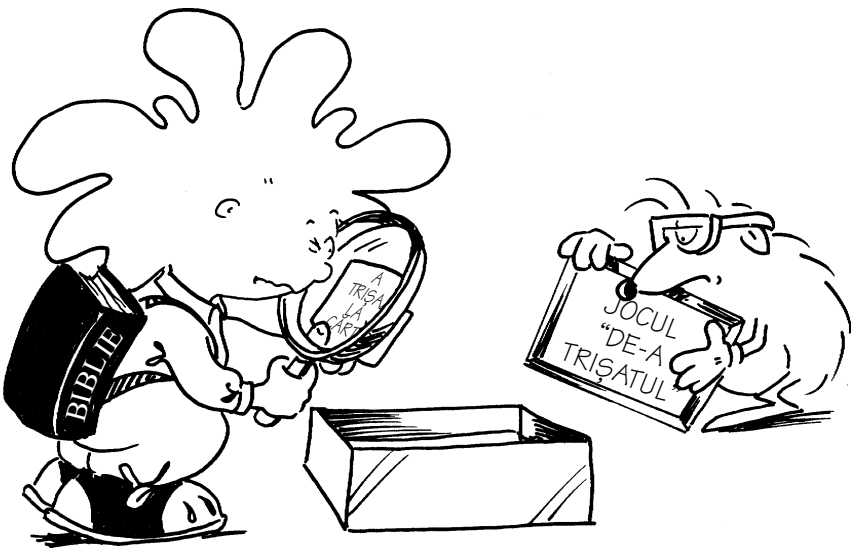

R: Este destul de rău că există un joc ce se numește "de-a trișatul", pentru că ne dă impresia că a trișa e bine. A trișa este rău pentru că înseamnă a minți. Când joci un joc, indiferent cum se numește, trebuie să-i respecți regulile. Într-un joc, de exemplu, participanții trebuie să inventeze povestiri despre ei înșiși, iar ceilalți trebuie să descopere care din ele sunt adevărate și care false. Acestea nu sunt minciuni, pentru că este un joc și toți știu că poveștile sunt inventate. Chiar și într-un joc ca acesta trebuie să respecți regulile. Jocurile cu reguli hazlii sunt mult mai distractive. De exemplu, puteți inventa reguli noi pentru baseball pe zăpadă. Atât timp cât toți înțeleg regulile și le urmează, puteți să vă amuzați jucându-vă. Va fi diferit de jocul de baseball, dar va fi în regulă pentru că fiecare va juca după noile reguli.

Nu ești obligat să joci orice joc. Unele jocuri sunt rele și pot fi dăunătoare și te vor determina să faci lucruri cu care părinții nu sunt de acord. Cu alte cuvinte, joacă-te orice joc dacă acesta are reguli care nu încalcă legile lui Dumnezeu.

VERSETUL CHEIE: *Cumpăna înșelătoare este urâtă Domnului, dar cântăreala dreaptă îi este plăcută. (Proverbe 11:1)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Deuteronom 25:16; Osea 12:7*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *În mod practic, asigurați-vă că toți au înțeles regulile jocului pe care vreți să îl jucați. Astfel îi veți descuraja pe cei care vor să trișeze.*

DE CE NU E BINE SĂ COPIEZI DE LA COLEGI ÎN TIMPUL EXAMENELOR?

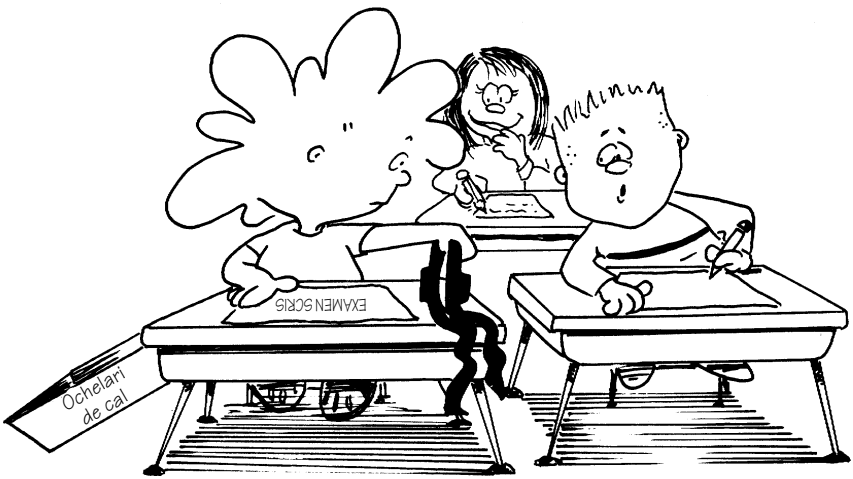

R: Când te uiți pe extemporalul altei persoane sau copiezi tema altuia, faci un lucru necinstit. Dumnezeu ne poruncește să fim cinstiți pentru că El este adevăr, și când comportarea noastră nu îi place, nu e bine. Când te uiți la colegul tău la răspunsurile unui test și pui răspunsurile și pe testul tău, îl faci pe profesor să creadă că tu știi răspunsul corect când tu de fapt nu-l știi. Asta înseamnă a trișa — și a minți. Când copiezi tema de casă de la colegul tău, îl faci pe profesor să creadă că ți-ai făcut tema singur, când nu e așa. Asta înseamnă a trișa — și a minți.

Nu uita că de fiecare dată când trișezi sau minți, îți faci rău ție însuți. Îți faci rău pentru că nu înveți ceea ce ar trebui să înveți, și cândva vei regreta.

VERSETUL CHEIE: *De aceea, lăsați-vă de minciună: "Fiecare dintre voi să spună aproapelui său adevărul", pentru că suntem mădulare unii altora. (Efeseni 4:25)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:16; Levitic 19:35-36; 1 Samuel 8:1-3; Proverbe 11:1; 20:23; Matei 25:14-30; Luca 16:10; 1 Timotei 3:8; Tit 1:7*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Când se ivește așa o întrebare, puteți să îi amintiți copilului motivul pentru care trebuie să meargă la școală și în ce fel copiatul la extemporale subminează acest scop.*

?• DE CE E AȘA RĂU SĂ TRIȘEZI LA JOCURILE SPORTIVE?

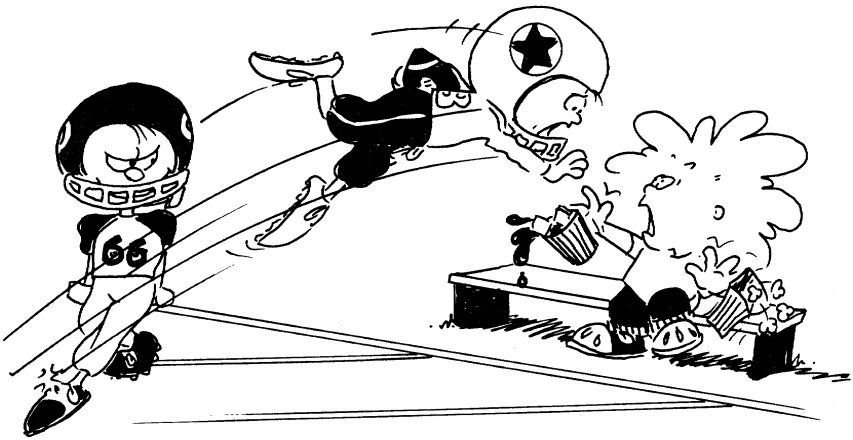

R: A trișa la jocurile sportive este un lucru rău pentru că îi induci pe ceilalți în eroare și strici jocul. Uneori la TV sau chiar și la școală, ni se sugerează că lucrul cel mai importat din lume este a câștiga. Uităm că e totuși un simplu joc. Facem din victorie un lucru prea important. Dar nimic nu e atât de important încât să merite să trișăm, pentru că Dumnezeu vrea să fim cinstiți, drepți în tot ce facem.

De aceea trebuie să jucăm cinstit. Unii oameni cred că a juca "murdar" (lovindu-i pe alții în timpul jocului) nu e tocmai rău atâta timp cât nu se încalcă nici o regulă. Dar creștinii ar trebui să-i respecte pe ceilalți și, în același timp, să respecte regulile.

Nu uita că motivele cele mai bune pentru care joci anumite jocuri sunt să-ți îmbunătățești calitățile de jucător, condiția fizică și să înveți cum să câștigi și cum să pierzi. Când participăm la orice sport, trebuie să ne străduim să fim cât mai buni, să jucăm cinstit și curat și să ne bucurăm de joc. Acestea sunt mult mai importante decât a câștiga sau a pierde.

VERSETUL CHEIE: *Cine este credincios în cele mai mici lucruri, este credincios și în cele mari, și cine este nedrept în cele mai mici lucruri, este nedrept și în cele mari. (Luca 16:10)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Levitic 19:35-36; 1 Samuel 8:1-3; Proverbe 11:1; Matei 25:14-30; Luca 16:10; Efeseni 4:25; 1 Timotei 3:8; Tit 1:7*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Unii părinți îi forțează pe copii să aibă rezultate bune la întrecerile sportive. Aveți grijă. Dacă îi forțați prea tare, din nebăgare de seamă, îi încurajați să trișeze, deoarece pot crede că a câștiga contează mai mult decât a juca cinstit.*

TRIȘATUL RĂMÂNE TRIȘAT ȘI ATUNCI CÂND LAȘI CEALALTĂ ECHIPĂ SĂ CÂȘTIGE PENTRU CĂ ESTE MAI SLABĂ?

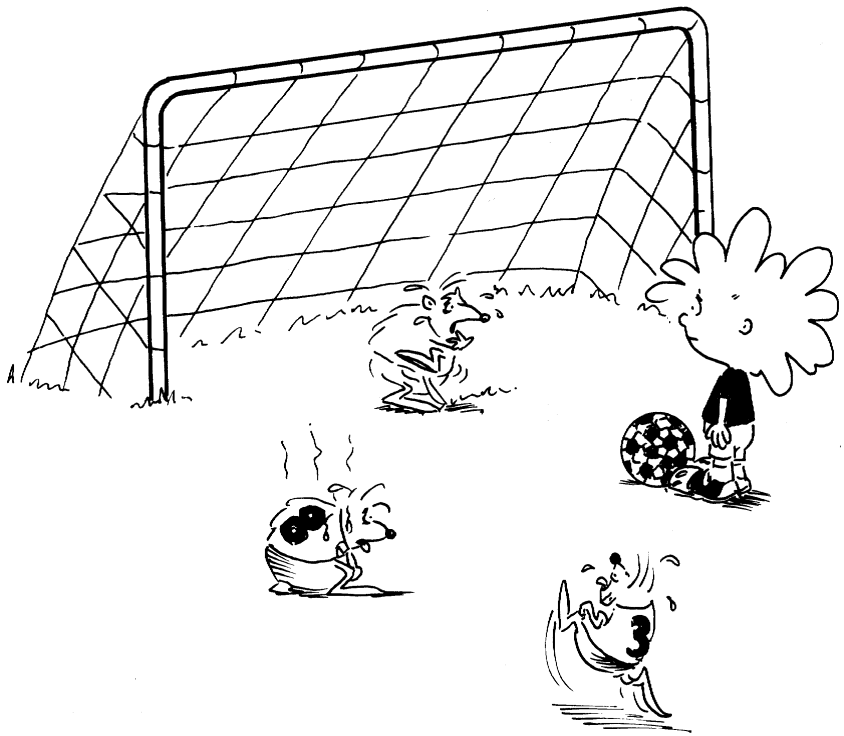

R: Nu. A trișa înseamnă să încalci regulile doar pentru a câștiga un avantaj. Poți să joci și altfel, fără să încalci regulile. Uneori poate că vrei să joci mai ușurel doar ca să dai o șansă altei echipe. Dacă o faci fii discret, să nu-și dea seama.

Dar nu juca așa doar ca să te distrezi de ei. Dacă echipele nu sunt echilibrate ca valoare și tu știi că una din echipe va snopi în bătaie cealaltă echipă, ai putea să modifici regulile sau chiar să refaci echipele astfel încât să fie egale și să puteți juca mai bine. Nu uita că ceea ce contează în ochii lui Dumnezeu este să ne purtăm cu respect și dragoste cu ceilalți, nu să câștigăm.

VERSETUL CHEIE: *Roada Duhului, dimpotrivă, este: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credincioșia, blândețea, înfrânarea poftelor. Împotriva acestor lucruri nu este lege. (Galateni 5:22-23)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Luca 6:31*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Uneori părinții joacă mai ușurel și îi lasă pe copii să câștige. Dacă vreun copil pierde sistematic, va fi descurajat și nu va mai vrea să joace. Puteți să-i spuneți, "Voi juca mai ușurel, ca să te ajut să înțelegi jocul". Dacă îi deranjează că îi lăsați să câștige, promiteți-le că data viitoare veți juca serior — și așa să și faci. Doar așa veți avea amândoi o miză pentru joc și vă veți distra. E bine să le oferiți o provocare — doar așa vor învăța și vor crește în cunoaștere.*

?: DACĂ AI CÂȘTIGAT TRIȘÂND, TREBUIE SĂ LE SPUI CELORLAȚI?

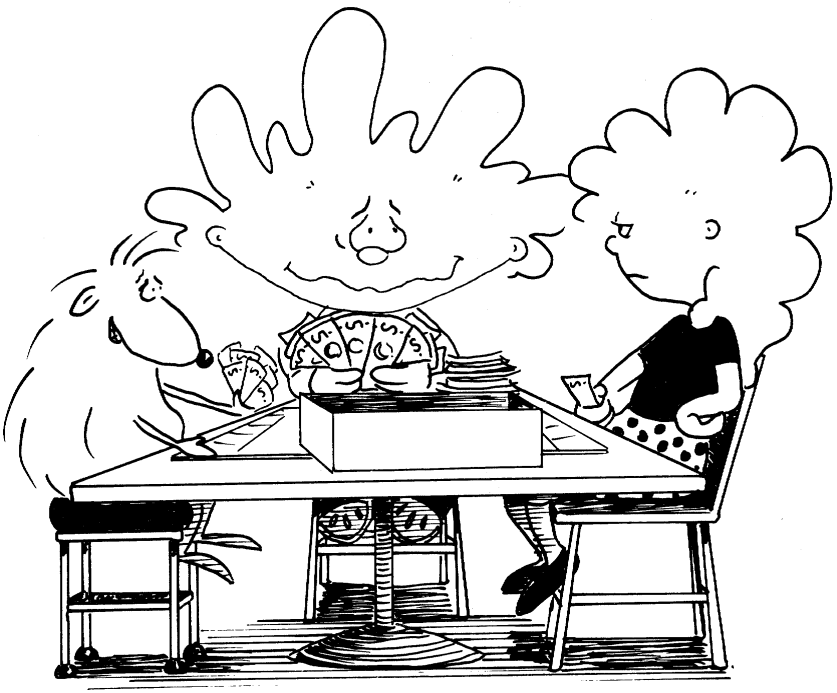

R: În primul rând, nu ar trebui să trișezi. Dar dacă ai trișat, trebuie să recunoști ceea ce ai făcut și să te îndrepți, chiar dacă pierzi sau câștigi. Când joci, ai grijă că vei avea tendința să trișezi ca să obții un avantaj. Nu uita că a câștiga nu e așa important cum e să faci voia lui Dumnezeu.

Când faci ceva rău și îți dai seama că ai greșit, cel mai bine e să mărturisești. În primul rând trebuie să îi spui lui Dumnezeu. Apoi spune-i celeilalte echipe sau celorlalți participanți la joc și cere-ți iertare. De asemenea, va trebui să le spui și părinților.

Bineînțeles că dacă îți mărturisești greșeala nu înseamnă că poți trișa. De fapt va trebui să dai înapoi tot ce ai câștigat trișând. Nu crede că poți trișa, iar mai târziu să te distrezi pe seama acestui lucru. Dumnezeu vrea să devii o persoană cinstită.

VERSETUL CHEIE: *Mărturisiți-vă unii altora păcatele, și rugați-vă unii pentru alții, ca să fiți vindecați. Mare putere are rugăciunea fierbinte a celui neprihănit. (Iacov 5:16)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 11:1; 20:23; 1 Ioan 1:9*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Pentru copii este destul de greu să nu trișeze. Prima scuză pe care o vor găsi va fi că au vrut doar să glumească. Dar Dumnezeu nu vrea ca noi, câteodată, să încălcăm legile Lui. Explicați-i copilului că dacă o persoană trișează și este prinsă, nimeni nu va crede că ea ar fi vrut să-și mărturisească fapta mai târziu, nici chiar dacă persoana care trișează are cele mai nevinovate motive.*

?• CÂND JOCI UN JOC E BINE SĂ-I PĂCĂLEȘTI PE CEILALȚI JUCĂTORI?

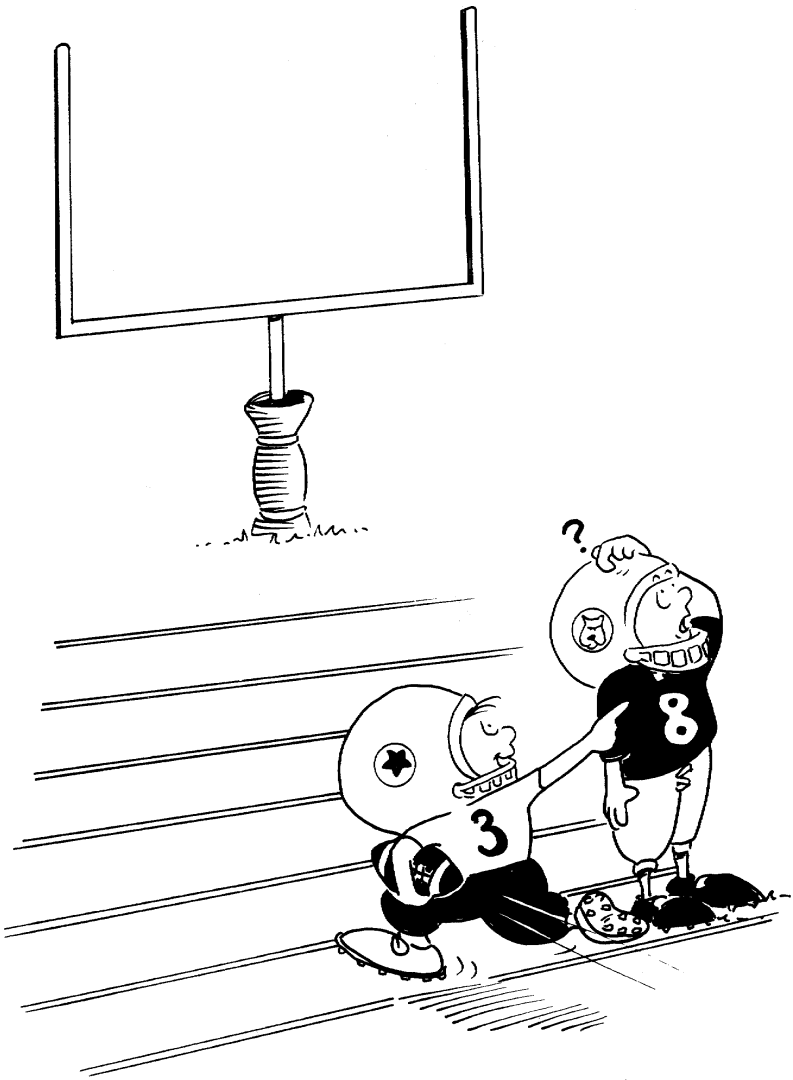

R: În timpul jocului, poți să îi păcălești pe ceilalți jucători dacă acest lucru face parte din joc și nu-i încalcă regulile. De exemplu, în baschet un jucător poate să se facă o fentă cu scopul de a-i păcăli pe adversarii care îl păzesc. Sau jucătorul poate să sugereze că o ia într-o direcție și de fapt să o pornească în altă parte. Un bun jucător de fotbal poate face fente cu mingea, iar apoi să o lovească. Toate aceste fente sunt părți importante ale sportului — fără să aibă scopul de a încălca regulile. Nu ar fi corect, de exemplu, ca un jucător de fotbal să pretindă că a încercat să facă o fentă cu mingea când, de fapt, a lovit cu piciorul un alt jucător. Acest jucător ar trișa.

VERSETUL CHEIE: *Deci, fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți altceva: să faceți totul pentru slava lui Dumnezeu. (1 Corinteni 10:31)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 11:1; 20:23; Coloseni 3:23–24*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Este o diferență între a prosti pe alții în timpul jocului respectând regulile jocului, și a încălca aceste reguli pentru a obține un avantaj necinstit. Fiți atenți că unii antrenori îi vor încuraja pe jucători să facă fente prin care să-i rănească pe ceilalți și să fie duri. Problema este că acest sfat duce la încălcarea regulamentului, nu la păcălirea echipei adverse.*

?• DE CE UNII OAMENI TRIȘEAZĂ PENTRU A CÂȘTIGA NIȘTE JOCURI STUPIDE?

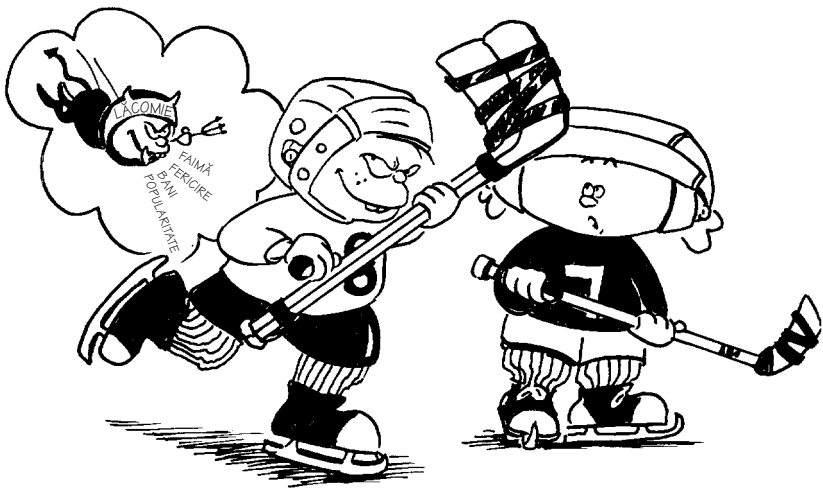

R: Unii oameni trișează la diferite sporturi fiindcă, pentru ei, a câștiga înseamnă foarte mult. Ei își doresc să câștige la orice joc. Le place să se simtă puternici și să știe că pot controla jocul, culegând laurii victoriei. Aceștia cred că sunt mult mai grovazi decât ceilalți doar pentru că au câștigat. Au nevoie disperată de respect și cred că-l pot obține doar fiind câștigători. Oamenii care trișează nu înțeleg că Dumnezeu îi iubește, indiferent dacă pierd sau câștigă.

Dumnezeu vrea să muncim din greu în tot ce facem. Dacă este ceva la care nu suntem prea buni, și ne dorim să fim mai buni, trebuie să exersăm și să ne străduim mai mult. Dacă trișăm ca să câștigăm, o luăm pe scurtătură și trebuie să tot trișăm dacă vrem să câștigăm.

Nu uita, când joci un joc, joacă cinstit, curat și respectă regulile. Dumnezeu vrea să dăm ce avem mai bun în noi și să fim cinstiți.

VERSETUL CHEIE: *Înțelepciunea aceasta nu vine de sus, ci este pământească, firească, drăcească. Căci acolo unde sunt pizmă și duh de ceartă, sunt tulburare și tot felul de fapte rele. (Iacov 3:15–16)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 11:1; 20:23; 2 Corinteni 10:17; Filipeni 2:3; Iacov 1:15; 4:16*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Puneți-i într-o lumină favorabilă pe copiii care nu se laudă tot timpul cu victoriile lor. Puteți să ilustrați acest lucru povestind despre un atlet favorit care se concentrează asupra performanței sale în loc să vă întrebați cum ar putea încălca regulile pentru a câștiga. Mulți oameni care trișează se justifică astfel, "Nu sunt singurul, și alți oameni trișează". Și copiii fac adesea acest lucru. Dar nu fac bine ce fac.*

?• CE TREBUIE SĂ FAC CÂND CINEVA MĂ DUCE DE NAS?

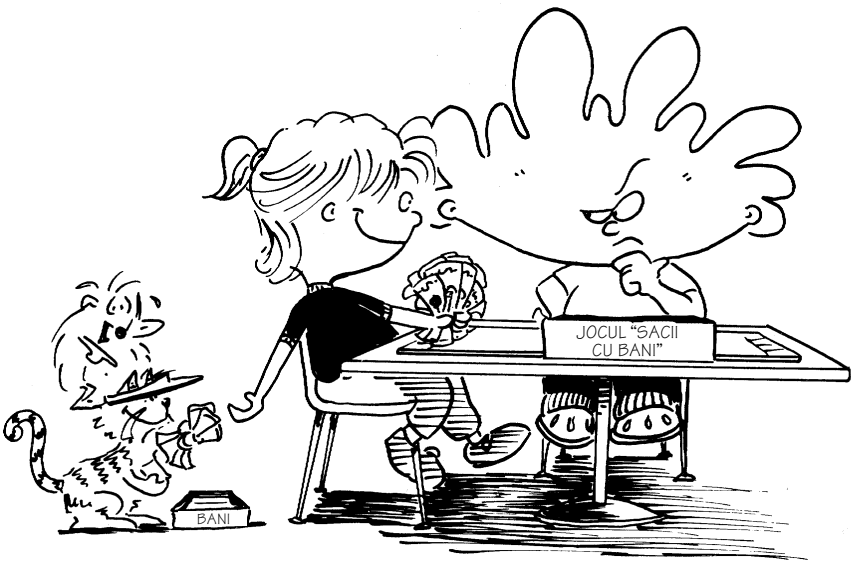

R: Dacă joci fotbal și cineva din cealaltă echipă lovește mingea când aceasta este în afara terenului, lasă-l pe arbitru să decidă ce e de făcut. Nu îl numi pe jucător trișor și nu te certa cu arbitrul. Fii atent să nu cumva să numești pe cineva trișor doar pentru că pierzi. Poate că îl pierzi pe bună dreptate.

Dacă joci un joc care nu are arbitru și cineva continuă să trișeze, poți să-i spui acelei persoane că nu joacă cinstit. Nu te enerva și explică-i că nu e bine să trișeze și că jocul nu mai e amuzant dacă cineva trișează. Dacă persoana nu vrea să se oprească din trișat, nu ești obligat să mai continui jocul.

Dacă la magazin, un vânzător nu-ți dă bine restul, spune-le părinților, iar ei vor rezolva problema.

Uneori n-ai ce face când cineva te înșală. Cel mai bun lucru e să accepți acest lucru și să te încrezi în Dumnezeu care îți va purta de grijă.

VERSETUL CHEIE: *Nu te certa fără pricină cu cineva, când nu ți-a făcut nici un rău. (Proverbe 3:30)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Psalm 35:1–28; Luca 3:14; 1 Corinteni 6:7*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Dacă copilul vostru se plânge că cineva îl înșală, încurajați-l să se roage pentru acea persoană. Rugați-l pe Dumnezeu să-i arate aceluia de ce nu e bine să trișeze și de ce nu folosește la nimic.*

CE-I AL TĂU E ȘI AL MEU
(FURATUL)

?: DE CE E RĂU SĂ FURI?

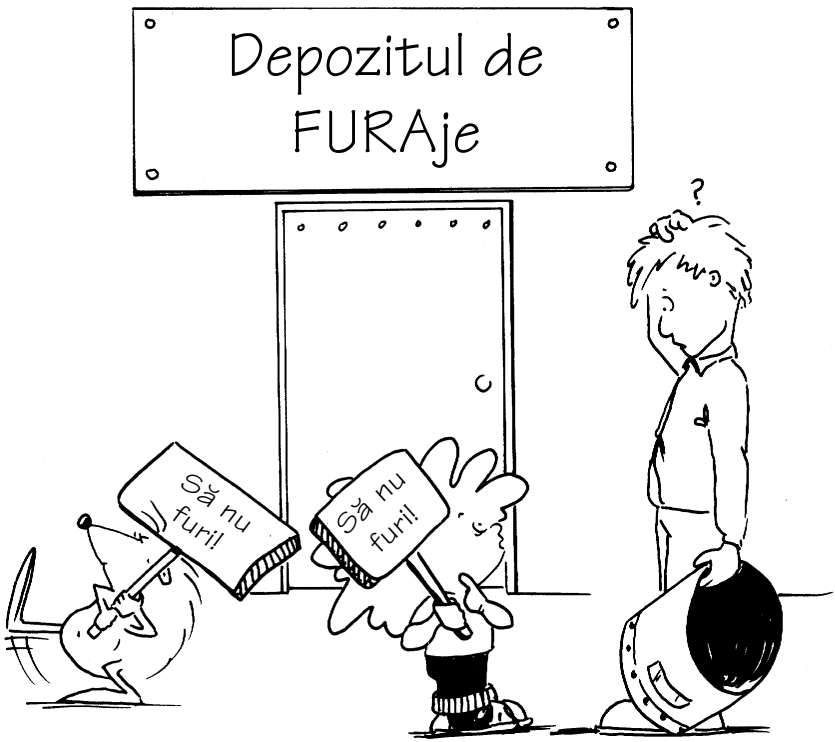

R: Dumnezeu este cinstit și drept. A lua ceva ce nu ne aparține este împotriva naturii lui Dumnezeu. De aceea, a fura este rău. Dumnezeu vrea să-i ajutăm pe cei din jurul nostru și să avem încredere în El că nu vom duce lipsă de nimic.

Unii oameni fură pentru că își doresc cu orice preț un anumit lucru (o bicicletă, un casetofon, sau bani) și sunt în stare să facă orice ca să-l obțină. Alții fură pentru că se simt disperați. Oamenii care fură dovedesc că nu au încredere în Dumnezeu. El ne iubește și nu va îngădui să ajungem într-o situație în care să fim nevoiți să furăm. El se va îngriji să nu ducem lipsă de nimic.

Când furi, îl superi pe Dumnezeu și îți faci ție însuți rău, la fel cum le faci celorlalți. Astfel, ignori și neglijezi ceea ce-ți dă Dumnezeu, îți vei câștiga o proastă reputație și îi vei face pe cei din jur să vrea să fure și ei de la tine. Este evident că Dumnezeu are cele mai bune intenții cu privire la noi când ne spune să nu furăm.

VERSETUL CHEIE: *Să nu furi. (Exod 20:15)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Matei 6:24–34; Efeseni 4:28; Filipeni 4:19; Iacov 4:2*

?• DACĂ CINEVA ÎȚI FURĂ UN LUCRU, E BINE SĂ-L FURI ÎNAPOI?

R: Nu. A fura este întotdeauna rău. Fii atent pe cine acuzi de furt. S-ar putea să ți se pară că cineva ți-a furat ceva, când, de fapt, persoana aceea să nu-ți fi luat nimic. Dacă ești absolut sigur că o persoană ți-a luat ceva, întreab-o politicos despre acel lucru. Poate că te înșeli, iar persoana aceea are ceva ce *seamănă* cu lucrul tău. Dacă te duci și îl iei înapoi, vei sfârși prin a lua ceva ce nu a fost al tău! Astfel vei fi vinovat de furt!

Dacă cineva ți-a luat cu adevărat ceva ce era al tău, întâi întreabă, decât să-l acuzi că a furat, chiar și când pe obiectul cu pricina este scris numele tău. I-ai putea spune, "Văd că ai găsit creionul meu. Îți mulțumesc pentru asta". Gândește-te întotdeauna că cealaltă persoană n-a făcut-o intenționat.

Dacă tocmai prinzi pe cineva furând de la tine sau știi că acea persoană a furat de la mulți alți copii, mai întâi încearcă să vorbești cu ea. Dacă vezi că nu ajută, spune-i unui adult — părinte sau profesor — despre această problemă.

VERSETUL CHEIE: *Nu întoarceți nimănui rău pentru rău. Urmăriți ce este bine, înaintea tuturor oamenilor. Dacă este cu putință, întrucât atârnă de voi, trăiți în pace cu toți oamenii. (Romani 12:17–18)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:15–16; Proverbe 3:30; Romani 2:21; 1 Corinteni 6:7; Efeseni 4:28*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Acest mod de a suspecta pe cineva că și-a însușit un obiect fără intenție sau din greșeală are ca rezultat cîștigarea unor prieteni și evitarea riscului de a-i învinui pe nedrept, transformându-i în dușmani.*

?• E BINE SĂ PĂSTREZI O JUCĂRIE DACĂ PROPRIETARUL NU O MAI CERE ÎNAPOI?

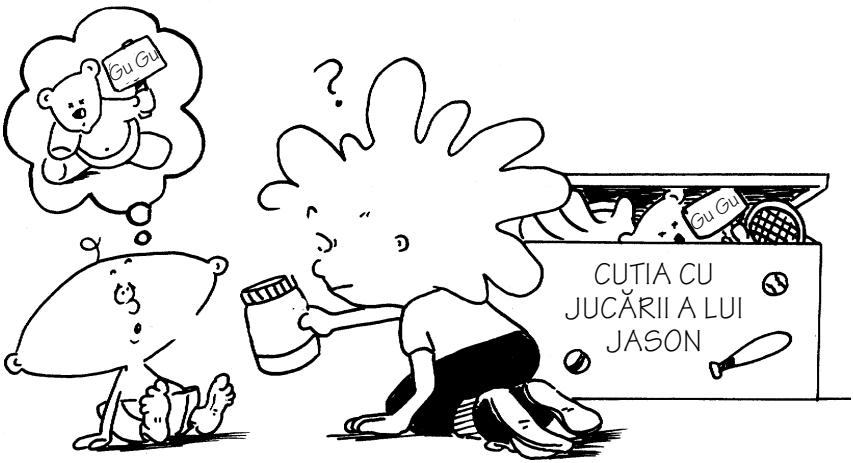

R: Nu. A fura înseamnă a lua ceva ce nu e al tău. Un alt mod de a fura este de a împrumuta un lucru de la cineva și a nu-l mai da înapoi. Noi știm că nu e bine să furăm, indiferent de modul în care o facem, pentru că Dumnezeu ne spune să nu furăm. Și dacă Dumnezeu ne spune că furatul nu e bun, atunci înseamnă că acest lucru ne va aduce numai supărare, nouă și celorlalți. A fura nu e bine și se termină prin a aduce supărare chiar și atunci când nimeni nu bagă de seamă fapta noastră. Nu uita că Dumnezeu știe tot.

Dacă un prieten îți dă un lucru ca să-l păstrezi, acel dar este al tău. Nu înseamnă că l-ai furat — și nu trebuie să îl dai înapoi. Dar, dacă cineva îți împrumută un lucru sau ți-l dă să-l folosești pentru o vreme, trebuie să îl dai înapoi când v-ați înțeles sau când nu-l mai folosești — chiar dacă persoana de la care l-ai luat nu ți-l mai cere sau a uitat de el. La fel este și când găsești lucruri care aparțin altora. Trebuie să le duci persoanei respective — este cel mai cinstit lucru pe care poți să-l faci.

Dumnezeu ne-a poruncit să nu furăm. El vrea să ne ajute și să ne ferească de pedeapsa pe care am putea-o primi și de reputația de hoț. Pe de altă parte, vrei să fii tratat în acest mod? Vrei ca ceilalți să nu-ți dea înapoi jucăria, mingea sau cartea, chiar dacă ai uitat de ele?

VERSETUL CHEIE: *Ce vreți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi la fel. (Luca 6:31)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:15; Efeseni 4:28*

ÎNTREBĂRI: *Dar dacă cineva îți împrumută ceva și nici unul nu vă mai amintiți, se consideră furt?*

?• E RĂU DACĂ UN PRIETEN ÎȚI SPUNE CĂ CEVA ESTE GRATUIT, ȘI DUPĂ CE ÎL IEI AFLI CĂ, DE FAPT, NU ERA PE GRATIS?

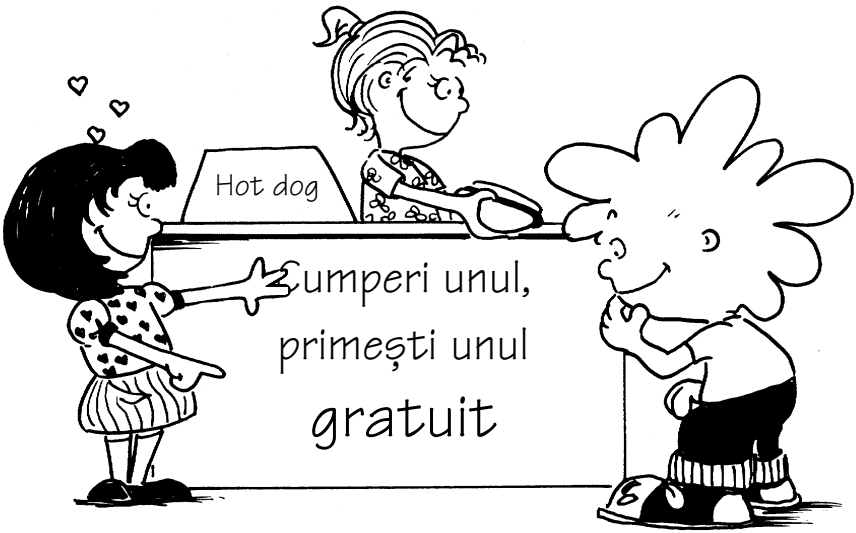

R: Fărădelegea e întotdeauna rea, chiar și atunci când nu știm că o comitem! Ai mers cândva undeva unde nu trebuia să mergi, sau ai spus ceva ce nu trebuia spus, sau ai luat ceva ce nu trebuia luat, fără să știi că nu aveai voie? Oricui i se poate întâmpla. Uneori nu ne dăm seama decât mai târziu că ceea ce am făcut a fost rău. Dar când realizăm acest lucru ce trebuie să facem? Asta contează cu adevărat. S-ar putea să fie nevoie să ne cerem scuze ori să dăm ceva înapoi. Cu certitudine nu trebuie să mai facem acel lucru. De exemplu, dacă un prieten îți spune că este gratuit, dar afli mai târziu că nu era așa, trebuie să-l duci înapoi sau să plătești pentru el. Ar fi modul cel mai cinstit de a repara greșeala. A păstra acel lucru este rău.

Alteori trebuie să ne folosim bunul simț. De exemplu, în magazine găsim rareori lucruri gratuite. Dacă cineva ne spune despre un lucru că e gratuit, ar trebui întâi să ne informăm. Nu trebuie să facem *tot* ce ne spun prietenii noștri, dar trebuie să facem *tot* ce ne cere Dumnezeu.

VERSETUL CHEIE: *În adevăr, dacă vine cineva să vă propovăduiască un alt Isus pe care noi nu l-am propovăduit, sau dacă este vorba să primiți un alt duh pe care nu l-ați primit, sau o altă Evanghelie, pe care n-ați primit-o, oh, cum îl îngăduiți de bine! (2 Corinteni 11:4)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Luca 16:10; 1 Petru 1:13–16*

ÎNTREBĂRI: *Ce facem când un alt copil ne spune că e bine să facem un lucru, iar apoi aflăm de la un adult că nu e adevărat?*

?• DACĂ E RĂU SĂ FURI, DE CE ÎN BASEBAL SE VORBEȘTE DE "FURATUL LINIEI DE FUND"?

R: Pentru că nu e tocmai vorba de furt, ci e doar un cuvânt ajutător care descrie un stil de joc. "Furtul liniei de fund" este un procedeu complicat care face parte din jocul de baseball. În acest joc sunt o mulțime de termeni specifici care pot duce la nenumărate confuzii așa cum în orice sport există reguli și denumiri care se folosesc doar acolo.

Cum spuneam, cuvântul "furat" folosit în sportul numit baseball nu este totuna cu cel folosit în viața de zi cu zi, deși dacă cineva își pune în cap să *fure* într-adevăr linia de fund și să o ducă acasă la modul propriu face un lucru rău, care intră sub incidența poruncii "să nu furi".

VERSETUL CHEIE: *Bucură-te, tinere, în tinerețea ta, fii cu inima veselă cât ești tânăr, umblă pe căile alese de inima ta și plăcute ochilor tăi; dar să știi că pentru toate acestea te va chema Dumnezeu la judecată. (Eclesiastul 11:9)*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Aveți grijă că, deseori, copiii nu înțeleg sensul exact al anumitor termeni. Încurajați-i să folosească cu mare grijă cuvintele, fiindcă ele pot duce la confuzii, dacă nu sunt folosite în contextele potrivite.*

?: E RĂU SĂ COPIEZI JOCURILE PENTRU COMPUTER?

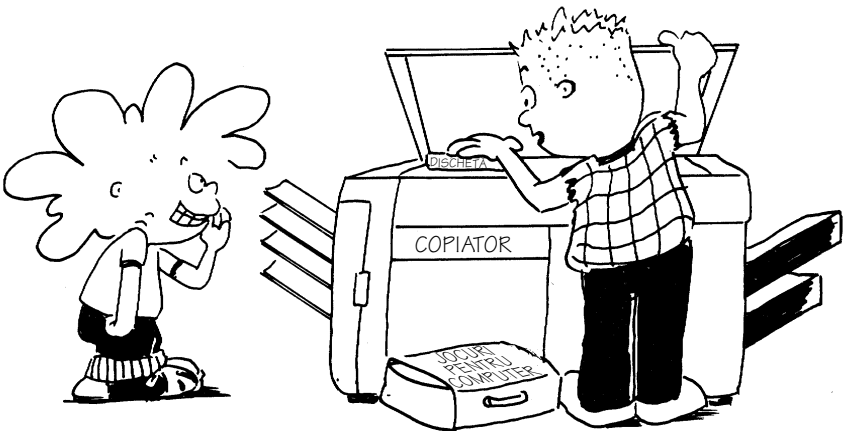

R: Da, dacă un joc pentru computer are drept de copyright. Ce înseamnă acest *copyright*? înseamnă că o persoană (sau o instituție) care a creat acel joc este singura care-l poate copia. Oamenii care scriu cărți, cântece, produc diverse articole sau programe pentru computer, deseori își înregistrează munca astfel încât nimeni altul să nu o poată vinde sau să o poată întrebuința greșit. Legea spune că oricine ia sau vinde mai departe munca altuia este vinovat de furt.

Când zicem "furt" ne gândim la un obiect (bani, o jucărie, un creion, o pălărie, o minge, etc.) care aparține altuia. Dar putem fura informații. Când cineva compune un cântec, acel cântec îi aparține. Când cineva scrie o carte, aceasta îi aparține. Alți oameni pot avea casete cu acel cântec sau un exemplar din carte, dacă le *cumpără*. Altcineva ar putea împrumuta caseta sau cartea. Dar nu e bine doar să o iei și să-ți faci o copie pentru tine.

Nu uita că tot ce e împotriva naturii lui Dumnezeu este rău, chiar dacă oamenii obișnuiesc să facă astfel de lucruri.

VERSETUL CHEIE: *Cine fură să nu mai fure; ci, mai degrabă, să lucreze cu mâinile lui la ceva bun, ca să aibă ce să dea celui lipsit. (Efeseni 4:28)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:15; Romani 13:1–5; 1 Petru 2:13–14*

ÎNTREBĂRI: *E cinstit să înregistrezi casete?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Nu acceptați programe pentru calculator sau casete care se vând la negru, și nu faceți copii ilegale după casete sau dischete. Dacă nu sunteți sigur ce aveți voie să faceți cu un anumit program pentru calculator, citiți licența care vine împreună cu dischetele.*

?: E RĂU SĂ PĂSTREZI BANII PE CARE ÎI GĂSEȘTI PE STRADĂ?

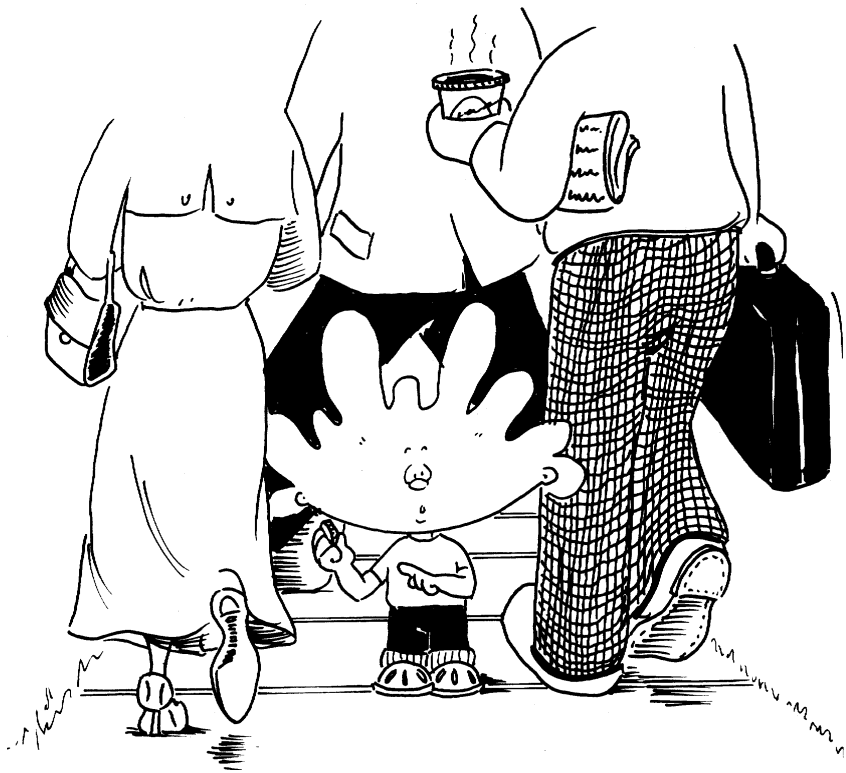

R: O persoană cinstită va face un efort de a înapoia lucrurile pierdute celei care le-a pierdut, chiar dacă nimeni nu o cunoaște. Dacă găsești un portofel, trebuie să cauți în el numele celui care l-a pierdut și să-l contactezi. Când cineva pierde o sumă mare de bani, dă un anunț sau anunță poliția. Locul în care găsești banii este un indiciu important. Dacă îi găsești pe podeaua sălii de clasă, cel care i-a pierdut sigur e un coleg de-al tău. Dacă îi găsești pe jos într-un magazin, cu siguranță că cel care i-a pierdut a fost în acel magazin. În orice caz, persoana care găsește banii trebuie să-i spună profesorului sau casierului de la magazin. Acesta ar fi cel mai cinstit lucru pe care poți să-l faci. E important să faci pentru persoana care a pierdut banii ceea ce ai vrea să facă alții pentru tine.

Uneori va fi imposibil să-l găsești pe cel care a pierdut banii, dar nu-ți fă din asta o scuză din a păstra banii găsiți — încearcă totuși să-l găsești pe cel care i-a pierdut.

VERSETUL CHEIE: *Isus i-a răspuns: "Să iubești pe Domnul, Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, și cu tot cugetul tău." Aceasta este cea dintâi, și cea mai mare poruncă. Iar a doua, asemenea ei, este: "Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți." (Matei 22:37–39)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Deuteronom 22:1–3; Luca 6:31–36*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Copiii au o vorbă pentru acest scenariu: "Ce-am găsit al meu să fie". Spuneți-i copilului că poruncile lui Dumnezeu ne oferă alte standarde — să-i respectăm pe ceilalți oameni și să le facem binele.*

?• TOT A FURA SE NUMEȘTE ȘI CÂND O PERSOANĂ SĂRACĂ IA MÂNCAREA ALTUIA?

R: Da. Nu contează ce sau de ce fură o persoană, tot furt este. Biblia ne spune multe despre oamenii săraci. Poporul lui Dumnezeu, poporul Israel, trebuia să-i ajute pe cei săraci. Iar oamenii flămânzi erau lăsați să adune grâul rămas după ce au adunat culegătorii. Dar oamenilor săraci nu li s-a spus niciodată că au voie să fure.

În lume sunt mulți oameni săraci și flămânzi. Trebuie să facem tot ce putem ca să-i ajutăm (trimițând alimente sau donând bani unor organizații de ajutorare, astfel ca ei să nu mai fie nevoiți să fure).

VERSETUL CHEIE: *Două lucruri îți cer; nu mi le opri, înainte de moarte! Depărtează de la mine neadevărul și cuvântul mincinos; nu-mi da nici sărăcie, nici bogăție; dă-mi pâinea care-mi trebuie. Ca nu cumva, în belșug, să mă lepăd de Tine, și să zic: "Cine este Domnul?" Sau ca nu cumva în sărăcie, să fur, și să iau în deșert Numele Dumnezeului meu. (Proverbe 30:7–9)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:15; Levitic 19:10; 23:22; Deuteronom 24:19–21; Proverbe 19:17; Matei 6:19–21, 25–34; Fapte 2:42–45; Iacov 2:14–16*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Atunci când copilul vostru pune o astfel de întrebare, e o ocazie bună pentru voi și întreaga familie de a începe să ajutați o societate de ajutor sau să ajutați un copil sau o familie. Este și o bună ocazie de a vă ruga împreună pentru ca Dumnezeu să aibă grijă de nevoile familiei voastre și de a-i mulțumi pentru asta.*

?: TOT FURT ESTE ȘI CÂND ÎMPRUMUȚI UN LUCRU AL ALTCUIVA FĂRĂ SĂ-I CERI VOIE?

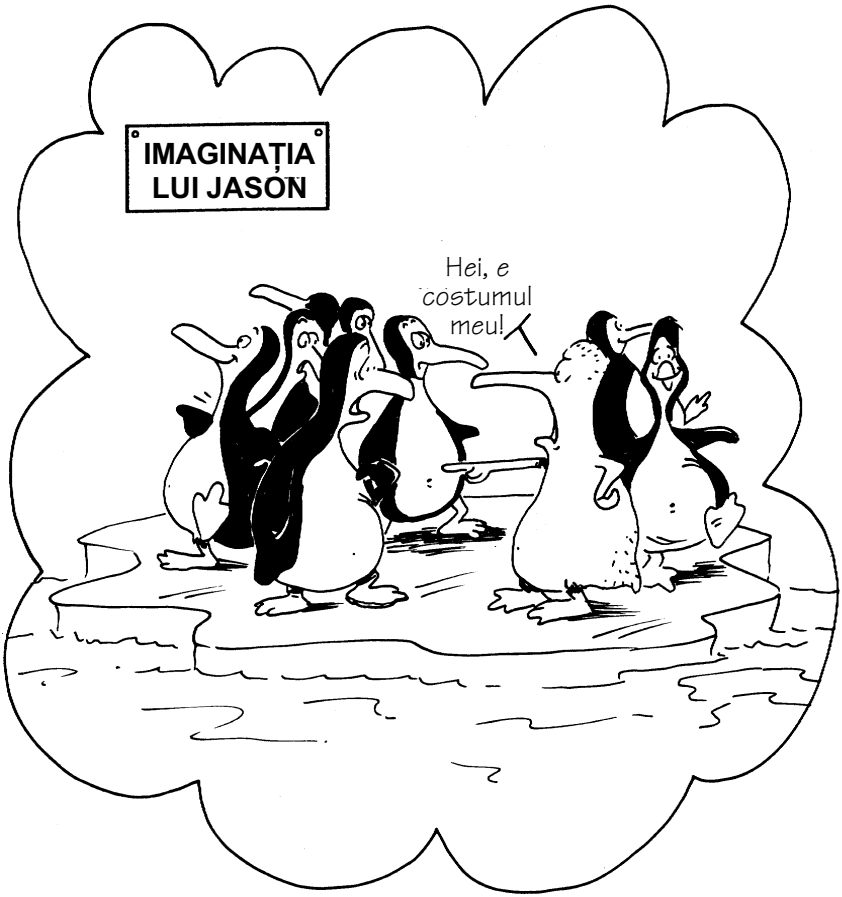

R: Cu siguranță este tot furt. A împrumuta ceva de la cineva fără să-i spui, dovedește o lipsă de respect pentru posesor. Ce se întâmplă dacă posesorul are nevoie de acel obiect chiar atunci, sau a promis că-l va da altcuiva? Întotdeauna este bine să-ți ceri voie când vrei să împrumuți ceva, chiar dacă aparține prietenului tău cel mai bun și ai mai folosit și altă dată acel lucru.

Dacă o persoană îți spune "Folosește-te de acest obiect oricând vrei", iar atunci când îți trebuie nu o găsești ca să-i ceri obiectul respectiv, e cu totul altceva. În această situație poți lua obiectul, dar trebuie să lași un bilet. Trebuie să îi lași scris că *tu* ai împrumutat acel obiect, ca să nu creadă că a fost furat. A-ți cere voie sau a lăsa bilete cu cererea înseamnă a-i respecta pe prietenii tăi. Să nu furi ceva, iar apoi să-ți găsești o scuză că de fapt tu ai "împrumutat" acel lucru. A fura este rău, dar de asemenea și a minți. Fii o persoană cinstită care îi respectă pe ceilalți și le respectă proprietățile.

VERSETUL CHEIE: *Ce vreți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi la fel. (Luca 6:31)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:15; Matei 22:34–40; Efeseni 4:28*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Frații de obicei se ceartă de la jucării când sunt mici, iar apoi, când mai cresc, își iau unul altuia hainele. Aceasta e o ocazie de a le explica cum să fie generoși. Copiii nu învață acest lucru în mod natural, ei trebuie învățați.*

?• CE TREBUIE SĂ FACI CÂND CINEVA FURĂ DIN MAGAZIN, IAR ACELA E CHIAR PRIETENUL TĂU?

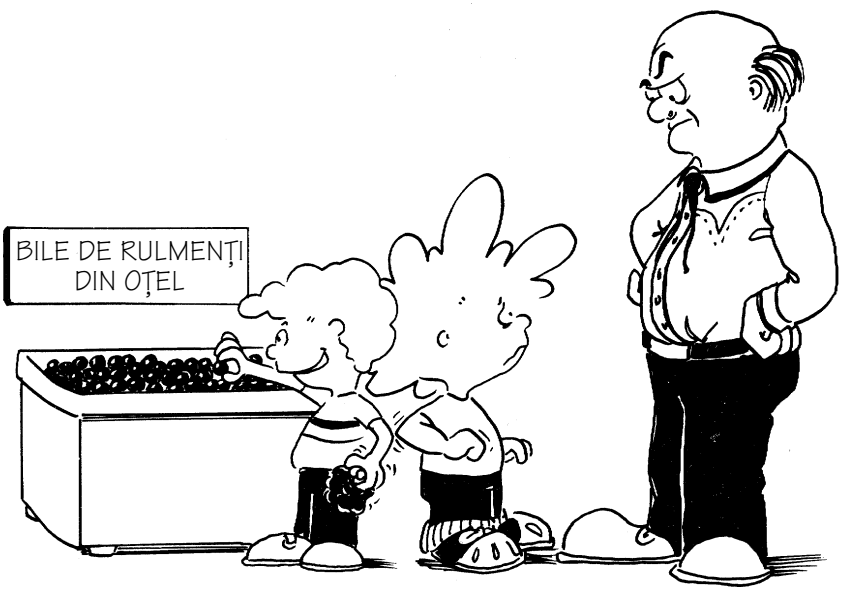

R: Dacă știi că un prieten de-al tău are de gând să fure ceva sau încearcă să o facă, trebuie să-i atragi atenția că e rău ce face și că ar trebui să nu fure. Dacă nu te ascultă, pleacă de lângă el, părăsește magazinul sau locul unde vă aflați și du-te acasă. Fiind cu o persoană care încalcă o lege, vei avea și tu probleme, pentru că se consideră infracțiune să nu raportezi o faptă rea la care ai fost martor. Spune-le părinților tăi imediat ce ajungi acasă.

VERSETUL CHEIE: *Fraților, dacă s-a rătăcit vreunul dintre voi de la adevăr, și-l întoarce un altul, să știți că cine întoarce pe un păcătos de la rătăcirea căii lui, va mântui un suflet de la moarte, și va acoperi o sumedenie de păcate. (Iacov 5:19–20)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:15; Proverbe 1:10–14; 13:20; Romani 13:1–5; 2 Tesaloniceni 3:14–15; Evrei 10:24*

ÎNTREBĂRI: *Ce trebuie să fac când îl văd pe prietenul meu furând?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Învățați-vă copilul cum să-și aleagă prietenii și când e timpul să înceteze prietenia cu unii din ei. Ne dorim ca odraslele noastre să aibă o influență pozitivă asupra celor din jurul lor, dar vine o vreme când ei singuri trebuie să se îndepărteze de cei care le creează numai necazuri.*

DAR CE SE ÎNTÂMPLĂ CÂND GĂSEȘTI CEVA CE NU E AL TĂU, DAR NU ȘTII A CUI E – TOT FURT ESTE?

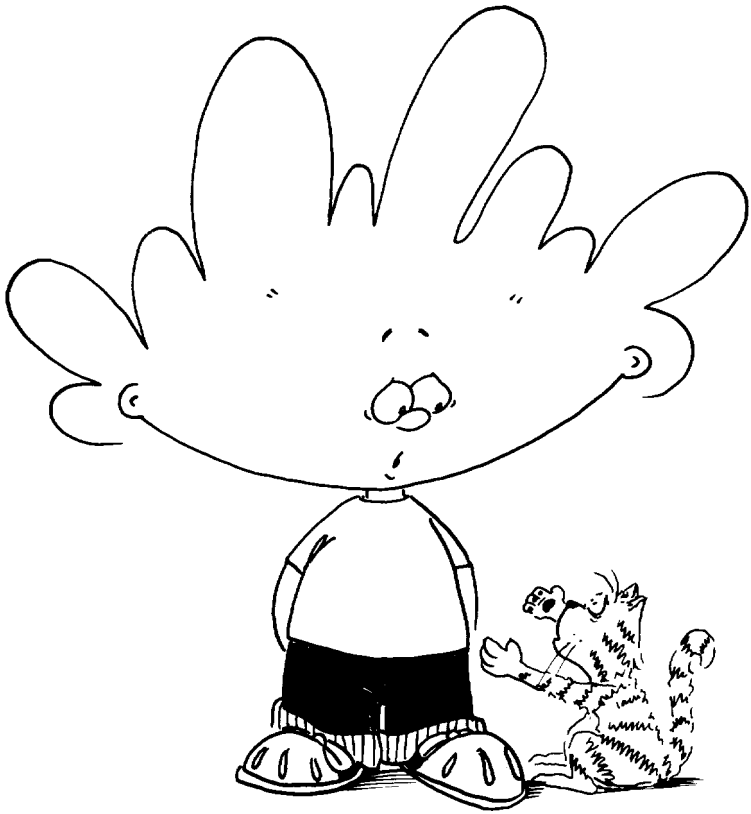

R: A găsi ceva ce nu-ți aparține, nu este furt, dar trebuie neapărat să încerci să afli care este proprietarul acelui obiect. Cu cât e mai valoros obiectul pe care l-ai găsit, cu atât mai mult trebuie să te străduiești să-l găsești pe cel ce l-a pierdut. O monedă de 20 sau de 50 de lei are o valoare mică; nu trebuie să dai anunț la ziar ca să găsești persoana care a pierdut-o. Dar un album de fotografii de nuntă, o cutie cu bijuterii sau un portmoneu are o valoare mare. Va trebui să faci un efort mare pentru a afla cine le-a pierdut. Deseori, mama sau tata vor ști exact cum să caute acea persoană. Dacă găsești ceva la școală, du-l la "obiecte pierdute". Nu folosi niciodată scuza aceasta: "Am găsit acest obiect, nu era nimeni lângă el", doar ca să-l păstrezi.

VERSETUL CHEIE: *Dacă vezi rătăcindu-se boul sau oaia fratelui tău, să nu le ocolești, ci să le aduci la fratele tău. Dacă fratele tău nu locuiește lângă tine, și nu-l cunoști, să iei dobitocul la tine acasă, și să rămână la tine până ce-l cere fratele tău; și atunci să i-l dai. Tot așa să faci și cu măgarul lui, tot așa să faci și cu haina lui, și tot așa să faci cu orice lucru pierdut de el și găsit de tine: să nu le ocolești. (Deuteronom 22:1–3)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Filipeni 2:4*

ÎNTREBĂRI: *E rău să păstrezi o bancnotă de 50.000 de lei pe care ai găsit-o pe jos, chiar dacă cineva întreabă dacă nu cumva ai văzut-o? Dacă găsești o monedă la automatul de bomboane și folosești moneda ca să cumperi bomboane, tot furt e?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Dați-i exemplu felul în care voi ați procedat într-o situație similară sau cum au procedat alții față voi și cum v-ați simțit. I-ați putea aminti, de asemenea, copilului faptul că oamenii vor remarca pozitiv ori de câte ori va încerca să înapoieze un lucru.*

LA URMĂ, DAR NU ÎN ULTIMUL RÂND

E BINE SĂ ARUNCI CU PIETRE ÎN CINEVA CARE ARUNCĂ ÎN TINE?

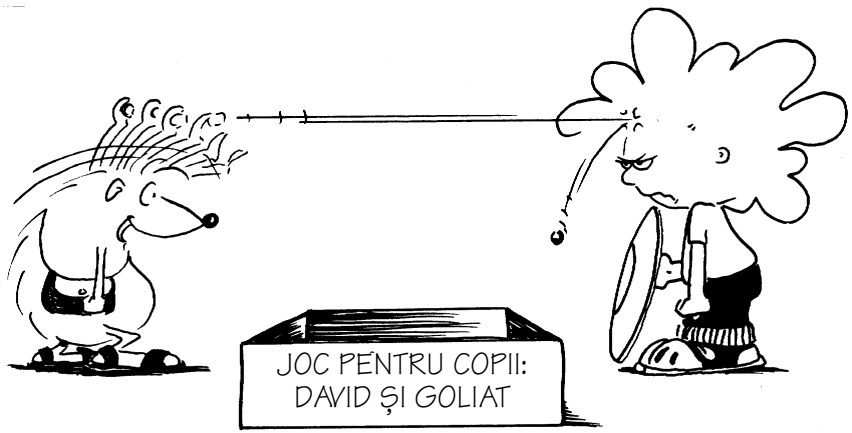

R: Nu e bine să faci rău cuiva doar pentru că acea persoană ți-a făcut ție un rău. Biblia spune "nu întoarceți rău pentru rău", și Isus spune același lucru. Biblia ne spune, de asemenea, că nu trebuie să îi facem să sufere pe cei care ne-au făcut pe noi să suferim. Nu avem dreptul să îi pedepsim pe oameni pentru răul pe care ni l-au făcut. În schimb ar trebui să-i spunem lui Dumnezeu despre aceste lucruri și să lăsăm totul în seama Lui. E bine să ne protejăm pe noi înșine, dar nu e bine să facem rău.

Acest lucru ar părea nedrept. Dar, de fapt, numai Dumnezeu știe să judece drept – nu noi. Refuzând să întoarcem rău pentru rău, îl vom lăsa pe Dumnezeu să transforme lucrurile în bine. Iar Dumnezeu este perfect în judecățile Lui.

Doar pentru că cineva păcătuiește, nu ni se dă dreptul să păcătuim și noi. Întotdeauna trebuie să îl ascultăm pe Dumnezeu și să facem ce este bine. Căile Domnului sunt întotdeauna bune. A răspunde celorlați cu aceeași monedă nu va rezolva conflictul, ci îl va înrăutăți.

VERSETUL CHEIE: *Ați auzit că s-a zis: "Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte". Dar Eu vă spun: "Să nu vă împotriviți celui ce vă face rău. Ci, oricui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt. (Matei 5:38–39)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 20:22; Luca 6:27–36; Fapte 7:60; Romani 12:17–21*

ÎNTREBĂRI: *E bine să mă răstesc la părinții mei când ei îmi spun să nu fac așa ceva? E bine să fiu furios pe fratele meu pentru că a stricat ceva ce era al meu? Trebuie să fiu rău cu cineva care a fost rău cu sora mea?*

?: POȚI SĂ SPUI VORBE URÂTE CÂND ȘTII CĂ NU TE AUDE NIMENI?

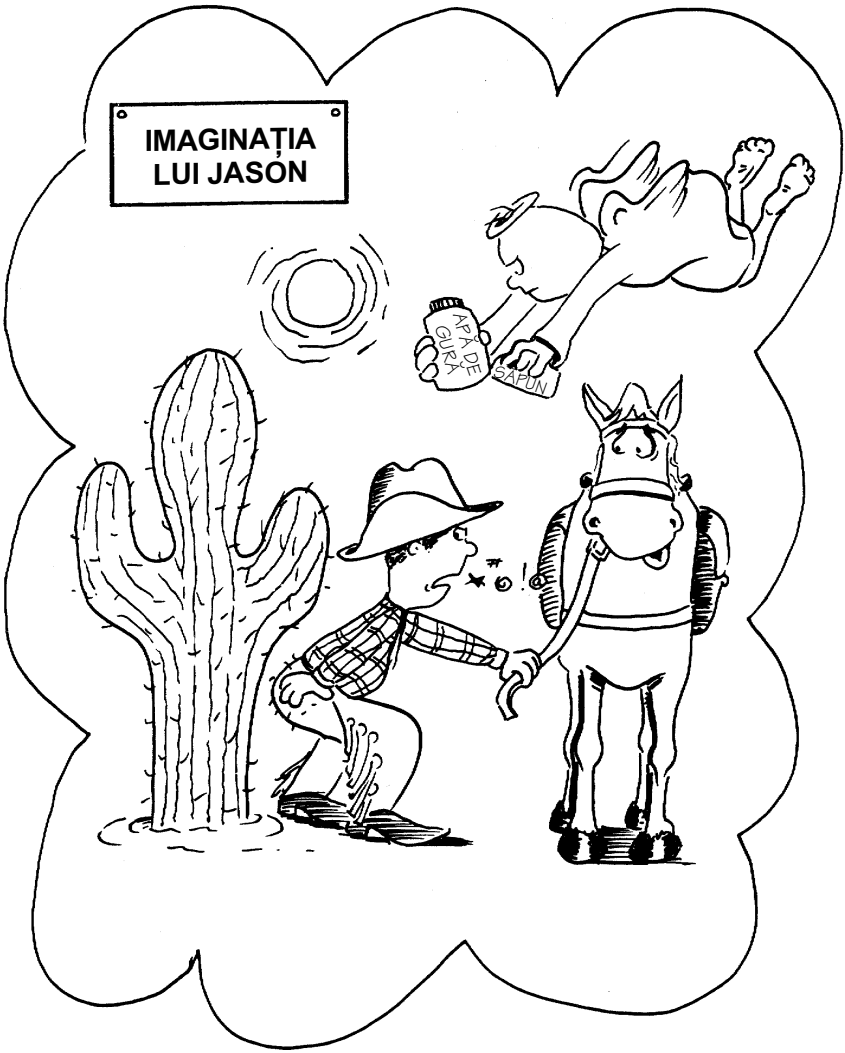

R: Dacă un lucru e rău, el rămâne rău chiar și atunci când nu află nimeni despre el. De aceea, a înjura, a minți, a bîrfi este rău, chiar și atunci când părinții, prietenii, vecinii, sau oricine altcineva nu ne pot auzi. Dumnezeu știe tot ce facem noi; El vede și aude totul.

Adevărata încercare pentru caracterul tău se probează după modul în care procedezi atunci când crezi că nimeni nu te poate auzi sau vedea. Dacă crezi că a înjura este rău, atunci nu înjura, punct. Nu căuta ocazii să înjuri când nu e nimeni aproape să te prindă. Străduiește-te să vorbești și să *gândești* numai lucruri bune și drepte, chiar și atunci când nu e nimeni lângă tine, pentru că asta contează de fapt. Până și ce gândești contează; Dumnezeu ne cunoaște fiecare gând.

Și, dacă cineva află ce ai spus în particular, va ști că poți fi un om de încredere. Trăiește fiecare moment în slujba Domnului.

VERSETUL CHEIE: *Nici un cuvânt stricat să nu vă iasă din gură; ci unul bun, pentru zidire, după cum e nevoie, ca să dea har celor ce-l aud. (Efeseni 4:29)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 5:21; 20:11; Eclesiastul 12:14; Filipeni 4:8*

ÎNTREBĂRI: *E rău să înjuri printre dinți?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Deseori copiii se gândesc că dacă o faptă de-a lor nu provoacă supărare nimănui, e în regulă. Dar acțiunile rele vor face întotdeauna pe cineva să sufere în vreun fel, pe termen lung. Consecința pe care o au faptele rele poate că nu este directă, sau va trece timp până să fie evidentă, cum ar fi o minciună foarte gravă care distruge încrederea între membrii unei familii. În final, tot ce facem are un efect asupra celorlalți.*

?• CÂND CRESC MARE POT FACE TOT CE VREAU?

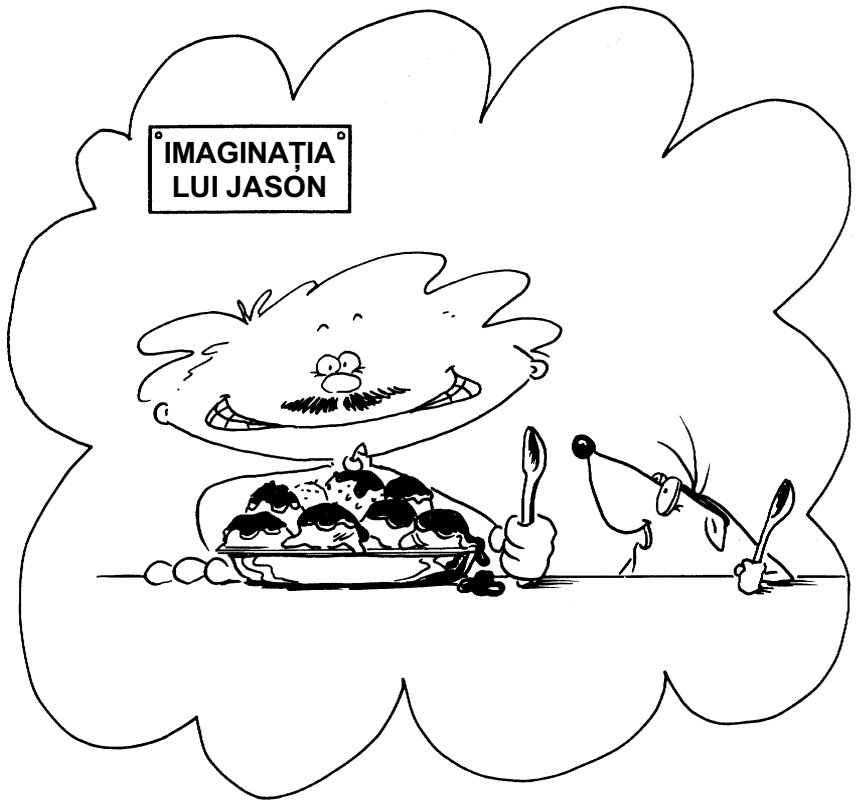

R: Unii copii cred că atunci când vor crește, vor avea voie să facă tot ce doresc. Și s-ar putea crede că unii adulți chiar așa și trăiesc. Dar nu e adevărat. De-a lungul întregii noastre vieți va trebui să respectăm anumite legi și reguli. Când Dumnezeu a dat cele zece porunci, El le-a dat pentru toți oamenii, din toate timpurile, indiferent de vârstă. Nimeni nu e mai presus de legile lui Dumnezeu. Trebuie să-l ascultăm pe Dumnezeu totdeauna.

Acesta este unul din motivele pentru care Dumnezeu ne spune să ascultăm de părinții noștri. Astfel vom învăța să ne supunem oricărei autorități care va fi deasupra noastră de-a lungul vieții. Ne va ajuta, de asemenea, să ne dorim să facem ce este bine.

VERSETUL CHEIE: *Nimeni să nu-ți disprețuiască tinerețea; ci fii o pildă pentru credincioși: în vorbire, în purtare, în dragoste, în credință, în curăție. (1 Timotei 4:12)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Ioan 14:6; 1 Corinteni 6:12; 1 Petru 5:1–4*

ÎNTREBĂRI: *De ce oamenii mari urlă unul la celălalt?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Adevărata întrebare din spatele acesteia poate avea o bătaie dublă. Dacă părinții fac lucruri pe care le interzic copiilor, acestora li se va părea că adulții pot să facă tot ce vor. Ca părinte, nu vă folosiți vârsta pentru a vă motiva un comportament rău.*

A GÂNDI UN LUCRU ESTE LA FEL DE RĂU CA ȘI A-L SPUNE SAU A-L FACE?

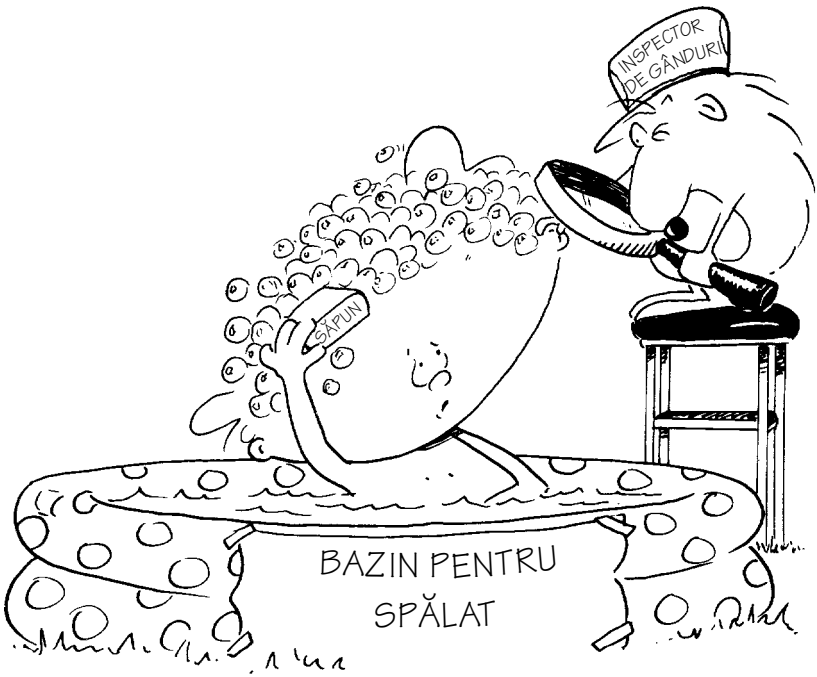

R: Nu. A urî pe cineva sau a-i dori moartea cuiva sunt două lucruri groaznice, iar ura va afecta doar persoana care are gânduri rele. Această persoană va înrăutăți foarte mult situația dacă într-adevăr va ajuge să o omoare pe cealaltă. Același lucru este valabil și pentru a fura, a minți sau oricare alt gând rău. Dacă e rău să-ți treacă prin cap astfel de lucruri, cu atât mai rău este să le faci sau să le spui.

Dar gândurile noastre *sunt* foarte importante, pentru că deseori ajungem să facem ceea ce ne-am gândit. Să presupunem că mama îți spune să nu mănânci prăjituri înainte de masă. Dar tu vezi prăjiturile pe masă și continui să te gândești ce gust bun au și cât de bine ar merge cu o cană de lapte rece. Dacă vei continua să te gândești în felul ăsta, dorința de a mânca va crește tot mai mult până când vei ajunge să nu asculți de mama și să mănânci câteva.

Dumnezeu ne știe toate gândurile și vrea să ne umplem mintea cu gânduri bune, nu rele.

VERSETUL CHEIE: *Curățește-ți inima de rău, Ierusalime, ca să fii mântuit! Până când vei păstra gânduri nelegiuite în inima ta? (Ieremia 4:14)*

VERSETE ÎNRUDITE: *1 Cronici 28:9; Filipeni 4:8; Iacov 1:14–15*

ÎNTREBĂRI: *E rău să ai gânduri urâte?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *În acest moment mulți copii ar putea deveni îngrijorați de faptul că Dumnezeu îi va pedepsi pentru gândurile lor rele. Spuneți-le că nu e atât de rău să ai gânduri rele, e rău să continui să te tot gândești la ele, în loc să te gândești la altceva. Străduiți-vă să-l faceți pe copil să înțeleagă de ce nu e bine să stăruie asupra gândurilor rele: gândurile noastre se vor transforma în dorințe, iar apoi în fapte.*

?• DE CE E RĂU SĂ FAC ȘI EU CE FAC TOȚI COPIII?

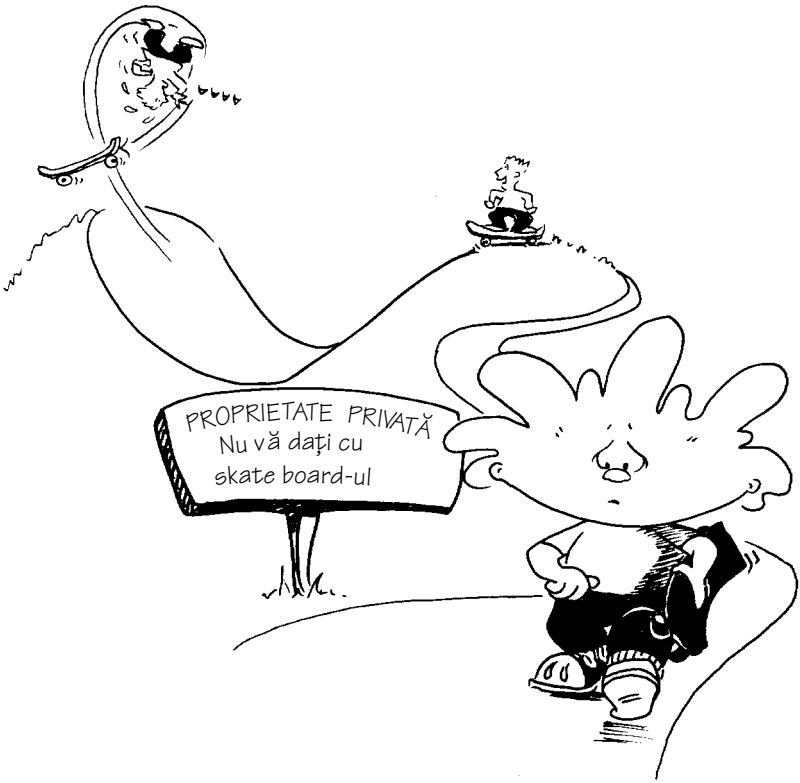

R: Dacă un lucru e rău, el rămâne rău indiferent de câți oameni îl fac. Să presupunem că o parte din prietenii tăi încep să arunce pietre în geamurile vecinilor. Ar fi bine dacă toți ar face așa? Bineînțeles că nu. Ar fi la fel de rău, dacă ar face-o *doar o* persoană sau întreaga școală. Fii sigur că polițiștii și proprietarii caselor ar spune că este un lucru rău!

Dacă o grămadă de copii înjură, trișează, mint, se droghează, beau, fumează, nu-și ascultă părinții, fură din magazine sau fac alte lucruri rele, nu înseamnă că și tu poți să le faci. Tu ar trebui să faci ce este bine, chiar dacă ești singurul care procedează așa. Asta vrea Dumnezeu de la tine.

Dacă grupul tău de prieteni face ceva rău și te obligă să faci și tu la fel, găsește-ți alt grup de prieteni. Ferește-te de copiii care te împing să faci lucruri rele.

VERSETUL CHEIE: *Iată dar ce vă spun și mărturisesc eu în Domnul: să nu mai trăiți cum trăiesc păgânii, în deșertăciunea gândurilor lor, având mintea întunecată, fiind străini de viața lui Dumnezeu, din pricina neștiinței în care se află în urma împietririi inimii lor. Ei și-au pierdut orice pic de simțire; s-au dedat la desfrânare, și săvârșesc cu lăcomie orice fel de necurăție. (Efeseni 4:17–19)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Judecători 2:11–15; Romani 12:1–2; Coloseni 2:8*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Presiunea căreia trebuie să se opună copiii poate fi puternică. Pe măsură ce cresc, ajutați-i să înfrunte această presiune petrecând mai mult timp împreună.*

E FRUMOS SĂ ÎI PÂRĂSC PE CEILALȚI COPII?

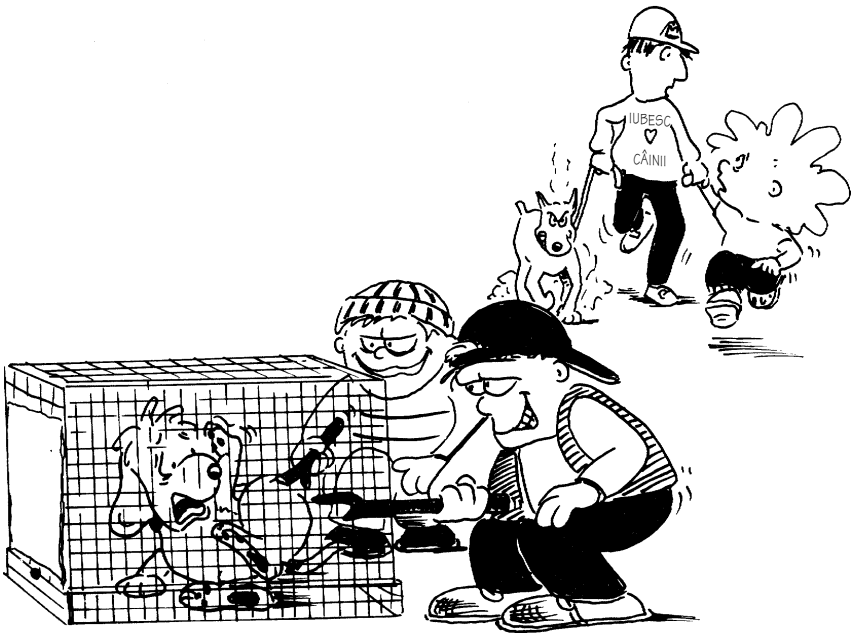

R: Dacă se încalcă o lege sau cineva are de suferit, trebuie să-i pârăști pe copii. Dumnezeu le-a dat adulților autoritatea de a te proteja pe tine și pe ceilalți împotriva fărădelegilor. Dacă adulții nu sunt informați despre anumite nereguli, nu au cum să ne protejeze de urmările lor. Spune părinților, profesorului, antrenorului, polițistului sau oricărui adult care ar putea ajuta atunci când cineva fură, se droghează, vinde droguri, consumă alcool, plănuiește să încalce o lege, vrea să se sinucidă, sau promite că va face rău cuiva. Nu e nimic rău în a-i pârî pe copii în asemenea situații.

Dar totuși *este* rău să-i pârăști pe copiii care nu-ți plac, doar ca să aibă necazuri. Nu uita că nu ești părinte, profesor, director sau polițist. De asemenea, dacă pârăști o persoană, iar aceasta va avea necazuri, nu te lăuda și nu te grozăvi cu ceea ce ai făcut. Scopul nostru, așa cum vrea Dumnezeu, este să îl slujim pe El și pe ceilalți — așa că lăudăroșenia nu își are locul aici.

VERSETUL CHEIE: *Și nu luați deloc parte la lucrările neroditoare ale întunericului, ba încă mai degrabă osândiți-le. (Efeseni 5:11)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Luca 17:3; Romani 13:1–5; 1 Petru 2:13–14*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Problema pălăvrăgelii despre alții copii este foarte reală – copiii îi urăsc pe pârâcioși atât de mult, încât unii părinți își încurajează copiii să nu pârască pe nimeni niciodată, de frică să nu-și piardă prietenii. Dar e foarte important pentru copii să anunțe dacă se întâmplă ceva rău – aceasta înseamnă să fii un prieten și un cetățean responsabil. Învățați-vă copilul să aplice regulile din dorința de a-i ajuta pe ceilalți să urmeze calea Domnului și nu din dorința de a face pe deșteptul.*

?: DE CE UNII OAMENII FAC MIZERIE?

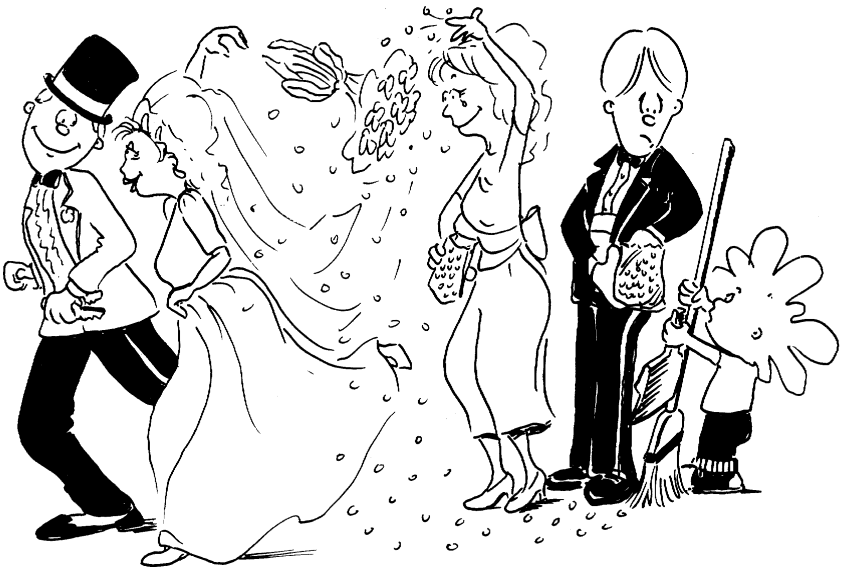

R: Unii oameni lasă murdărie după ei pentru că așa s-au obișnuit. Alții, pentru că nu le pasă. Indiferent de motivul lor, acest lucru este împotriva legilor și strică mediul înconjurător. Cei care lasă murdărie după ei dovedesc o lipsă de respect față de ceilalți, față de proprietățile lor, și transformă în dezastru orice loc. Creștinii trebuie să-i respecte pe ceilalți și proprietățile lor, să respecte Creația lui Dumnezeu și să respecte legile. De aceea trebuie să protejăm mediul în care trăim.

VERSETUL CHEIE: *Apoi Dumnezeu a zis: "Să facem om după chipul Nostru, după asemănarea Noastră; el să stăpânească peste peștii mării, peste păsările cerului, peste vite, peste tot pământul și peste toate târâtoarele care se mișcă pe pământ." (Geneza 1:26)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Luca 6:31*

ÎNTREBĂRI: *Îngăduie Dumnezeu poluarea în Împărăția Lui?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Copiii deseori gândesc în felul următor: "Nu eu am făcut mizerie, așa că nu eu trebuie să curăț". Trebuie să-i învățăm să fie răspunzători pentru mediul înconjurător. Țineți în mașină o pungă pentru gunoi. Dați-i copilului un exemplu din acest domeniu.*

DE CE NU E BINE SĂ VORBESC CU OAMENI NECUNOSCUȚI?

R: Din păcate în lume sunt o grămadă de oameni răi. Mulți din aceștia vor să facă rău copiilor. De aceea, copiilor li se spune să nu stea de vorbă cu oameni necunoscuți. În Biblie, Dumnezeu nu pomenește astfel de reguli, așa că din acest punct de vedere n-ar fi rău, însă El ne-a spus să ascultăm de mama și de tata când ne spun să nu vorbim cu oameni pe care nu-i cunoaștem. Chiar dacă părinții nu ți-au spus așa ceva, ar fi *înțelept* din partea ta să stai departe de străini. De asemenea, unii "străini" sunt oameni buni, și unii pot avea nevoie de ajutor. Dar totuși, această regulă de a nu te apropia de adulți pe care nu-i cunoști rămâne valabilă.

Nu este *rău* să stai de vorbă cu străini, dar ar putea fi periculos. De aceea, părinții îți spun să nu o faci. Ei nu vor ca să ajungi într-o situație în care un străin — un om rău — să te rănească. Dacă un străin te roagă să-l ajuți sau dacă vezi pe cineva într-o situație dificilă, cheamă-ți părinții sau pe un alt adult pe care îl cunoști. Nu încerca să te ajuți singur.

VERSETUL CHEIE: *Înainte de toate, să știți că în zilele din urmă vor veni batjocoritori plini de batjocuri, care vor trăi după poftele lor. (2 Petru 3:3)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 14:15; Romani 16:17–18; Efeseni 6:1–3*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Cel mai ușor mod de a explica aceste lucruri este imaginând o scenetă. Aceasta îi va da copilului posibilitatea de a exersa ce să zică și ce să facă înainte de a apărea o situație dificilă. De asemenea, explicați-i contextul potrivit și situațiile în care Dumnezeu ne cere să fim buni cu oameni pe care îi întâlnim pentru prima dată.*

?: E BINE SĂ MĂ MILOGESC CÂND VREAU SĂ OBȚIN CEVA DE LA PĂRINȚII MEI?

R: Poți să îți ceri voie de la părinți în legătură cu anumite lucruri, dar nu să te milogești. De exemplu, poți să le ceri o răsplată specială, un cadou de Crăciun, sau să-ți dea voie să mergi la un prieten acasă și să stai până târziu. Trebuie să-i întrebi politicos și să le expui situația. Dar dacă ei spun nu, trebuie să accepți răspunsul lor cu o atitudine pozitivă. Nu te milogi. Adică nu le cere o dată și încă o dată același lucru, încercând să-i faci să-ți dea ceea ce dorești. Nu încerca să-i faci să se răzgândească.

Soluția e simplă, respectă-i pe părinții tăi. Ei ți-au dat acel răspuns pentru că s-au gândit ce este mai bine pentru tine. Dacă vei reuși să-i faci să se răzgândească, vei primi ceea ce îți dorești, dar poate vei regreta mai târziu. Dumnezeu ți-a dat părinți ca să te protejeze și să aibă grijă de tine. Dacă insiști să facă exact invers decât ți-au spun la început, ai ieșit de sub protecția lor. Respectă-ți și ascultă-ți mama și tatăl.

VERSETUL CHEIE: *Sau cereți și nu căpătați, pentru că cereți rău, cu gând să risipiți în plăcerile voastre. (Iacov 4:3)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:12; Efeseni 6:1–3; Coloseni 3:20*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Nu vă schimbați deciziile din cauza copilului care devine cicălitor. (Mai mult decât atât, nu-i dați voie să fie cicălitor!). Și când el insistă și se milogește, nu renunțați decât dacă aveți un motiv bun. De asemenea, asigurați-vă că, de fiecare dată, vă roagă ceva politicos, acceptă răspunsul vostru și că are o atitudine pozitivă. Întotdeauna gândiți-vă bine la răspunsul pe care îl dați. Dacă răspunsul ar trebui să fie* da, *iar voi spuneți* ***nu*** *din obișnuință, probabil că vă veți răzgândi când copilul insistă. Astfel îl veți încuraja să se milogească de fiecare dată când îi spuneți* ***nu****!*

E BINE SĂ TRÂNTEȘTI UȘA CÂND EȘTI NERVOS?

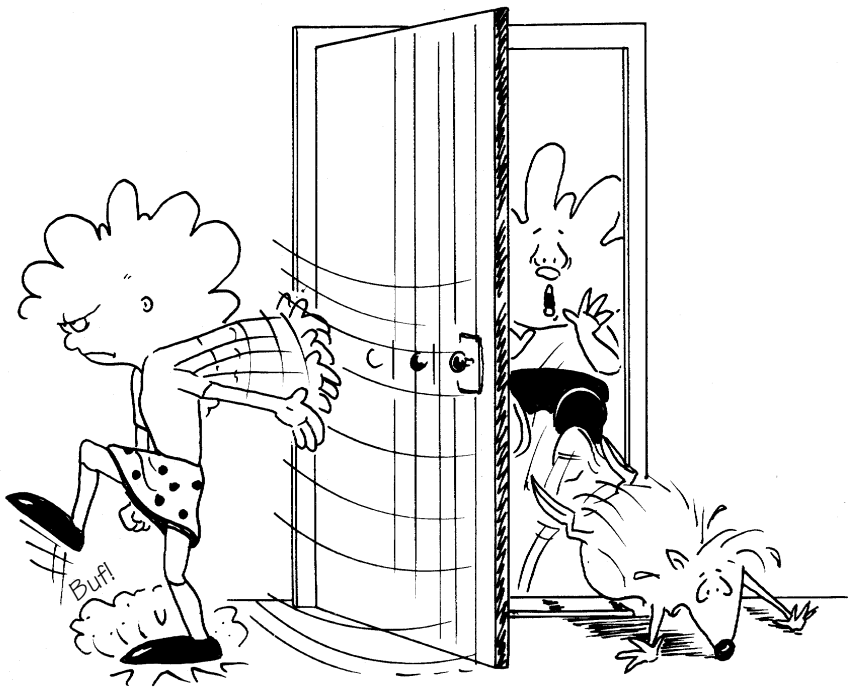

R: Nu, pentru că în Biblie ni se spune că trebuie să ne stăpânim mânia. Asta înseamnă că Dumnezeu vrea ca noi să ne stăpânim emoțiile, nu să ne stăpânească ele pe noi. Emoțiile sunt bune și e bine să înțelegem ceea ce simțim. Cu alte cuvinte, dacă suntem nervoși nu trebuie să pretindem că nu suntem. Dar trebuie să ne gândim de ce suntem nervoși, să-i spunem lui Dumnezeu și oricui are legătură cu starea noastră, și să încercăm să înlăturăm ceea ce a provocat enervarea. De asemenea trebuie să fim atenți cum ne comportăm când suntem nervoși — țipând, urlând, lovind sau trântind uși — lucruri care pot supăra pe alții și care înrăutățesc situația. Dacă ești politicos, oamenii vor fi dispuși să te asculte și să dea atenție nemulțumirii tale.

VERSETUL CHEIE: *Cel încet la mânie prețuiește mai mult decât un viteaz, și cine este stăpân pe sine prețuiește mai mult decât cine cucerește cetăți. (Proverbe 16:32)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Galateni 5:19–23; Efeseni 4:26; Coloseni 3:8; Iacov 1:19–20*

ÎNTREBĂRI: *E rău să te enervezi pe un profesor dacă se poartă nedrept cu tine? E rău să te enervezi?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Pentru a vă stăpâni furia aveți nevoie de experiență. Puteți să-l ajutați pe copilul vostru să câștige această deprindere în mai multe feluri: (1) Dacă se ivește o întrebare despre furie, vorbiți cu el despre alternativa de a trânti ușa, de a urla, sau de a da cu piciorul. Întrebați-l, "Ce altceva ai putea face ca să-mi arăți că ești nervos?" (2) Data viitoare când se enervează atât de tare încât ajunge să trântească ușa, încurajați-l să vă spună despre ce este vorba ("Sunt nervos pentru că...") și ascultați-l cu multă răbdare. (3) Ori de câte ori sunteți nervos, fiți un exemplu pe care copilul să-l vadă și să-l urmeze.*

?• DE CE TREBUIE SĂ AJUT LA TREBURILE CASEI?

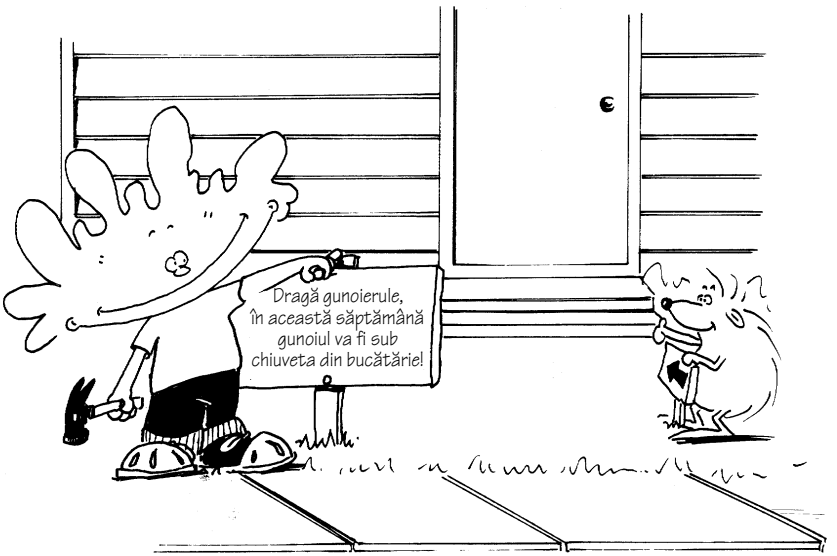

R: Iată trei motive: (1) Membrii unei familii lucrează împreună. (2) Membrii unei familii vor să se ajute unii pe alții. (3) A ajuta la treburile casei e un mod de a-ți asuma responsabilități, care sunt o parte din procesul creșterii. (maturizării)

Când copiii sunt foarte mici, părinții lor fac toate treburile în casă. Dar pe măsură ce cresc, pot să ajute la unele treburi. În multe familii fiecărui membru al familiei i se repartizează o anumită muncă. În felul acesta fiecare poate ajuta ca treburile casei să fie în ordine și făcute la timp. Aceste treburi pot include punerea mesei, ștergerea prafului, tăiatul ierbii, curățatul zăpezii, spălatul vaselor și al ferestrelor, gătitul unor mâncăruri, și chiar repararea mașinii — în funcție de vârsta și îndemânările fiecăruia.

Când părinții îți dau ceva de lucru, ia acest lucru ca pe un compliment și o ocazie de a-ți dovedi îndemânările. Ei știu că tu ești în stare să faci acel lucru. Și tu poți deveni un membru util familiei tale.

Ține minte că părinții nu-ți dau să faci lucru doar ca să nu îl facă ei, ci, astfel, te pregătesc pentru viață. Dacă înveți de pe acum să fii harnic și util, îți va fi de folos când vei crește mare.

VERSETUL CHEIE: *Dacă nu poartă cineva grijă de ai lui, și mai ales de cei din casa lui, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios. (1 Timotei 5:8)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 20:12; 2 Tesaloniceni 3:10; 1 Timotei 4:12*

ÎNTREBĂRI: *Este un păcat dacă nu-ți faci ordine în cameră atunci când mama și tata ți-o cer?*

?• DE CE TREBUIE SĂ MĂ SPĂL PE DINȚI?

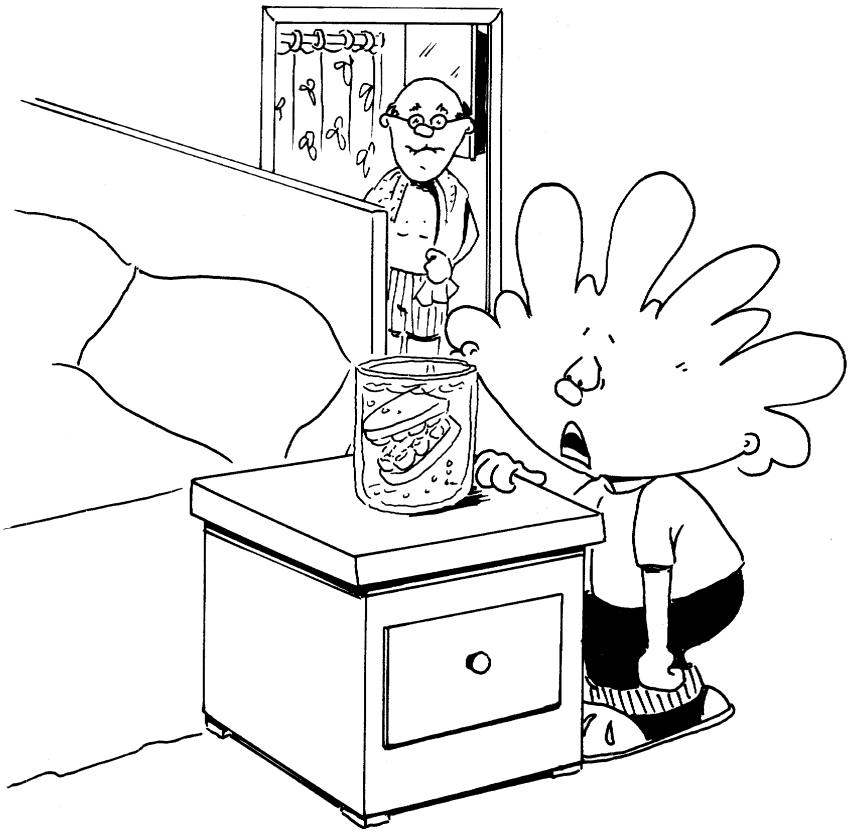

R: Dacă părinții îți spun să te speli pe dinți, așa trebuie să faci. Dumnezeu vrea ca toți copiii să asculte de părinții lor. Dar mai este un motiv pentru a te spăla pe dinți. Știi, fiecare persoană este creația lui Dumnezeu. El ne-a dăruit trupuri în care să trăim și cu care să-l slujim. Este treaba noastră să avem grijă de trupurile noastre și să le folosim cum trebuie. Aceasta se referă la a mânca mâncarea potrivită, a dormi destul, a ne menține condiția fizică și silueta, a ne îmbrăca cu haine călduroase în timpul iernii, și a nu ne face trupul să sufere din cauza drogurilor, alcoolului sau tutunului. Și mai înseamnă a ne spăla pe dinți și a face baie.

Nu este un păcat dacă un adult nu se spală pe dinți o dată. Ar putea fi un păcat dacă nu ar avea grijă de dinți și aceștia s-ar caria. Nu este un păcat să mănânci dulciuri. Ar putea fi un păcat dacă o persoană ar mânca numai dulciuri și s-ar îmbolnăvi. Dumnezeu vrea să avem grijă de trupurile noastre.

VERSETUL CHEIE: *Nu știți că trupul vostru este Templul Duhului Sfânt, care locuiește în voi, și pe care L-ați primit de la Dumnezeu? Și că voi nu sunteți ai voștri? (1 Corinteni 6:19)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Cântarea Cântărilor 4:2*

ÎNTREBĂRI: *De ce trebuie să fac baie? De ce trebuie să mă duc la culcare devreme? De ce trebuie să am obiceiuri bune? De ce trebuie să mă spăl pe mâini înainte de a mă așeza la masă?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Fiți atenți să nu faceți prea mare caz de igiena personală. De fapt, un părinte înțelept ar trebui să o transforme în ceva plăcut. De exemplu, puteți să-i lipiți în fiecare seară un mesaj distractiv pe oglindă sau să vă jucați un joc doar după ce toți membrii familiei s-au spălat pe dinți.*

?: E BINE SĂ-I SPUI CUIVA "SĂ-ȘI ȚINĂ GURA" DACĂ O MERITĂ?

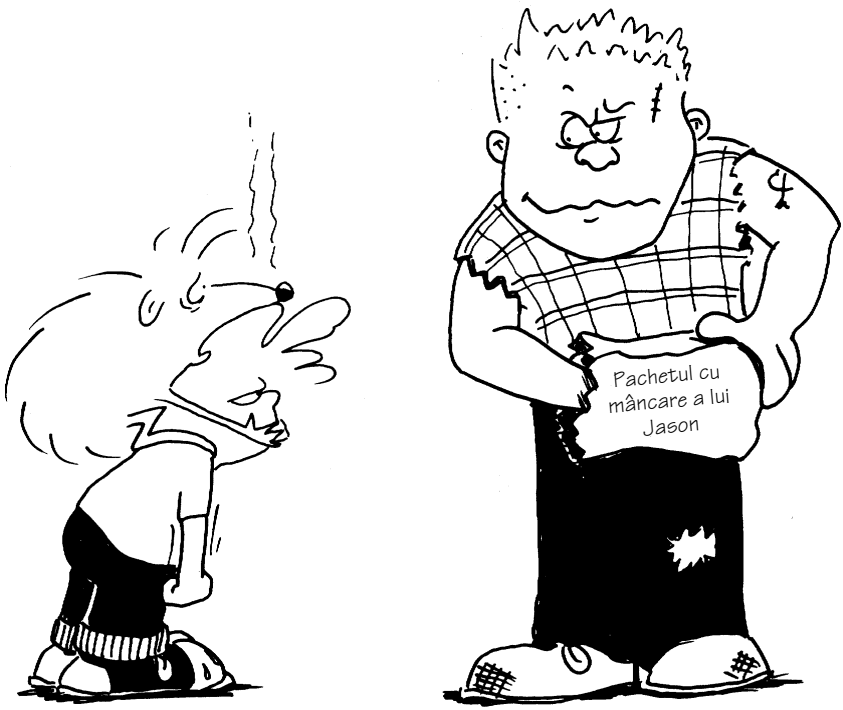

R: Când cineva face ceva rău sau supărător, nu suntem obligați să ne placă. Noi însă nu trebuie să le facem rău doar ca să le răspundem cu aceeași monedă. Dumnezeu vrea să fim iubitori și buni cu ceilalți. Așa că regula este să fim respectoși, nu nepoliticoși și obraznici. Dacă cineva ține la părerea ta, spune-o cu blândețe. Uneori este *bine* să le spunem prietenilor noștri când nu au fost drăguți (amabili) sau au fost răutăcioși. E normal să nu ne placă cineva care se poartă fără suflet, dar nu avem voie să le răspundem cu aceeași monedă.

Dumnezeu știe că este bine să facem voia Lui. Dacă vom răspunde cu bunătate cuiva care este neomenos cu noi, ne vom face prieteni. Dar dacă vom răspunde cruzimii cu cruzime, vom agrava și mai mult situația. Așa că cea mai bună cale de a împiedica pe cineva să se poarte urât cu tine este să fii drăguț, nu răutăcios.

VERSETUL CHEIE: *Un răspuns blând potolește mânia, dar o vorbă aspră aţâță mânia. (Proverbe 15:1)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 4:24; 12:16; Romani 12:17; 15:2; Iacov 2:8; 1 Petru 2:17*

ÎNTREBĂRI: *E rău să îi porecleşti pe oameni?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Nu-i lăsați pe copii să-și spună unul altuia lucruri urâte și necuviincioase. Se cade să-i respectăm pe ceilalți și să nu le spunem "să-și țină gura" sau alte cuvinte necuviincioase. Le-am putea demonstra cum să discute despre divergențele lor, fără să se atace unii pe alții. Învățați-i să-și rezolve problemele în loc să continue să se bată.*

?• DE CE OAMENII SPUN ÎN RECLAME LUCRURI NEADEVĂRATE DESPRE PRODUSE PE CARE VOR SĂ LE VÂNDĂ?

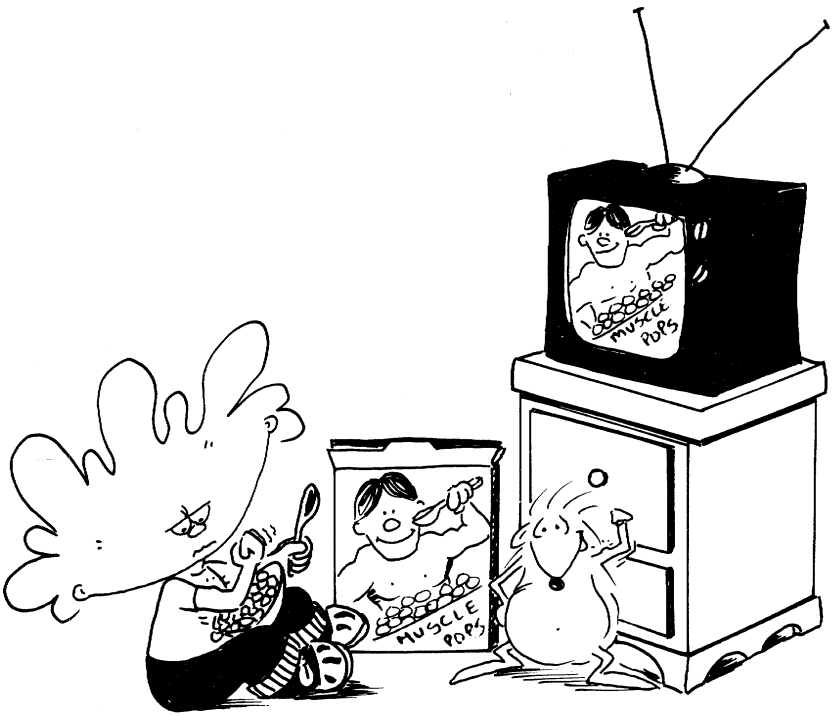

R: Firmele produc reclame pentru a convinge pe cât mai mulți oameni să le cumpere produsele. Unor firme nu le pasă dacă spun adevărul sau nu. Ei vor doar ca oamenii să cumpere produsele lor. Toți comercianții încearcă să-și facă produsele să arate bine. S-ar putea să nu mintă, dar pot să crea o impresie care nu este adevărată. De exemplu, o reclamă TV poate prezenta un grup de copii distrându-se în timp ce joacă un joc — copiii de la TV sunt actori care sunt plătiți să pară că se distrează jucând acel joc. Astfel ne fac să credem că și noi am fi fericiți să facem ca ei.

Când vezi sau auzi o reclamă, uită-te și ascultă cu atenție. De asemenea, nu-ți fă un obicei din a-ți dori tot ce vezi la TV. Poate că nu ai nevoie de anumite lucruri și poate că nici ele nu sunt atât de bune pe cât par.

VERSETUL CHEIE: *Luați seama ca nimeni să nu vă fure cu filozofia și cu o amăgire deșartă, după datina oamenilor, după învățăturile începătoare ale lumii, și nu după Hristos. (Coloseni 2:8)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Luca 12:15; 2 Timotei 3:1–9; 1 Ioan 2:15–17*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Unii copii nu știu că reclamele creează o impresie falsă pentru că ei nu au beneficiat de experiența pe care o aveți voi. Puteți să transformați o reclamă într-o experiență educativă, punctând modul în care este dus în eroare cel ce privește acea reclamă sau puteți să-i povestiți copilului despre efectul pe care l-a avut asupra voastră o anumită reclamă.*

?: DE CE TREBUIE SĂ NU LUĂM DROGURI?

R: Este voie să iei medicamente prescrise de medic. De fapt, medicii ne prescriu medicamente ca să ne ajute să ne însănătoșim când suntem bolnavi. Dar trebuie să ascultăm cu grijă sfatul medicului despre cum, cât și când să luăm medicamentele pentru a ne face bine. A lua medicamente într-un mod greșit poate fi dăunător pentru noi. De aceea există legi pentru folosirea medicamentelor.

Medicamentele care ne pot face rău sunt interzise de lege. Unii oameni folosesc aceste medicamente (ce se mai cheamă și droguri) pentru că, pentru o perioadă de timp, se simt mai bine. Dar deseori aceștia devin dependenți, iar drogurile ajung să le stăpânească viețile. Ele afectează creierul astfel că nu mai gândesc bine și ajung să omoare alți oameni.

Nu trebuie să lăsăm ca ceva să stăpânească trupurile noastre, indiferent că e vorba de mâncare, băutură, droguri, alcool sau orice alte produse chimice. Numai Dumnezeu ar trebui să ne controleze viețile. Și Dumnezeu vrea să avem grijă de trupurile noastre — iar drogurile distrug trupurile.

VERSETUL CHEIE: *Nu vă îmbătați de vin, aceasta este destrăbălare. Dimpotrivă fiți plini de Duh. (Efeseni 5:18)*

VERSETE ÎNRUDITE: *1 Corinteni 6:19*

ÎNTREBĂRI: *De ce e rău să bei? De ce este rău să fumezi? E rău să fumezi chiar și o țigară? De ce oamenii consumă droguri? De ce există drogurile?*

DE CE ALBII ȘI NEGRII SE URĂSC UNII PE ALȚII?

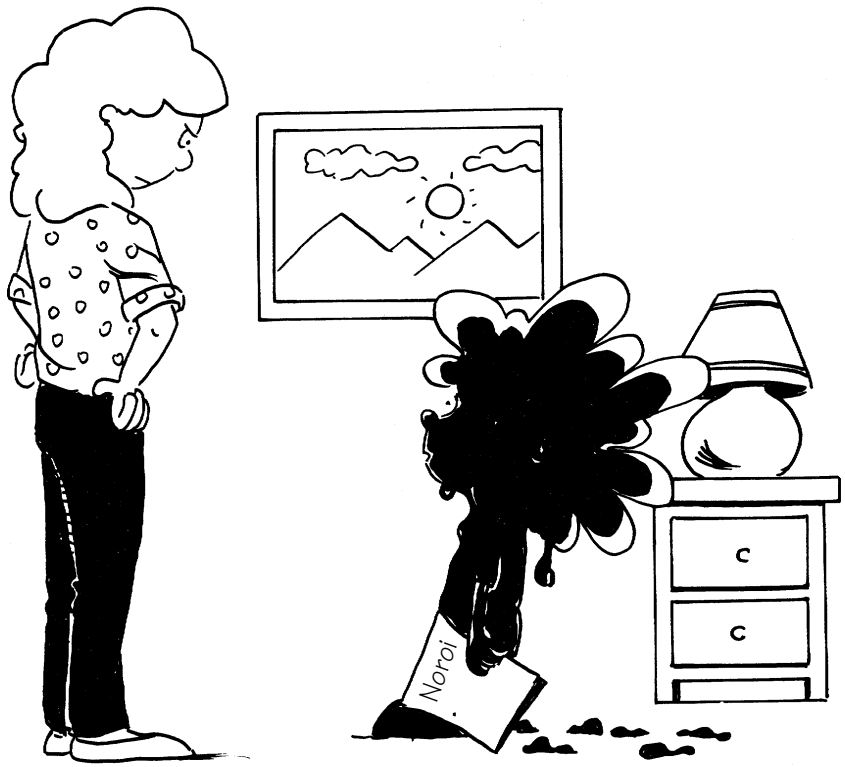

R: Ura este o altă problemă provocată de păcatul din lume. Oamenii se înfurie și îi urăsc pe alții din multe motive. Ei se pot supăra pe ceea ce au zis sau au făcut alții — pot să se simtă jigniți și răniți sau pot fi înverșunați împotriva a ceea ce a făcut o rudă de-a lor în trecut. Dar ura nu e bună. Dumnezeu ne spune să iubim, nu să urâm. Dacă cineva ne provoacă o supărare, trebuie să-l iertăm și să încercăm să ne împăcăm.

Unii oameni se urăsc din motive stupide. Poate că nu le plac religia, naționalitatea, vecinii, școala sau culoarea pielii altora. Mult timp unii albi i-au urât pe negrii doar pentru că aceștia din urmă erau negri. Și mulți negri i-au urât pe albi doar pentru că aceștia din urmă erau albi. Și, de asemenea, mulți oameni au fost ticăloși și nedrepți cu oameni din alte nații, ca de exemplu americanii cu spaniolii, japonezii, irlandezii.

Nu aceasta e calea lui Dumnezeu. Dumnezeu vrea ca toate rasele (neamurile) să trăiască și să lucreze împreună. Noi trebuie să-i iubim și să-i respectăm pe toți oamenii, indiferent de deosebirile dintre noi.

VERSETUL CHEIE: *Nu mai este nici Iudeu, nici Grec; nu mai este nici rob, nici slobod - nu mai este nici parte bărbătească, nici parte femeiască, fiindcă toți sunteți una în Hristos Isus. (Galateni 3:28)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Coloseni 3:11–14; Iacov 2:14–17; 1 Ioan 4:20–21; Apocalipsa 7:9; 20:11–15*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Fiți atenți la cuvintele și la faptele voastre. Obișnuiți-vă să aveți relații bune cu cei care sunt diferiți de voi. Arătați-i copilului vostru, cu vorba și fapta, că trebuie să-i trateze pe toți oameni cu același respect.*

?• DACĂ VĂD UN OM SĂRAC TREBUIE SĂ-I DAU BANI?

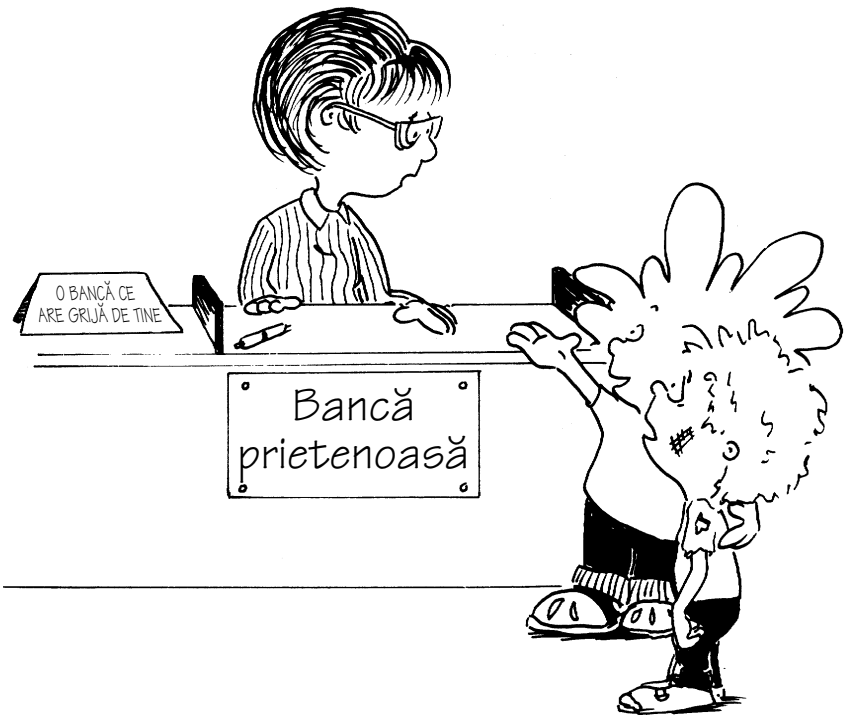

100

R: În lume sunt o mulțime de oameni săraci. Mulți oameni cerșesc pentru ca să-și cumpere mâncare. Ne întristează când vedem oameni cerșind și am vrea să-i ajutăm pe toți. Uneori, trecem pe lângă mulți și evident, nu le putem da bani la toți. Dacă am face așa, noi înșine am rămâne fără bani și am deveni săraci. În schimb putem și trebuie să-i ajutăm pe *unii* din ei. Putem să-i ajutăm pe cei din apropierea noastră la treburile din casă sau dându-le mâncare. Putem da bani la biserica noastră sau la organizațiile creștine din comunitatea noastră sau din lume care ajută oamenii săraci. Putem să dăm din timpul nostru organizațiilor locale de misiune. Dumnezeu vrea să fim iubitori și buni cu ceilalți oameni. El vrea să ne arătăm dragostea față de văduve, față de cei din închisori, față de cei săraci și flămânzi. Când îi ajutăm pe cei săraci, facem ceea ce ar face Isus.

VERSETUL CHEIE: *Totdeauna vor fi săraci în țară; de aceea îți dau porunca aceasta: "Să-ți deschizi mâna față de fratele tău, față de sărac și față de cel lipsit din țara ta." (Deuteronom 15:11)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Exod 23:10–11; Leviticul 25:35; Amos 8:4–6; Matei 25:34–40; Luca 4:18; Iacov 2:2–6*

ÎNTREBĂRI: *E bine să te rogi pentru jucării și pentru diverse obiecte? De ce trebuie să-i dăm bani Domnului?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Există lucruri neînsemnate prin care puteți să încurajați o atitudine de dărnicie. De asemenea, puteți găsi un mod de a da la care să participe toată familia. Puteți dona haine, mobilă, puteți investi timp sau orice alte energii într-o organizație care ajută oamenii săraci. Iar când aveți lucruri care nu vă mai trebuie, dar care încă se mai pot folosi și sunt într-o stare bună, dăruiți-le în loc să le vindeți. Nu le dăruiți doar pe cele stricate — asta este ceva firesc, nu intră la capitolul compasiune.*

?. E BINE SĂ ÎMPRĂȘTII ZVONURI?

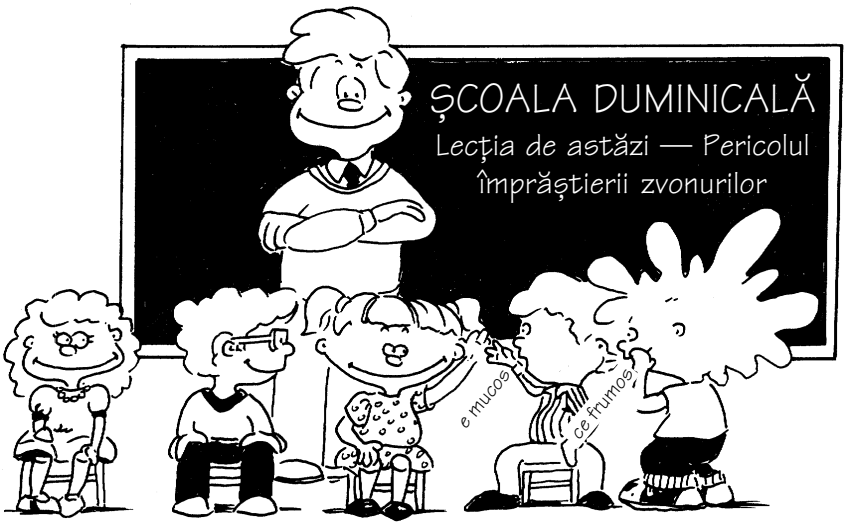

R: Un zvon este o poveste despre cineva sau despre ceva, de care lumea vorbește fără să știe sigur dacă e adevărată sau nu. Uneori zvonurile sunt total false, dar ele se împrăștie pentru că cineva a primit o informație greșită. Alteori zvonurile sunt intenționat minciuni și au scopul de a face pe cineva să sufere. În unele cazuri zvonurile sunt parțial adevărate, dar cei ce le spun nu spun toată povestea. Chiar dacă povestea la început este adevărată, pe măsură ce trece de la unul la altul, de obicei se schimbă și e doar pe jumătate adevărată. Dar de cele mai multe ori zvonurile duc la mai multă supărare decât la ceva bun.

Dacă auzi povestindu-se ceva rău despre o persoană, nu o spune la alții. În primul rând încearcă să afli dacă e adevărat sau nu. Dacă descoperi că ceea ce ai aflat e adevărat, ai două posibilități: (1) Să ți-o scoți din cap și să uiți de ea sau (2) să vorbești cu persoana despre care ai auzit vorbindu-se și să încerci să o ajuți. Dumnezeu vrea să fim iubitori și buni cu ceilalți oameni. A spune o bârfă, a împrăștia un zvon nu dovedește că avem dragoste și bunătate.

VERSETUL CHEIE: *Omul neastâmpărat stârnește certuri, și pârâtorul dezbină pe cei mai buni prieteni. (Proverbe 16:28)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 20:19; 2 Corinteni 12:20*

ÎNTREBĂRI: *De ce e rău să bârfești?*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Nu uitați, copilul vostru va învăța de la voi cum să vorbească despre alții. În discuțiile voastre despre alți oameni, fiți atenți să nu confundați faptele cu presupunerile voastre.*

?• E BINE SĂ CONDUC MAȘINA TATĂLUI MEU, MĂCAR PENTRU PATRU SECUNDE?

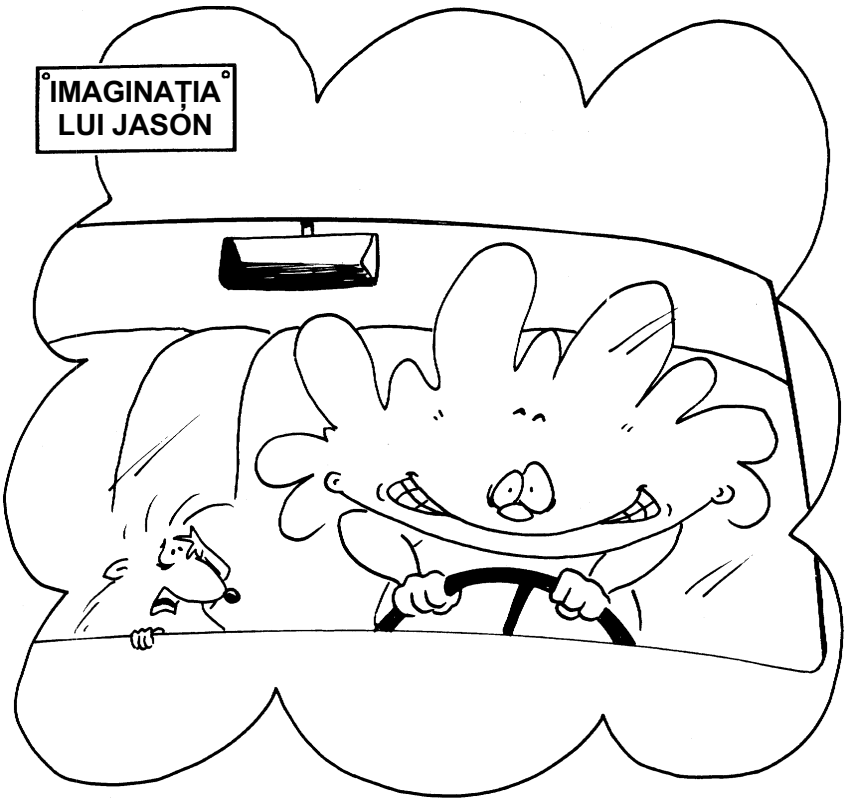

R: Dacă conduci o mașină pe drumurile publice și nu ai carnet de conducere încalci o lege. Dacă conduci mașina într-o zonă privată (proprietate personală) (de exemplu, un drum de acces) și nu ai carnet, faci o mare prostie. Nu contează cât timp conduci — patru secunde sau patru ore. Un autoturism este o mașinărie mare care are multă putere. Să o conduci poate fi un pericol pentru tine și pentru cei din jur. De aceea oamenii trebuie să fie instruiți să conducă și trebuie să treacă un examen ca să obțină carnetul de conducere.

VERSETUL CHEIE: *Puneți-vă toată puterea ca să păziți și să împliniți tot ce este scris în cartea legii lui Moise, fără să vă abateți nici la dreapta, nici la stânga. (Iosua 23:6)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Iacov 2:10*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Astfel de întrebări apar atunci când copilul crede că este bine să asculte doar de litera legii. De asemenea, unii copii încearcă să găsească în ce circumstanțe poate fi încălcată o lege, astfel încât să extindă încălcarea legii și în alte domenii. Dacă poți să conduci o mașină timp de patru secunde, de ce nu poți să o conduci opt secunde?*

?• DACĂ SPUN CEVA FĂRĂ SĂ ȘTIU CĂ E O MINCIUNĂ, SUNT TOTUȘI UN MINCINOS?

R: Dacă transmiți mai departe o informație care tu *crezi* că e adevărată, dar nu este, *nu* e o minciună. Dar ceea ce spui ar putea provoca supărare cuiva. De aceea e foarte important să verificăm care este adevărul, mai ales cu informațiile care ți se par dubioase sau de care nu ești sigur. Să presupunem că un prieten îți spune că serbarea de la școală începe la ora 8:00, dar în realitate ea începe la 7:30. Ar fi bine să te informezi corect ca să fii sigur ce le spui părinților tăi despre serbare. Gândește-te cum s-ar simți să ajungă cu o întârziere de o jumătate de oră.

Ferește-te să vorbești prea mult. Gândindu-te bine înainte, vei fi ajutat să nu intri în încurcături din cauza vorbelor tale. Va fi în avantajul tău dacă oamenii vor vedea că se pot baza pe ceea ce spui. Și dacă te temi că ai spus o minciună fără să știi, spune-i lui Dumnezeu. El te va ierta.

VERSETUL CHEIE: *Știți bine lucrul acesta, prea iubiții mei frați! Orice om să fie grabnic la ascultare, încet la vorbire, zăbavnic la mânie. (Iacov 1:19)*

VERSETE ÎNRUDITE: *Proverbe 14:3; 17:28; 18:21; 29:20; Eclesiastul 5:2; Coloseni 4:6; Evrei 10:24*

NOTĂ PENTRU PĂRINȚI: *Învățați-l pe copilul vostru să spună "Nu știu" sau "Nu sunt sigur" când nu e sigur pe ceva. De exemplu poate spune, "Nu sunt sigur, dar cred că serbarea începe la ora 8:00", în loc de "Serbarea începe la 8:00". Explicați-i că nu e nimic rău în a nu fi sigur pe ceva. Aceasta îl va ajuta să nu transmită informații incorecte atât vouă cât și altora.*